

Vandas läroplan för förskoleundervisning 2026

Namn	Vandas läroplan för förskoleundervisning 2026
Kommun	Vanda
Pdf skapad	19.5.2026

Innehållsförteckning

1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen.	1
1.1. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan.	1
1.2. Den lokala läroplanen och utvecklandet av den.	1
1.2.1. Vandas läroplan för förskoleundervisning.	3
1.2.2. Vandas preciseringar för att utvärdera och utveckla läroplanen.	3
1.3. Centrala beslut i den lokala läroplanen.	4
2. Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål.	5
2.1. Förpliktelser som styr förskoleundervisningen.	5
2.1.1. Preciseringar för anordnande av förskoleundervisning i Vanda.	7
2.2. Förskoleundervisningens uppdrag under lärstigen.	8
2.2.1. Vandas preciseringar för förskoleundervisningens uppdrag under lärstigen.	9
2.3. Värdegrunden.	10
2.4. Synen på lärande.	10
2.5. Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen.	11
2.5.1. Förmåga att tänka och lära sig (001).	11
2.5.2. Kulturell och kommunikativ kompetens (002).	12
2.5.3. Vardagskompetens (003).	12
2.5.4. Multilitteracitet (004).	12
2.5.5. Digital kompetens (005).	13
2.5.6. Förmåga att delta och påverka (006).	13
2.5.7. Vandas preciseringar för mångsidig kompetens i förskoleundervisningen.	13
2.6. Frågor som avgörs på lokal nivå.	14
3. Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen.	16
3.1. Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen.	16
3.1.1. Vandas preciseringar gällande principer för utvecklandet av verksamhetskulturen.	19
3.1.2. Vandas preciseringar för en lärande gemenskap.	23
3.1.3. Vandas preciseringar av utvecklande av en verksamhetskultur som stöder en gemenskap som uppmuntrar till lärande, lek och kommunikation.	26
3.1.4. Vandas preciseringar av utvecklande av verksamhetskulturen ur delaktighetens, likabehandlingens och jämställdhetens perspektiv.	27
3.1.5. Vandas precisering gällande utvecklande av en språk, kultur och åskådningsmedveten verksamhetskultur.	29

3.1.6. Vandas preciseringar av utvecklande av verksamhetskulturen ur välbefinnandets, trygghetens och den hållbar livsstilens perspektiv.	30
3.2. Lärmiljöer i förskoleundervisningen.	32
3.2.1. Vandas preciseringar av lärmiljöerna.	33
3.3. Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna.	33
3.3.1. Vandas preciseringar för samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna.	35
3.4. Frågor som avgörs på lokal nivå.	38
4. Principer för förskoleundervisningen.	40
4.1. Mångsidiga arbetssätt.	40
4.1.1. Vandas preciseringar för mångsidiga arbetssätt.	40
4.2. Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet.	41
4.2.1. Vandas preciseringar för utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet.	42
4.3. Gemensamma mål för undervisningen och lärområden.	44
4.3.1. Mina många uttrycksformer (001).	45
4.3.2. Språkens rika värld (002).	46
4.3.3. Jag och vår gemenskap (003).	47
4.3.4. Jag utforskar min omgivning (004).	48
4.3.5. Jag växer, rör på mig och utvecklas (005).	49
4.3.6. Vandas preciseringar av gemensamma mål för undervisningen och lärområden.	50
4.4. Preciseringar gällande språk och kultur.	51
4.5. Frågor som avgörs på lokal nivå.	53
5. Stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning.	55
5.1. Barnets rätt till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning.	55
5.1.1. Principer för att ordna stöd.	55
5.1.2. Kontinuerligt stöd från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen.	56
5.2. Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och grupp-specifika stödformer.	57
5.3. Barnspecifika stödåtgärder och ordnande av sådana.	59
5.3.1. Bedömning av behovet av barnspecifikt stöd.	61
5.3.2. Plan för genomförande av barnspecifikt stöd.	62
5.3.3. Beslut om stöd.	63
5.4. Samarbete i samband med stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning.	64

5.4.1. Samarbete med vårdnadshavaren och barnet.	64
5.4.2. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete.	64
5.5. Avvikande ordnande av förskoleundervisning på grund av barnets stödbehov eller hälsotillstånd.	65
5.5.1. Tidigarelagd läroplikt.	65
5.5.2. Sjukhusundervisning och konsultativ sjukhusundervisningstjänst.	67
5.5.3. Övriga undervisningstjänster.	68
5.5.4. Avvikande ordnande av barnets förskoleundervisning på grund av barnets hälsotillstånd.	68
5.5.5. Inledande av den grundläggande utbildningen senare.	69
5.6. Frågor som avgörs på lokal nivå.	69
5.6.1. Vandas preciseringar för stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisningen.	70
6. Elevvård.	74
6.1. Frågor som avgörs på lokal nivå och utbildningsanordnarens elevvårdsplan.	74
6.1.1. Vandas preciseringar för elevvården.	77
6.1.2. Vandas preciseringar för elevvård i förskoleundervisningen i Vanda.	77
7. Förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.	78
7.1. Frågor som avgörs på lokal nivå.	78
8. Vandas preciseringar gällande barnets stöd i förskoleundervisningen. . . .	79

1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen

1.1. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan är en nationell föreskrift utfärdad av Utbildningsstyrelsen enligt lagen om grundläggande utbildning¹, utifrån vilken den lokala läroplanen för förskoleundervisningen ska utarbetas och förskoleundervisningen genomföras. Beredningen av läroplansgrunderna regleras främst av lagen och förordningen om grundläggande utbildning och av statsrådets förordning² som fastställer målen för förskoleundervisningen.

Syftet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan är att främja att en högklassig och enhetlig förskoleundervisning förverkligas i hela landet. Utgångspunkt för revideringen av grunderna är de utmaningar som förändringarna i barnens uppväxtmiljö och förskolans verksamhetsmiljö ställer i dag och i framtiden. Grunderna har beretts i brett samarbete utgående från de senaste resultaten från forskning och utvecklingsarbete.

I grunderna för läroplanen³ fastställs målen och det centrala innehållet i förskoleundervisningen, samarbetet mellan vårdnadshavarna och förskolan samt principerna för elevvård och målen för den elevvård som hör till undervisningsväsendet. Förskoleundervisningen är en helhet som omfattar undervisning och fostran, där målen inom olika delområden är relaterade till varandra och formar grunden för verksamhetskulturen. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan innehåller därför också texter som klargör målen för förskoleundervisningen.

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan innehåller hänvisningar till lagstiftningen. Syftet med hänvisningarna är att förtydliga sambandet mellan läroplansgrunderna och lagstiftningen. Avvikande från lagarna som reglerar förskoleundervisningen används i grunderna för förskoleundervisningens läroplan benämningen barn i stället för elev, stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning i stället för stöd för lärande och skolgång och elevvård i stället för termen elevhälsa som används i lagen om elev- och studerandevård. I det svenskspråkiga styrdokumentet används förskoleundervisning och förskola synonymt i betydelsen förskoleundervisning.

1.2. Den lokala läroplanen och utvecklandet av den

Utbildningsanordnaren ansvarar för att utarbeta en lokal läroplan⁴ för förskoleundervisningen och för att utveckla den. I den lokala läroplanen bestäms utifrån de nationella grunderna för förskoleundervisningen om det fostrande arbetet, undervisningen, elevvården, samarbetet med vårdnadshavarna samt om den övriga verksamheten och dess genomförande. Läroplanen ska utarbetas så att den beskriver, styr och stödjer anordnandet av förskoleundervisningen vid alla förskoleenheter eller verksamhetsställen för förskoleundervisning. Vid uppgörandet av den lokala läroplanen ska utbildningsanordnaren beakta de lokala särdragen och barnens behov samt resultat från utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller förskoleundervisningen.

Läroplanen ska också utarbetas med hänsyn till övriga lokala planer, såsom

- eventuell plan för småbarnspedagogik
- läroplanen för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- läroplanen för den grundläggande utbildningen

1 Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 14 §

2 Statsrådets förordning (422/2012)

3 Lag om grundläggande utbildning 14 §

4 Lag om grundläggande utbildning 15 §

- eventuell plan för morgon- och eftermiddagsverksamhet inom den grundläggande utbildningen
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen⁵
- plan för likabehandling enligt diskrimineringslagen⁶
- jämställdhetsplan enligt jämställdhetslagen⁷
- eventuell plan för hållbar utveckling och plan för att främja konst och kultur samt övriga planer och beslut som utbildningsanordnaren gjort angående utbildning, barn och familjer.

Utbildningsanordnaren⁸ ska godkänna läroplanen separat för förskoleundervisning på svenska, finska och samiska och vid behov för förskoleundervisning på något annat språk. Den lokala läroplanen kan utarbetas gemensamt för alla förskoleenheter eller verksamhetsställen för förskoleundervisning eller så att planen innehåller gemensamma delar och separata delar för varje enhet eller verksamhetsställe på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar. Flera utbildningsanordnare kan också komma överens om att utarbeta, utvärdera och utveckla läroplanen tillsammans. Utbildningsanordnaren ska dessutom läsårsvis sammanställa en på läroplanen baserad plan⁹ (senare läsårsplan) och på förhand underrätta vårdnadshavarna om centrala frågor som bestäms i den. I läsårsplanen preciseras hur den lokala läroplanen förverkligas vid varje förskoleenhet eller verksamhetsställe för förskoleundervisning under det aktuella läsåret.

Utbildningsanordnaren ska se till att förskoleundervisningens personal och vårdnadshavarna har möjlighet att delta i utarbetandet och utvecklandet av läroplanen. Också barnens synpunkter¹⁰ ska beaktas och användas i utvecklingsarbetet. Särskild vikt läggs vid att skapa metoder för samarbete som är digitalt och fysiskt tillgängliga så att både barnen och vårdnadshavarna kan delta och påverka på ett meningsfullt sätt. Enligt lagen om grundläggande utbildning¹¹ ska förskoleundervisningens läroplan utarbetas i samarbete med de myndigheter som ordnar social- och hälsovårdstjänster inom välfärdsområdet. För att trygga en enhetlig lärstig för barnen är det viktigt att personalen inom den övriga småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen ges möjlighet att bekanta sig med och delta i utarbetandet och utvecklandet av förskoleundervisningens läroplan.

Enligt lagen om grundläggande utbildning¹² har barn i förskoleundervisning rätt att varje dag få undervisning enligt läroplanen samt stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisning¹³ enligt sina behov. För att trygga denna rätt ska alla som arbetar med barnet följa den läroplan som utbildningsanordnaren fastställt och andra normer som reglerar arbetet. Också den plan för genomförande av barnspecifikt stöd som anknuter till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisningen¹⁴ ska utarbetas i enlighet med kapitel 5.

Utbildningsanordnaren har som uppdrag att utvärdera sin förskoleundervisning och dess effekt och delta i extern utvärdering av sin verksamhet. Syftet med utvärderingen¹⁵ är att utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen och förbättra förutsättningarna för barnens lärande. Uppföljning och utvärdering av den lokala läroplanen och läsårsplanen som preciserar läroplanen är en del av utvärderingsuppdraget och utvecklingsarbetet. I utvärderingen kan uppgifter som förts in i den nationella tjänsten för undervisning och utbildning KOSKI¹⁶ användas. Utöver den information som utbildningsanordnaren och förskoleenheterna eller verksamhetsställena för förskoleundervisning tar fram kan även resultaten av nationella

5 Barnskyddslag (417/2007) 12 § (610/2022) och Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 13 § (377/2022)

6 Diskrimineringslag (1325/2014) 6 §

7 Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) 5 a § (1329/2014)

8 Lag om grundläggande utbildning 15 §

9 Förordning om grundläggande utbildning (852/1998) 9 §

10 Lag om grundläggande utbildning 47 a (1267/2013), FN:s konvention om barnets rättigheter 1989 (59/1991)

11 Lag om grundläggande utbildning 15 §

12 Lag om grundläggande utbildning 30 §

13 Lag om grundläggande utbildning 20 a § (1090/2024)

14 Lag om grundläggande utbildning 4 a kap. (1090/2024)

15 Lag om grundläggande utbildning 21 § (1296/2013)

16 Lag om nationella studie-, utbildnings- och examensregister (884/2017) 4 §

utvärderingar och utvecklingsprojekt användas vid utvärderingen av förskoleundervisningen. En konstruktiv och öppen självvärdering främjas av samarbete med andra aktörer.

Ändringar i läroplansgrunderna förutsätter att motsvarande ändringar görs i den lokala läroplanen och omsätts i praktiken. Utbildningsanordnaren kan också granska sin läroplan och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet utifrån lokala behov och genom att utnyttja resultaten från utvecklingsarbetet.

1.2.1. Vandas läroplan för förskoleundervisning

Vandas läroplan för förskoleundervisningen grundar sig på de nationella grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen som utarbetats av Utbildningsstyrelsen. Den nationella texten kompletteras med preciseringar för Vanda.

Vanda stads läroplan för förskoleundervisningen har utarbetats i samarbete med det finskspråkiga serviceområdet för småbarnspedagogik och gäller den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Vanda.

Vi preciserar läroplanen årligen i verksamhetsenhetens läsårsplan och barngruppens verksamhetsplan. Vi förutser och planerar ordnandet av förskoleundervisningen i enheten med stöd av läsårsplanen. Barngruppens verksamhetsplan används för att utvärdera, planera och ställa upp mål för verksamheten, situationer och lärmiljöerna. Vi berättar om förskolegruppens verksamhet för vårdnadshavarna på föräldramöten och i dagliga möten. Vi informerar om arbets- och lovtider samt enhetens verksamhetstider på stadens hemsidor.

1.2.2. Vandas preciseringar för att utvärdera och utveckla läroplanen

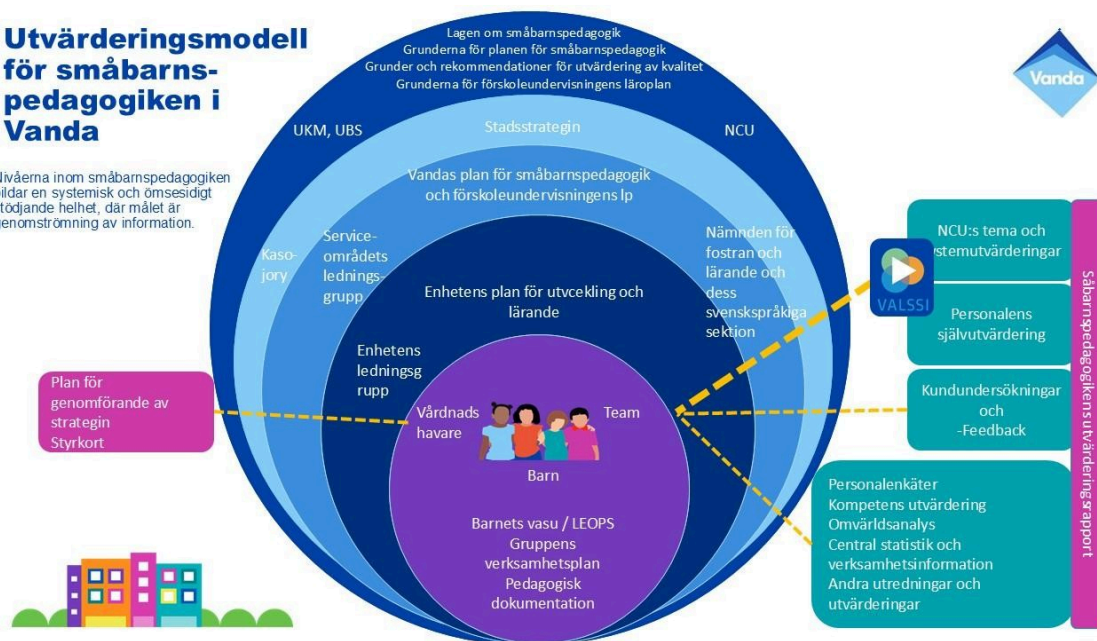
Vandas läroplan för förskoleundervisningen och läroplansgrunderna som ingår i den definierar våra mål för kvaliteten. Vi uppdaterar Vanda läroplan för förskoleundervisning utgående från utvärdering och gemensam utveckling inom serviceområdet, serviceenheterna och verksamhetsenheterna.

Vi utvärderar och utvecklar förskoleundervisningen som en del av småbarnspedagogiken utgående från vår utvärderingsmodell. Utvärderingsmodellen samlar de olika utvärderingarna av småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen och synliggör de olika nivåerna av utvärdering. Utvärderingsmodellen förändras över tid på grund av olika företeelser och utvärderingsbehov samt av nationell styrning. Vi utvecklar vår lokala utvärdering i förhållande till den nationella utvärderingen av kvaliteten i småbarnspedagogiken.

Vår målsättning är att utvärderingsinformationen löper genom olika nivåer i organisationen från barngrupperna ända till politisk beslutsfattning. Hos oss bygger utvärdering på förtroende mellan aktörerna. Vi betonar öppen diskussion och dialog i stället för kontrollbaserade metoder. Vi leder utvärderingen med systematik, planmässighet och kontinuitet som mål.

Utvärderingsmodell för småbarnspedagogiken i Vanda

Nivåerna inom småbarnspedagogiken bildar en systemisk och ömsesidigt stödjande helhet, där målet är genomströmning av information.

Referensram för utvärdering av småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen i Vanda

1.3. Centrala beslut i den lokala läroplanen

Den lokala läroplanen och läsårsplanen¹⁷ som preciserar läroplanen utarbetas på det sätt som utbildningsanordnaren bestämmer i enlighet med de mål och principer som beskrivs i detta kapitel. Utbildningsanordnaren kan besluta om delegering av beslut gällande läroplanens innehåll till förskoleenheterna eller verksamhetsställena för förskoleundervisning och ge dem anvisningar om detta. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan anges i slutet av varje huvudkapitel vilka frågor i kapitlet som ska avgöras och beskrivas i den lokala läroplanen.

Vid beredningen av den lokala läroplanen ska utbildningsanordnaren fastställa och i läroplanen beskriva

- för vilka undervisningsspråk läroplanen utarbetas och godkänns
- om den lokala läroplanen utarbetas gemensamt för alla förskoleenheter eller verksamhetsställen för förskoleundervisning, helt eller delvis separat för varje enhet eller verksamhetsställe, regionalt, eller om man väljer en annan lösning
- hur strukturen i läroplanen ser ut, i vilken ordning frågor behandlas och hur läroplanen publiceras
- hur förskoleundervisningens personal, barnen och vårdnadshavarna deltar i uppgörandet, uppföljningen och utvecklingen av läroplanen
- hur samarbetet i anknytning till läroplansarbetet genomförs med småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen och sakkunniga inom välfärdsområdets social- och hälsovårdstjänster samt andra eventuella samarbetsparter
- hur lokala särdrag, olika sätt att ordna förskoleundervisningen, utvecklingsmål och planer som gäller barnen beaktas vid beredningen av läroplanen
- om planerna enligt jämställdhetslagen¹⁸ och diskrimineringslagen¹⁹ ska ingå i läroplanen eller om de ska utarbetas som fristående planer
- hur vårdnadshavarna och intressentgrupperna informeras om läroplanen och läsårsplanen som preciserar läroplanen
- hur läroplanen utarbetas, uppföljs och utvecklas.

¹⁷ Förordning om grundläggande utbildning 9 §

¹⁸ Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män 5 a §

¹⁹ Diskrimineringslag 6 §

2. Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål

Förskolan är en viktig tidsperiod i barnets liv. Förskoleundervisningen ska planeras och genomföras så att barnen har möjlighet att bli inspirerade, experimentera och att lära sig nytt. Barnens utveckling inom de olika kunskaps- och färdighetsområdena breddas genom att de agerar och är aktiva och leker i mångsidiga lärmiljöer. I förskoleundervisningen ska barnen ges tillfälle att kommunicera på olika sätt och att stärka sina sociala färdigheter. Målet är att barnen lär sig att värdesätta att alla människor är likvärdiga och att de själva är unika.

Småbarnspedagogiken inklusive förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets utveckling, lärande och välbefinnande bilda en konsekvent och kontinuerlig helhet som lägger grunden för ett livslångt lärande. Verksamheten ska planeras utgående från barnets perspektiv. Verksamheten har som uppgift att stärka barnets positiva självbild och uppfattning om sig själv som lärande individ. Förskoleundervisningen ska utvecklas och ordnas enligt principer om inkludering. Till dessa principer hör alla barns lika rättigheter, jämlikhet, likabehandling, icke-diskriminering, värdesättning av mångfald samt social delaktighet och gemenskap. Inkludering är ett omfattande begrepp och gäller alla barn. Inkludering ska ses som en princip, en värdering och ett sätt att tänka som berör anordnandet av förskoleundervisningen som helhet. Förskoleundervisningen har stor betydelse när det gäller att på ett tidigt stadium upptäcka behov av stöd, att ge stöd och samtidigt förebygga svårigheter. Barnet har rätt till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning (kapitel 5).

2.1. Förpliktelser som styr förskoleundervisningen

Förpliktelserna som styr förskoleundervisningen grundar sig på Finlands grundlag, lagen och förordningen om grundläggande utbildning och statsrådets förordning som utfärdats med stöd av den, lagen om elev- och studerandevård²⁰ samt på grunderna för förskoleundervisningens läroplan. På förskoleundervisning som ordnas på daghem eller i familjedaghem tillämpas²¹ dessutom vad som föreskrivs i lagen om småbarnspedagogik och i statsrådets förordning med stöd av den. Om barnet utöver förskoleundervisningen deltar i småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen, styr lagen om småbarnspedagogik²² anordnandet av småbarnspedagogiken.

Vid planering och anordnande av samt beslutsfattande om förskoleundervisning ska barnets bästa²³ i första hand beaktas. Då undervisningen ordnas ska också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa beaktas. Sådana är bland annat diskrimineringslagen²⁴, jämställdhetslagen²⁵, Europakonventionen om mänskliga rättigheter²⁶, FN:s konvention om barnets rättigheter²⁷, FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning²⁸, FN:s deklaration om urfolkens rättigheter²⁹ och FN:s globala mål för hållbar utveckling³⁰. Förskoleundervisningen regleras också av förvaltningslagen³¹ och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet³².

20 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013)

21 Lag om grundläggande utbildning 1 § (1136/2003)

22 Lag om småbarnspedagogik (540/2018) 12 § (1228/2020)

23 Lag om grundläggande utbildning 3 a § (163/2022)

24 Diskrimineringslag (1325/2014)

25 Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986)

26 Europakonventionen om mänskliga rättigheter, Fördrag (63/1999)

27 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

28 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (27/2016)

29 FN:s deklaration om urfolkens rättigheter 2007

30 Globala mål för hållbar utveckling – Agenda 2030. FN:s toppmöte 2015

31 Förvaltningslag (434/2003)

32 Lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999)

Enligt Finlands grundlag³³ får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Kommunen är skyldig att ordna förskoleundervisning³⁴ för barn som bor inom kommunen året innan läroplikten börjar. Vårdnadshavaren ska se till att barnet deltar i förskoleundervisningen eller annan verksamhet genom vilken målen för förskoleundervisningen uppnås³⁵. Förskoleundervisningen kan ordnas i daghem och i skolor. Ett barn som deltar i förskoleundervisning har rätt att delta i småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen³⁶. I enlighet med ett beslut av utbildningsanordnaren kan ett barn delta i förskoleundervisning året innan den grundläggande utbildningen inleds, om det på basis av psykologiska och vid behov medicinska utredningar har fattats ett beslut om att inleda den grundläggande utbildningen ett år tidigare än vad som föreskrivs.³⁷ I kapitel 5.5 föreskrivs om inledande av den grundläggande utbildningen senare samt om annan avvikande ordnande av förskoleundervisning.

I förskoleundervisningen är undervisningsspråket antingen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen ges på något annat språk än de som fastställs i lagen om grundläggande utbildning³⁸, om det inte äventyrar barnens möjligheter att följa med undervisningen. Om detta bestäms närmare i avsnittet *Preciseringar gällande språk och kultur*.

Enligt lagen om grundläggande utbildning³⁹ är målet för förskoleundervisningen att stödja barnens utveckling till humana människor och etiskt ansvarskännande samhällsmedlemmar och att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som behövs i livet samt främja en fysiskt aktiv livsstil. Målet för förskoleundervisningen är enligt lagen att som en del av småbarnspedagogiken förbättra barnens förutsättningar för lärande. Förskoleundervisningen ska också främja bildning och jämlikhet och undervisningen ska ges på tillräckligt lika villkor i hela landet. Målen för undervisning och fostran beskrivs närmare i statsrådets förordning⁴⁰.

Förskoleundervisningen omfattar i allmänhet ett läsår⁴¹ och ska ges under minst 700 timmar⁴². För ett barn som fått ett beslut om tidigarelagd läroplikt⁴³ beskrivs alternativen för hur förskoleundervisningen kan genomföras i kapitel 5.5.1. När förskoleundervisningen ordnas ska man beakta att barn som deltar i förskoleundervisning även har rätt att delta i småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen⁴⁴.

Förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken som kompletterar förskoleundervisningen ska ordnas och utvecklas i enlighet med inkluderande principer. Då barnet inom ramen för småbarnspedagogiken som kompletterar förskoleundervisningen behöver stöd för sin utveckling, sitt lärande och sitt välbefinnande iakttas för småbarnspedagogikens del lagen om småbarnspedagogik⁴⁵ och grunderna för planen för småbarnspedagogik⁴⁶.

Förskoleundervisningen ska genomföras enligt en lokal läroplan som utarbetats utgående från grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Hela personalen inom förskoleundervisningen ansvarar för att förskoleundervisningen genomförs systematiskt. Förskoleundervisningen ska ta

---

33 Finlands grundlag (731/1999) 6 §

34 Lag om grundläggande utbildning 4 § (1288/1999)

35 Lag om grundläggande utbildning 26 a § (1040/2014)

36 Lag om småbarnspedagogik 12 §

37 Lag om grundläggande utbildning 27 §

38 Lag om grundläggande utbildning 10 §

39 Lag om grundläggande utbildning 2 §

40 Statsrådets förordning (422/2012) 2–4 §

41 Lag om grundläggande utbildning 9 §

42 Förordning om grundläggande utbildning 3 §

43 Läropliktslag (1214/2020) 2 §

44 Lag om grundläggande utbildning 6 § och Lag om småbarnspedagogik 12 §

45 Lag om småbarnspedagogik 15 a § (1183/2021)

46 Grunderna för planen för småbarnspedagogik (2022) kapitel 2.1 och 5

hänsyn till barnens språkliga, kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. Barnens åsikter ska beaktas och utvecklingen av deras identitet stödjas.

I lagstiftningen som berör förskoleundervisningen betonas vårdnadshavarnas delaktighet⁴⁷. Vårdnadshavarna har rätt att få information om förskoleundervisningens mål och verksamhet redan innan anmälan till förskoleundervisningen sker och om sitt barns förskoledag under året i förskolan. Vårdnadshavarnas åsikter och den information och respons som de ger ska beaktas när man utvecklar förskoleundervisningen.

Förskoleundervisningen, läromedlen och redskapen som används i undervisningen samt behövlig elevvård är avgiftsfria⁴⁸. Barnen ska varje förskoledag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid⁴⁹ som är ändamålsenligt ordnad och övervakad.

Barn som deltar i förskoleundervisning har rätt till en trygg och säker lärmiljö⁵⁰. Tryggheten och säkerheten ska beaktas i lärmiljöerna och i all verksamhet i förskolan. En verksamhetskultur som bygger på ömsesidig respekt och omsorg och lärmiljöer som lämpar sig för förskoleundervisningen skapar goda förutsättningar för att barnen ska känna sig trygga och säkra. Barnen ska individuellt och i grupp handledas⁵¹ till att ta ansvar för sitt eget beteende och för att ingen i gruppen blir mobbad eller diskriminerad eller orsakar fara för någon annan. Frågor i anknytning till trygghet och säkerhet beskrivs närmare i kapitel 3 och 6. Vid anordnandet av undervisning ska dessutom beaktas föreskrifter om arbetarskydd, användning av personuppgifter, offentlighet och integritetsskydd samt föreskrifter om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. I förskoleundervisningen kan fostrande samtal och disciplinära åtgärder som nämns i lagen om grundläggande utbildning⁵² användas på ett för förskoleundervisningen anpassat sätt. Utbildningsanordnaren ansvarar för uppgörandet av den plan som lagen förutsätter. Planen kan ingå i den lokala läroplanen eller utgöra en skild plan.

Kommunen eller en anordnare som beviljats tillstånd att ordna förskoleundervisning kan köpa tjänster som gäller förskoleundervisning av en offentlig eller privat serviceproducent. Utbildningsanordnaren ansvarar för att de tjänster som köps ordnas enligt de lagar som gäller förskoleundervisning, tillståndet att ordna förskoleundervisning och enligt föreliggande läroplansgrunder.

2.1.1. Preciserings för anordnande av förskoleundervisning i Vanda

Svenskspråkig förskoleundervisning i Vanda anordnas av det svenskspråkiga serviceområdet. Svenskspråkiga sektionen inom nämnden för fostran och lärande beslutar om principerna för anordnandet av förskoleundervisning, antagnings områden, grunderna för antagning samt var förskoleundervisning anordnas samt arbets- och lovtider. Undervisningsnämnden beslutar om grunderna för skolskjuts.

Undervisning som förbereder för grundläggande utbildning ordnas vid behov i samband med den övriga förskoleundervisningen.

47 Lag om grundläggande utbildning 3 §

48 Lag om grundläggande utbildning 31 § och Lag om elev- och studerandevård 9 § (1225/2020)

49 Lag om grundläggande utbildning 31 §

50 Lag om grundläggande utbildning 29 § (1267/2013)

51 Lag om grundläggande utbildning 35 §

52 Lag om grundläggande utbildning 35 a § (1267/2013) samt 36 och 36 a § (477/2003)

Prossesser och praxis – så här gör vi i Vanda

Ordnanande av förskoleundervisning

- Svenskspråkiga sektionen inom nämnden för fostran och lärande beslutar om principerna för anordnandet av förskoleundervisning, antagnings områden, grunderna för antagning samt var förskoleundervisning anordnas samt arbets- och lovtider.
- Nämnden för fostran och lärande beslutar om grunderna för skolskjuts.

2.2. Förskoleundervisningens uppdrag under lärstigen

Det är viktigt att småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen som ingår i den, och den grundläggande utbildningen bildar en konsekvent och kontinuerlig helhet med tanke på barnens utveckling, lärande och välbefinnande. Utgångspunkten för en högklassig helhet är att lärarna och den övriga personalen känner till de olika etapperna under lärstigen samt de centrala mål, särdrag och metoder som anknyter till dem. För att stödja barnens utveckling, lärande och välbefinnande ska övergångarna planeras och utvärderas i samarbete på det sätt som beskrivs i kapitel 3.3. Undervisningspersonalen och den övriga personalen ska samarbeta med vårdnadshavarna under alla etapper av barnens lärstig. Målet är att varje barns lärstig fortlöper smidigt från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen utgående från barnets behov. För att målet ska nås är det viktigt med en systematisk ledning av personalens samarbete och kompetens både på verksamhetsställena för förskoleundervisning och på anordnarnivå.

Förskoleundervisningen har i enlighet med statsrådets förordning⁵³ som särskilt mål att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens förutsättningar för utveckling och lärande samt att stärka barnens sociala färdigheter och sunda självkänsla med hjälp av lek och positiva upplevelser av lärande. I förskoleundervisningen ska pedagogiska metoder som lämpar sig för småbarnspedagogik användas och barnens intressen respekteras när undervisningen ordnas. Olika former av lek ska ständigt ingå i förskoleundervisningens verksamhet. Vårdnadshavarna är viktiga samarbetsparter vid planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning samt elevvården ordnas vid behov genom sektorsövergripande samarbete.

Förskoleundervisningen är en målinriktad verksamhet. Målen för undervisningen fastställs enligt grunderna för läroplanen och den lokala läroplan som utarbetats utgående från läroplansgrunderna. Läroplanen ska inte fastställa gemensamma mål för barnens lärande. Individuella mål främjar barnens lärande, och därför ska läraren diskutera varje barns individuella behov, önskemål och lärande med barnet och barnets vårdnadshavare. Personalen inom förskoleundervisningen beaktar dessa behov och önskemål när undervisningen planeras och lärmiljöerna utvecklas. För att göra lärandet ännu mer målinriktat, kan läraren för varje barn utarbeta en plan för barnets lärande tillsammans med barnet och vårdnadshavaren.

I förskoleundervisningen ska varje barns fysiska, psykiska och sociala utveckling samt utvecklingen av kunskaper och färdigheter följas upp och stödjas. Målet är att samtidigt förebygga eventuella svårigheter. Barnets jaguppfattning ska stärkas med hjälp av uppskattande kommunikation, mångsidiga upplevelser av lärande och uppmuntrande respons. Under förskoletiden ska barnen få bekanta sig med den närmaste omgivningen, dess natur och den mångfald av människor som bor där. Lek och fantasi har stor betydelse när barnen

53 Statsrådets förordning (422/2012) 5 §

lär sig nya kunskaper och färdigheter. Fysisk aktivitet inverkar positivt på barnens lärande och helhetsmässiga välbefinnande. Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen tillfällen att kommunicera, uttrycka sig på olika sätt, röra på sig och få nya upplevelser. Tillsammans ska man i olika lärmiljöer bekanta sig med barnens intressen. Det ger barnen möjligheter att få vänner, att känna glädje över sitt lärande och upptäcka nya intresseområden.

När barnet har börjat i förskoleundervisningen deltar barnet i all verksamhet⁵⁴, förutsatt att det inte är frågan om avvikande ordnande av förskoleundervisning på grund av barnets hälsotillstånd (se kapitel 5). Vårdnadshavaren, läraren och den personal som medverkar i anordnandet av förskoleundervisningen bär gemensamt ansvar för att barnen regelbundet deltar i förskoleundervisningen.

2.2.1. Vandas preciseringar för förskoleundervisningens uppdrag under lärtigen

Att delta i förskoleundervisningen är barnets en rättighet för barnet. I Vanda är vårt mål att varje barn ska få en bra start i förskoleundervisningen och efter förskoleundervisningen i den grundläggande utbildningen. Vi ser till att övergångarna löper smidigt. Med praxis för inledande och övergångar strävar vi efter att skapa en känsla av trygghet och tillit hos barnet, och skapa ett gott samarbete med vårdnadshavarna.

Prosser och praxis – så här gör vi i Vanda

Deltagande i förskoleundervisningen

- Förskoleundervisningens personal och daghemsföreståndaren berättar om målsättningen med och innehållet i förskoleundervisningen och skyldigheten att delta, på föräldramöten och i dagliga möten.
- Personalen följer med barnens förseningar och frånvaron och ingriper i dessa enligt gällande instruktioner. Om barnets regelbundna deltagande äventyras, försöker man hitta lösningar för att förebygga förseningar och frånvaron, tillsammans med vårdnadshavarna, barnet och eventuella samarbetspartner.
- Vårdnadshavarna meddelar personalen muntligt om under två veckors frånvaro (t.ex. semester). Längre frånvaro anhålls med en skriftlig blankett och godkänns av daghemsföreståndaren. En sammanhängande frånvaro på mer än en månad antecknas i barnets förskoleintyg.

Verktögsback – De här verktygen använder vi i Vanda

- Modellen för att ingripa i frånvaro

- Praxis för inledandet av och övergångar inom småbarnspedagogiken

2.3. Värdegrunden

Värdegrunden i grunderna för förskoleundervisningens läroplan baserar sig på de allmänna principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter⁵⁵, lagen om grundläggande utbildning⁵⁶ och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning⁵⁷. Principerna omfattar principen om inkludering och att barnets bästa kommer i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas jämlikt och likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras.

Förskoleundervisningen bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i gruppen. Barnen har rätt att lära sig och bilda sig en uppfattning om sig själva och världen utifrån sina egna perspektiv.

Barnen har rätt att lära sig genom lek och att glädja sig över sitt lärande. Barnets tidigare upplevelser och kunskaper utgör en del av barnets lärtig. Mångfalden hos barn samt barnens olika sätt att agera och lära sig ska värdesättas. Barnens uppfattningar och åsikter ska värdesättas och de ska få delta i utformandet av lärmiljöerna och enligt sina förutsättningar även i planeringen och utvärderingen av verksamheten. Barnen ska spurras till samarbete och gemenskap.

Varje barn har rätt till god undervisning. God förskoleundervisning kännetecknas av uppmuntrande respons och rättvist bemötande. Barnen har rätt att uttrycka sig och sina tankar, hantera känslor och konflikter samt pröva och lära sig nya saker. Förskoleundervisningen ska stödja barnens förmåga att förstå värderingar, handleda barnen att tillägna sig levnadsvanor som främjar hälsan, välbefinnandet och den fysiska aktiviteten samt erbjuda barnen möjligheter att utveckla sina emotionella färdigheter, sitt etiska tänkande och sitt sinne för estetik.

Samarbete mellan förskoleundervisningens personal och vårdnadshavarna bidrar till att trygga barnens välbefinnande. Personalen ska bemöta mångfalden av familjer och hemmens olika åskådningar, religioner, traditioner och syner på uppfostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningar för konstruktiv kommunikation och undervisning⁵⁸.

I förskoleundervisningen ska man följa principerna om hållbar livsstil och beakta dess olika dimensioner: den sociala, den kulturella, den ekonomiska och den ekologiska. Verksamhetsmiljön i förskolan ska stödja jämlikhet och likabehandling. Det innebär bland annat jämlikhet i fråga om åsikter och jämställdhet mellan könen. Förskoleundervisningen ska främja barnens möjligheter att utveckla sina färdigheter och att göra val oberoende av könsbundna förväntningar. Strävan efter jämlikhet ska kompletteras av en övergripande princip om likabehandling⁵⁹. Undervisningen ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Förskoleundervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

2.4. Synen på lärande

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan har utarbetats utgående från en syn på lärande, enligt vilken barn tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter genom växelverkan med andra barn, lärare, olika grupper och den närmaste omgivningen. Lärande är en helhetsbetonad process som inbegriper handlingar, känslor, sinnesförnimmelser, fysiska upplevelser och tankar. Det väsentliga i lärandet är att barnen själva är aktiva och litar på sina möjligheter som lärande

55 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

56 Lag om grundläggande utbildning 3 a § (163/2022) och 29 §

57 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

58 Statsrådets förordning (422/2012) 2 §

59 Diskrimineringslag 6 §

individer. Också barnens vilja och tilltagande förmåga att samarbeta har betydelse för lärandet. I förskoleundervisningen lär sig barnen genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små uppgifter, uttrycka sig själv och genom skapande verksamhet. Positiva känsloupplevelser, glädje och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar barnen att utveckla sin kompetens.

Utgångspunkten för lärandet är barnets tidigare erfarenheter och kunskaper. Det är viktigt att nya kunskaper och färdigheter har anknytning till barnens vardag och erfarenhetsvärld. Genom handledd verksamhet och lek i förskolan får barnen lära sig att samarbeta med andra och att ställa upp individuella och gemensamma mål. I verksamheten ska man lyssna på barnen, höra deras åsikter, diskutera med dem och stödja dem att ta hänsyn till andra. På det viset upplever barnen att de är en del av gruppen och gemenskapen. Målet är att nya kunskaper och färdigheter väcker barnens lust att lära sig mera.

2.5. Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Den stärks successivt under lärtiden genom studier inom olika kunskaps- och färdighetsområden, vardagliga aktiviteter och kommunikation. Behovet av mångsidig kompetens framhävs när den omgivande världen förändras. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden en bred kompetens som överskrider gränserna mellan olika kunskapsområden.

Uppdraget att utveckla mångsidig kompetens ska beaktas i all verksamhet i förskolan: vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i det fostrande arbetet och i undervisningen. Uppdraget grundar sig på principen i statsrådets förordning⁶⁰ om att se undervisningen som en helhet. Detta förutsätter målmedvetet arbete och utvärdering av hur målen uppnås samt samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Utvecklingen av mångsidig kompetens främjar barnens växande som individer och som medlemmar i sin grupp. De olika delområdena inom mångsidig kompetens stödjer barnens förmåga att rikta in sig på livslångt lärande och lägger grund för en hållbar och fysiskt aktiv livsstil. I förskoleundervisningen ska tyngdpunkten ligga på de sociala och kulturella dimensionerna av hållbar livsstil. Arbetssätten i förskolan, hur lärmiljöerna utformas och hur barnens lärande och välbefinnande stöds påverkar utvecklingen av mångsidig kompetens i högre grad än innehållet i undervisningen.

2.5.1. Förmåga att tänka och lära sig (001)

Tänkandet och färdigheten att lära sig utvecklas genom kommunikation och skapar förutsättningar för utvecklingen av övriga kompetenser och livslångt lärande. Mängden information, som hela tiden uppdateras, förutsätter förmåga att tillägna sig ny kunskap och att kunna styra sitt lärande. Strukturering av information och skapande av ny kunskap förutsätter kreativt och kritiskt tänkande. Förskoleundervisningens uppdrag är att uppmuntra och hjälpa barnen att utveckla sin förmåga att tänka och lära sig och att stärka barnens tro på sitt eget kunnande.

Barnens minne och fantasi ska utvecklas med hjälp av till exempel ramsor, musik och drama. Lekar, spel och olika problemlösnings- och forskningsuppgifter ger barnen upplevelser samt möjligheter att känna glädje över att inse och upptäcka nya saker. Mångsidig rörelse och perceptionsmotoriska övningar stödjer barnens lärande. Barnen ska uppmuntras att pröva och lära sig också krävande saker, att fråga och ifrågasätta. De ska spöras att glädja sig när de lyckas och att uppmuntra andra och samtidigt att inte ge upp om de misslyckas. Verksamheten dokumenteras och man diskuterar och utvärderar tillsammans med barnen hur man lyckats. Samtidigt ska barnen få hjälp med att bli medvetna om sina framsteg och sitt lärande.

2.5.2. Kulturell och kommunikativ kompetens (002)

Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för individens funktionsförmåga och välbefinnande i en mångkulturell värld. Förmågan att lyssna, känna igen och förstå olika synsätt kännetecknar god kommunikation och kulturella färdigheter. För att skapa positiva människorelationer och lösa problemsituationer på ett konstruktivt sätt förutsätts samarbetsförmåga. Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen möjligheter att på ett tryggt sätt öva sin förmåga att kommunicera och uttrycka sig i kamratgruppen och med vuxna i närmiljön. Utvecklingen av barnens språkmedvetenhet ska stödjas och barnen ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt.

Barnen ska uppmuntras att lära känna och umgås med andra människor. Fester, lekar och aktiviteter som förutsätter samarbete ger barnen möjlighet att öva sig att uppträda i olika situationer och med olika människor. Barnen ska bemötas med respekt och lära sig att vara vänliga och uppföra sig väl mot andra. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med närmiljön och dess kulturella mångfald. Barnen ska lära sig att uppskatta sina egna och andra familjers traditioner och vanor.

2.5.3. Vardagskompetens (003)

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet och använda teknik i vardagen. Det handlar om individens välbefinnande och att tillägna sig en hållbar och fysiskt aktiv livsstil. Förskoleundervisningen ska stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande och uppmuntra dem att göra val som stämmer överens med en hållbar och fysiskt aktiv livsstil. Förskoleundervisningen ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

I förskoleundervisningen ska barnen utifrån sina förutsättningar lära sig ta ansvar för sig själva och andra, för sina saker och den gemensamma miljön. Barnens vardagsrytm och betydelsen av måltider, fysisk aktivitet och vila ska tas upp i undervisningen och med vårdnadshavarna. Särskild vikt ska fästas vid mångsidig och tillräcklig fysisk aktivitet som en förutsättning för barnens lärande och välbefinnande. Med barnen diskuteras vad som inverkar positivt respektive negativt på deras välbefinnande och barnen ska erbjudas möjligheter att uppleva glädje i att röra på sig. Barnen ska få lära sig att röra sig tryggt i trafiken. De ska uppmuntras att be om och söka hjälp vid behov. Tillsammans med barnen prövar man på tekniska lösningar och ger dem övning i att använda apparater och utrustning på ett tryggt sätt.

2.5.4. Multilitteracitet (004)

Med multilitteracitet avses förmågan att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet hänger nära samman med tanke- och kommunikationsfärdigheter och förmåga att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika miljöer och situationer. Informationen kan produceras och presenteras med hjälp av verbala, visuella, numeriska eller andra symbolsystem eller med kombinationer av dessa. Multilitteracitet omfattar olika former av läskunnighet, såsom grundläggande läsfärdighet, numerisk läskunnighet, bildkunskap och mediekunskap. Multilitteracitet har koppling till ett vidgat textbegrepp, enligt vilket texterna kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. De olika områdena av multilitteracitet är grundläggande färdigheter ur individ-, samhälls- och arbetslivsperspektiv. Kompetens i multilitteracitet skapar grunden för övrigt lärande och övriga studier. Utvecklingen av multilitteracitet börjar redan i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Förskoleundervisningen ska tillsammans med vårdnadshavarna stödja utvecklingen av barnens multilitteracitet.

Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera olika slags texter eller uttrycksformer. På detta sätt övar sig barnen tillsammans att uttrycka sig och att leva sig in i de tankar och känslor som meddelanden väcker. Utvecklingen av barnens bildkunskap, skriv- och läsfärdighet och numeriska läskunnighet ska stödjas. För att småningom utveckla mångsidig läskunnighet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn, såsom filmer, lekramsor och musik. Barnens delaktighet stärks

i takt med att multilitteraciteten utvecklas. Samtidigt vidgas barnens värld, blir mera strukturerad och får nya betydelser.

2.5.5. Digital kompetens (005)

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet. Den behövs i barnens och familjernas vardag, för kommunikation mellan människor och för delaktighet i samhället. Digital kompetens är en del av den multilitteracitet och medie- och studiefärdighet som behövs i studierna och i arbetslivet. Förskoleundervisningen ska jämsides med vårdnadshavarna främja barnens digitala kompetens.

Barnen ska i undervisningen få bekanta sig med olika informations- och kommunikationsteknologiska verktyg, tjänster och spel. Barnens kommunikationsfärdigheter, färdighet att lära sig och deras begynnande skriv- och läsfärdighet ska stödjas med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. Barnens kreativa tänkande och samarbetsförmåga utvecklas när de ges möjligheter att själva testa och producera. Barnen ska handledas i att tillägna sig säkra och ergonomiska arbetssätt.

2.5.6. Förmåga att delta och påverka (006)

Aktiv och ansvarsfull delaktighet och påverkan lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Barnen har rätt⁶¹ att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. I förskoleundervisningen ska man respektera dessa centrala demokratiska principer. Förskoleundervisningen ska stödja barnens förmåga att delta och påverka.

Verksamheten i förskolan ska planeras, genomföras och utvärderas i samverkan med barnen, förskoleundervisningens personal och vårdnadshavarna. När barnen är med och påverkar lär de sig samtidigt att uppfatta betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och förtroende. Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och ge dem möjlighet att vara tillsammans med andra barn och vuxna stärker barnens förmåga att delta och påverka. Barnen ska uppmuntras att hjälpa varandra och att vid behov be om hjälp. Det är viktigt att barnen upplever och vet att de som barn har rätt att få hjälp och skydd av vuxna.

2.5.7. Vandas preciseringar för mångsidig kompetens i förskoleundervisningen

Förverkligande av målen för mångsidig kompetens utvärderas och utvecklas regelbundet under de kommande veckorna och månaderna med stöd av barngruppens verksamhetsplan.

61 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

Mångsidig kompetens

Utvärdering, planering och utveckling under tiden i förskoleundervisningen med stöd av barngruppens verksamhetsplan

Förmåga att tänka och lära sig

- utvecklas genom kommunikation
- förmåga att styra sitt lärande
- strukturera information och skapa ny kunskap, kreativt och kritiskt tänkande
- Barnets tro på sitt eget kunnande
- minne och fantasi utvecklas med t.ex. ramsor, musik och drama
- lekar, spel och olika uppgifter
- Mångsidig motion och perceptionsmotoriska övningar
- pröva och lära sig krävande saker, att fråga och ifrågasätta
- glädje av att lyckas, uppmuntra andra och inte ge upp
- verksamheten dokumenteras och diskuteras

Kulturell och kommunikativ kompetens

- förmågan att lyssna och beakta olika synsätt
- positiva människorelationer, lösa problemsituationer och samarbetsförmåga
- öva förmågan att kommunicera och uttrycka sig med barn och vuxna
- fester, lekar och aktiviteter som förutsätter samarbete
- respektfullt bemötande, vänlighet och gott uppförande
- närmiljön och dess kulturella mångfald
- uppskatta sina egna och andra familjers traditioner och vanor
- stödja språkmedvetenheten genom uppmuntran till att uttrycka sig på olika sätt

Vardagskompetens

- färdigheter som berör välbefinnande
- uppmuntra till val som stämmer överens med en hållbar livsstil
- förhålla sig positivt till framtiden
- ta ansvar för sig själva och andra, för sina saker och den gemensamma miljön
- vardagsrytm, betydelsen av måltider och vila samt mångsidig och tillräcklig motion
- diskussion om vad som inverkar positivt respektive negativt på välbefinnandet
- röra sig i trafiken
- uppmuntra att be om hjälp
- tekniska lösningar, öva sig att använda apparater och utrustning

Multilitteracitet

- grunden för övrigt lärande och övriga studier
- undersöka, använda och producera olika slags texter eller uttrycksformer
- tillsammans öva sig att uttrycka sig och att leva sig in i de tankar och känslor som meddelanden väcker
- förmåga att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika miljöer och situationer
- vidgat textbegrepp, stödja olika former av läskunnighet
- vuxen förebild
- rik textmiljö

Digital kompetens

- digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet och en del av multilitteraciteten
- främja barnens digitala kompetens jämsides med vårdnadshavarna
- bekanta sig med olika IKT verktyg, tjänster och spel i undervisningen
- stödja kommunikationsfärdigheter, färdighet att lära sig och begynnande skriv och läsfärdighet med hjälp av IKT
- möjligheter att själva testa och producera utvecklar kreativa tänkande och samarbetsförmåga
- säkra och ergonomiska arbetsätt

Förmåga att delta och påverka

- rätt att bli hörd och att vara delaktiga i frågor som påverkar det egna livet
- stödja den småningom framväxande förmågan att delta och påverka
- planering, genomförande och utvärdering av verksamheten i samverkan med barnen, förskolepersonalen och vårdnadshavarna
- möjlighet att påverka stöder uppfattningen av betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och förtroende
- bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och att vara tillsammans
- uppmuntra att hjälpa varandra och be om hjälp

Sammanställning av den mångsidiga kompetensen målsättningar enligt grunderna för förskoleundervisningens läroplan.

2.6. Frågor som avgörs på lokal nivå

Vid uppgörandet av den lokala läroplanen är det viktigt att diskutera vad de föreskrivna uppdrag och allmänna mål för förskoleundervisningen som beskrivs i detta kapitel innebär och hur man ska gå till väga för att förverkliga de mål som uppställts för förskoleundervisningen.

I den lokala läroplanen ska fastställas och beskrivas

- hur förskoleundervisningen ordnas och vilka förpliktelser som styr ordnandet av förskoleundervisningen ur lokalt perspektiv
- förskoleundervisningens uppdrag under lärtiden ur lokalt perspektiv
- värdegrunden för förskoleundervisningen och eventuella lokala aspekter som kompletterar den
- synen på lärande i förskoleundervisningen och eventuella lokala perspektiv som kompletterar den
- målen för mångsidig kompetens och eventuella lokala prioriteringar som gäller dem, samt med vilka åtgärder man utvärderar målen och utvecklar främjandet av mångsidig kompetens.

Värdegrunden, synen på lärande och målen för mångsidig kompetens ska beaktas och fördjupas i de delar av läroplanen som beskriver verksamhetskulturen, genomförandet av undervisningen, stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisningen och elevvården.

3. Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen

Verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format handlingsmönster som utvecklas i det sociala samspelet inom förskolegemenskapen. Utbildningsanordnaren och de personer som leder förskoleundervisningen ska skapa förutsättningar för att utveckla och utvärdera verksamhetskulturen på de olika verksamhetsställena för förskoleundervisning. Utgångspunkten för utvecklingen av verksamhetskulturen är en inkluderande förskoleundervisning där varje barn kan agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen. En bra verksamhetskultur främjar lärandet och välbefinnandet inom förskoleundervisningen.

Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen är en helhet som omfattar bland annat:

- värderingar, principer och syn på lärande
- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- lärmiljöer, arbetssätt och pedagogisk praxis, inklusive undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande
- olika former av samarbete
- kommunikationen och atmosfären
- personalens kompetens, professionalism och utvecklingsinriktat arbetssätt
- ledningsstrukturer och -praxis
- organisering, planering, genomförande och utvärdering av verksamheten.

Utgångspunkten för utvecklandet av verksamhetskulturen är att förskoleundervisningen är gemensam för alla. Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen ska utvecklas och ordnas enligt inkluderande principer, och inklusionen anknyter på ett övergripande sätt till genomförandet av den pedagogiska verksamheten. En inkluderande verksamhetskultur främjar barnens delaktighet och lärandet och tillgodoser de olika behoven hos varje barn. Varje barn har rätt att vara en del av gruppen, delta i den gemensamma verksamheten och nå sin fulla potential med hjälp av sina egna styrkor och positiva lärupplevelser tillsammans med de övriga barnen i gruppen. Alla barn ska erbjudas lämpliga utmaningar i lärandet och få sådant stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisningen som de behöver och ta del av sådana undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande. Digital och fysisk tillgänglighet ska beaktas i undervisningsarrangemangen. Barnen ska uppleva att man är intresserad av dem, respekterar dem och att deras åsikter och handlingar har betydelse.

Ledarskapet påverkar i hög grad verksamhetskulturen och dess utveckling och kvalitet. Utgångspunkten för ledarskapet inom förskoleundervisningen är att främja varje barns välbefinnande och lärande. Pedagogiskt ledarskap är en förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen. Det pedagogiska ledarskapet innebär att leda, utvärdera och utveckla förskoleundervisningen på ett målinriktat och systematiskt sätt. Det omfattar alla sådana åtgärder som ger personalen förutsättningar för goda arbetsförhållanden, förutsättningar att utveckla och utnyttja sin yrkeskompetens och sin utbildning och att genomföra pedagogisk verksamhet.

3.1. Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen har en central betydelse för hur undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, barnens delaktighet, jämlikhet och förskoleundervisningen som helhet förverkligas. Verksamhetskulturen inverkar alltid på hur barnen upplever kvaliteten på förskoleundervisningen. Verksamhetskulturen inbegriper all verksamhet inom förskoleundervisningen, som till exempel ordnandet av stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisningen, utvärderingen av pedagogiken och tryggheten och säkerheten i lärmiljöerna.

Verksamhetskulturen ska utvecklas bland annat genom att pröva mångsidiga arbetsätt, nya lösningar i lärmiljöerna och undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande samt genom att utveckla yrkeskompetensen i samarbetsnätverk.

Verksamhetskulturen förändras ständigt och den ska utvärderas och utvecklas så att den stöder målen för förskoleundervisningen. En förutsättning för att värdegrunden och synen på lärande ska förverkligas är att alla förbinder sig till gemensamma mål. För att utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att fundera över verksamhetskulturens inverkan samt identifiera icke-önskvärda drag och korrigera dem. En grundläggande förutsättning för kontinuerlig utveckling är att personalen förstår vilka värderingar, kunskaper och föreställningar som påverkar deras arbete och kan analysera dem. En förtroendeskapande dialog som präglas av delaktighet och respekt för varandra är viktig i utvecklingsarbetet. Då man planerar, anordnar och utvecklar förskoleundervisningen ska man i första hand se till barnets bästa. Barnets bästa ska i fråga om ett enskilt barn, en barngrupp eller barn i allmänhet beaktas separat i varje fall och situation.

Genom att skapa strukturer för professionella diskussioner främjar ledaren en verksamhetskultur som kännetecknas av delaktighet. Ledaren ska också engagera arbetsgemenskapen i att regelbundet utveckla och förnya den gemensamma verksamhetskulturen. Ledaren ska stödja gemenskapen så, att den utvecklas till en lärande gemenskap där var och en utvecklar och delar med sig av sin kompetens. Målet är att den gemensamma verksamhetsidén och målen för verksamheten syns i det praktiska arbetet. Ledaren ska ansvara för att de gemensamma arbetssätten synliggörs och för att de regelbundet observeras och utvärderas.

Det är viktigt att barnens och vårdnadshavarnas erfarenheter och åsikter utnyttjas i utvecklingsarbetet. För att barnens lärtig ska fortlöpa smidigt och för att trygga barnens välbefinnande är det nödvändigt att samarbeta med den övriga småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen samt sakkunniga inom stöd och elevvård.

Verksamhetskulturen i förskoleundervisningen ska utvecklas enligt följande riktlinjer:

En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen

Förskoleundervisningen bildar en gemenskap, där barnen och personalen lär sig med och av varandra. I en lärande gemenskap finns det rum för olika åsikter och känslor. Barnen och personalen ska uppmuntras att öppet dela sina tankar och att pröva nya och olika verksamhetsätt. En gemenskap som kontinuerligt utvärderar och utvecklar sin verksamhet utmanar sig själv och är medveten om och utnyttjar sina styrkor. I en lärande gemenskap uppskattas respektfullt och hänsynsfullt beteende. Inom gemenskapen ska man uppmuntras till att experimentera, försöka och anstränga sig men det ska även vara tillåtet att göra misstag. Att göra tillsammans och uppleva delaktighet stärker gemenskapen.

Personalen ska uppmuntras till självvärdering och till att dela kunskap och kompetens och samtidigt utvecklas professionellt. Reflektion över gemensamt överenskomna mål och uppgifter, regelbunden utvärdering av det egna arbetet samt respons av vårdnadshavarna och andra samarbetspartner främjar lärandet i gemenskapen. Resultat från utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning bidrar även till att främja lärandet.

En gemenskap som uppmuntrar till lärande, lek och kommunikation

Verksamhetskulturen i förskolan ska främja allas lärande. Förskolegemenskapen ska sporra barnen att våga pröva, försöka och misslyckas och att se saker positivt. Man gläds tillsammans över framgångar och insikt. Förskoleundervisningen ska genomföras så att det finns utrymme för barnens lekar, initiativ och försök. Barnen ska uppmuntras att uttrycka sig, att öva och lära sig olika färdigheter, kunskaper och arbetsätt i egen takt. Genom samarbete i gruppen ska man uppmuntra barnen till uppbyggande kommunikation och till att fungera som medlemmar i gruppen.

En verksamhetskultur som uppmuntrar till lek bekräftar lekens betydelse för barnets välbefinnande och lärande. Personalen ska lägga märke till faktorer som begränsar leken och utveckla arbetsätt och lärmiljöer som främjar lek. Barnen och personalen ska ha möjlighet att uppleva glädjen i att lära sig och leka tillsammans. Alla i gemenskapen ska uppmuntras att använda sin uppfinningsrikedom, uttrycksförmåga, fantasi och kreativitet. Leken ska få synas och höras.

Barnen ska ges tid, rum och ro att hitta på lekar, pröva och uppleva. Lekande barn och vuxna ska ges lekro.

Delaktighet, likabehandling och jämlikhet

En inkluderande verksamhetskultur ska främja delaktighet, likabehandling och jämlikhet i all verksamhet. Barnens, personalens och vårdnadshavarnas initiativ, åsikter och synpunkter ska värdesättas. Det förutsätter att man medvetet utvecklar arbetssätt och strukturer som främjar delaktighet. Delaktigheten stärks genom att barnen och vårdnadshavarna deltar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Varje medlem i personalen är en viktig del av gemenskapen inom förskoleundervisningen.

Verksamhetskulturen ska stödja samarbete, gemensamt ansvar och delaktighet. Genom delaktighet utvecklar barnen förståelse för gemenskapen, rättigheter, ansvar och konsekvenser av val. Det är personalens uppgift att se till att alla barn får uttrycka sina åsikter och behov och att barnens idéer och initiativ beaktas i verksamheten. Uppmärksamhet ska också fästas vid barnens nonverbala kommunikation. Barnen ska få erfarenheter av att fatta beslut som rör förskolegruppen och olika uppgifter. Barnens beslut och aktivitet utvärderas gemensamt och barnen ska samtidigt handledas att så småningom lära sig att ta gemensamt ansvar. Detta ger barnen erfarenhet av att vara delaktiga och aktiva.

Medlemmarna i gemenskapen ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av omständigheter som gäller en enskild person. Det att alla är lika värda betyder inte att alla är likadana. För att kunna utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att attityder i anslutning till likabehandling och jämlikhet diskuteras i arbetsgemenskapen. Det är också viktigt att fundera över hur attityder i anslutning till exempelvis språk, etnicitet, åskådning, religion, funktionsvariation, kön och dess mångfald återspeglas i tal, gester, handlingar och verksamhetssätt. Kommunikationssätt, språkbruk och handlingsmönster som utgår från stereotypa antaganden överförs till barnen. Förskoleundervisningen ska vara genussensitiv. Personalen ska vara medveten om sina egna förutfattade meningar och uppmuntra barnen att göra val oberoende av könsbundna eller andra personrelaterade stereotypa rollmönster och förväntningar. Personalen ska lägga märke till om det förekommer ojämnt bemötande bland barnen och ingripa på ett finkänsligt och konsekvent sätt. Positiv och uppmuntrande kommunikation stöder utvecklingen av barnets identitet och självkänsla.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Förskoleundervisningen är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle. Kulturell mångfald ska ses som en resurs. Rätten till det egna språket, den egna kulturen, religionen och åskådningen är grundläggande rättigheter. Det mångskiftande kulturarvet och nationalspråken samt den egna gemenskapens och omgivningens kulturella, språkliga och åskådningsmässiga mångfald ska tas till vara och värdesättas i förskoleundervisningen. Det förutsätter att personalen har kunskap om kulturer och åskådningar samt förmåga att förstå och se företeelser ur olika perspektiv och sätta sig in i andra människors situation. Man ska diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och även skapa nya gemensamma verksamhetssätt. Samtidigt främjas en kulturellt hållbar utveckling. Mångsidig kompetens som anknyter till detta beskrivs närmare i kapitel 2 (Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål).

I en språkmedveten förskoleundervisning är man medveten om att språken är närvarande – hela tiden och överallt. Personalen förstår språkets centrala betydelse för barnens utveckling och lärande, för kommunikation och samarbete samt för identitetsskapande och delaktighet i samhället. Att synliggöra flerspråkigheten stöder barnens utveckling i en kulturellt mångskiftande värld. Alla i personalen ska vara medvetna om att de är språkliga modeller för barnen och de ska fästa uppmärksamhet vid sitt eget språkbruk. Personalen ska uppmuntra barnen att använda språk på ett mångsidigt sätt. Barnens språkliga färdigheter ska beaktas och de ska ges tid och möjligheter att uttrycka sig i språkligt varierande situationer.

Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil

En hälsosam, trygg och fysiskt aktiv livsstil värdesätts i förskoleundervisningen. Syftet med mångsidig fysisk aktivitet⁶² är att främja förutsättningarna för lärande och deltagandet i förskoleundervisningen samt betydelsen av fysisk aktivitet som en övergripande livskompetens inom och utanför förskoleundervisningen. Fysisk aktivitet inverkar på barnens uppmärksamhet samt koncentration och exekutiva funktioner och med hjälp av fysisk aktivitet kan man främja lärandet och den motoriska utvecklingen. Det centrala i främjandet av en fysiskt aktiv livsstil är att som en del av verksamhetskulturen skapa jämlika och likvärdiga möjligheter att röra på sig med beaktande av olika begränsningar i fråga om rörlighet⁶³. En inkluderande verksamhetskultur som präglas av ömsesidig respekt och öppenhet främjar en trygg lärmiljö och i och med det en fysiskt aktiv livsstil. En fysiskt aktiv livsstil stöder barnens helhetsmässiga välbefinnande, inklusive det mentala välbefinnandet. I förskoleundervisningen ska man röra på sig både inomhus och utomhus på många olika sätt med hjälp av redskap för rörelse och leksaker samt undvika långvarigt stillasittande. Barnen och familjerna vägleds att i mån av möjlighet föredra att röra på sig såsom att gå eller cykla till och från förskolan i stället för att till exempel använda egen bil. Barnens välbefinnande främjas genom att de under dagen ges möjlighet att vila och ta det lugnt samt genom att de erbjuds en mångsidig, hälsosam och tillräcklig kost. Då man utvecklar verksamhetskulturen är det viktigt att se till att barnen och personalen har möjlighet att arbeta i en stressfri miljö som främjar koncentration. En tydlig och planerad, men flexibel dagsstruktur främjar välbefinnandet.

I förskoleundervisningen ska man värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnet ska skyddas från våld, mobbning, diskriminering och andra former av trakasserier. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det. Inga former av mobbning, rasism, våld eller trakasserier ska accepteras i förskoleundervisningen. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt som en del av utvecklingen av verksamhetskulturen. Avgörande för att förebygga mobbning är att stödja barnens kamratrelationer och hela gemenskapens välbefinnande. Personalen har en central roll när det gäller att stödja barnen i att träna och utveckla sociala och emotionella färdigheter. Personalen ska tillsammans med barnen lära sig att lägga märke till och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. I kommunikationssituationer är personalens närvaro och handledning viktig. I fall av trakasserier, mobbning eller våld ska personalen diskutera med barnens vårdnadshavare och söka lösningar tillsammans. Till främjandet av säkerhet hör också säkerhetsfostran samt att systematiskt förebygga och följa upp olyckor och ta hand om lokaler och redskap. För att främja säkerheten i förskoleundervisningen förutsätts ett fungerande och ansvarsfullt ledarskap samt att personalen behärskar säkerhetsaspekterna.

Vikten av en ekologiskt, socialt, kulturellt och ekonomiskt hållbar livsstil ska beaktas i all verksamhet. Vardagliga val och aktiviteter ska avspegla ett ansvarsfullt förhållningssätt till naturen och omgivningen. Gemensam användning av redskap och lokaler, måttlighet, sparsamhet samt att reparera och återvinna saker ska främjas i förskoleundervisningen. Samtidigt får barnen positiva upplevelser av en hållbar livsstil. Då man värnar om barnens trygghetskänsla och framtidstro som en del av fostran som hör samman med en hållbar livsstil främjas även deras välbefinnande.

3.1.1. Vandas preciseringar gällande principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

I Vanda utvecklar vi förskoleundervisningens verksamhetskultur utgående från värdegrunden i förskoleundervisningens grunder, stadens värden och visionen för det svenskspråkiga serviceområdet.

62 Lag om grundläggande utbildning 2 §

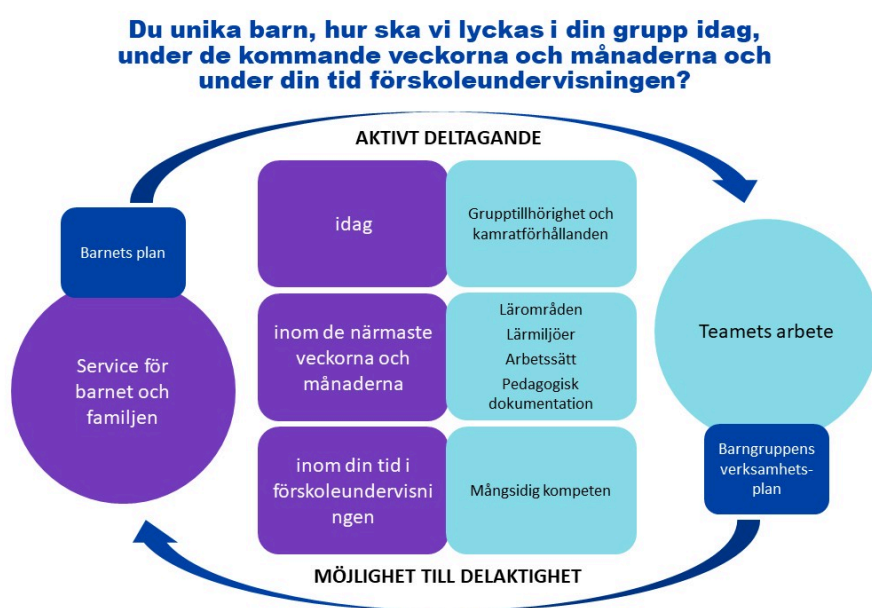
63 Lag om grundläggande utbildning 31 §

Vår vision är: Vi växer, leker och lär oss tillsammans för en hållbar framtid.

Vanda stads värden är öppenhet, mod, hållbarhet och samhällsgemenskap.

Vi stannar regelbundet upp för att utvärdera barnets perspektiv som en medlem av kamratgruppen. Hur lyckas vi i din grupp idag, under de närmaste veckorna och månaderna samt under din tid i förskoleundervisningen. Vi utvärderar återkommande situationer i förskoleundervisningen som ingår i grundverksamheten med hjälp av gruppens verksamhetsplan. Hur förverkligas följande i vår grupp:

- Sensitiva och tillgängliga interaktions- och kommunikationssätt
- Skapande av återkommande aktiviteter samt en tydlig och förutsägbar dagsrytm för barnet
- Lösningar relaterade till fysiska lärmiljöer

Sammanfattning för utvärdering av barnets perspektiv idag, under de kommande veckorna och månaderna samt under tiden i förskoleundervisningen.

Trygghet och välbefinnande

- Vi erbjuder en trygg dag utan risk för att bli mobbad
- Vi stöder dagens förutsägbarhet genom dagsschema med bildstöd
- Vi värnar om stressfrihet och närvaro och erbjuder en möjlighet lugn och ro

Lek, rörelse och lärande

- Vi stöder barnet att lära sig genom lek och rörelse
- Vi stöder barnet att delta i leken och kastar oss själva in den
- Vi rör på oss och vistas utomhus dagligen

- Vi ger uppmuntrande feedback
- Vi stödjer lärande med de stödformer och verktyg som behövs i olika situationer, och hjälper barnet att lyckas

Samspel

- Vi visar att barnet är en välkommen, positiv och viktig medlem i vår grupp
- Vi stöder barnet i samspel och kamratrelationer
- Vi frågar dagligen hur barnet mår
- Vi har roligt, läser och sjunger tillsammans

Samarbete med vårdnadshavarna

- Vi bemöter vårdnadshavarna vänligt då de lämnar och hämtar barnet
- Vi stöder barnet att berätta om någon, för barnet viktig, händelse från dagen

Lärmiljöer

- Vi formar lärmiljön tillsammans med barnen och beaktar barnens behov och önskemål
- Vi säkerställer att barnet känner sig som en del av gruppen och har möjlighet till aktivt lärande tillsammans med kamrater
- Vi utvidgar lärmiljöerna ytterom den egna enheten

Mångsidiga arbetssätt

- Vi lär oss genom lek, rörelse och andra aktiva arbetssätt
- Vi möjliggör att alla får en känsla av att lyckas
- Vi möter utmaningar och tränar på att tolerera motgångar
- Vi möjliggör långvarig lek
- Vi lär oss fungera självständigt, i par, i smågrupp och som en del av en stor grupp
- Vi stödjer barnet att engagera sig i aktiviteten genom att handleda och sätta ord på situationer och genom att säkerställa att barnet har förstått

Lärområden

- Vi bygger långsiktiga lärandehelheter och förverkligar helhetsskapande undervisning som utgår från barnens intresseområden initiativ och gemensamma mål
- Vi involverar barnen i planering och utvärdering av lärområden

Pedagogisk dokumentation

- Vi dokumenterar verksamheten mångsidigt tillsammans med barnen
- Vi granskar dokumenten tillsammans, med fokus på barnens upplevelser, saker som är viktiga för dem och lärande

Hur lyckas vi i din grupp under din tid i förskoleundervisningen?

Inledandet av förskoleundervisningen

- Vi skapar varma relationer med barnet och familjen och ser till att de känner sig välkomna
- Vi informerar vårdnadshavarna om förskoleundervisningens mål och innehåll
- Vi har en öppen och positiv inställning till mångfald, såsom barnets eventuella stödbehov och familjens språk-, kultur- och åskådningsbakgrund.
- Vi satsar på grupptillhörighet och att komma in och känna sig hemma i en ny grupp

Hållbar förskoleundervisning

- Tillsammans med barnen gör vi upp principerna för tryggare rum
- Vi stöder barnets kamratförhållande och positiva känsla av att höra till gruppen tillsammans med vårdnadshavarna Vi stärker barnets utveckling av sin unika identitet och personlighet
- Vi stödjer utvecklingen av barnets mångsidiga kompetens
- Vi talar positivt om lärande och uppmuntrar till problemlösning
- Vi samarbetar med barnets vårdnadshavare och de centrala aktörer som arbetar med barnet
- Tillsammans med vårdnadshavarna möjliggör vi sådant som stöder barnets välbefinnande i vardagen, såsom närvaro, lek och motion

Från förskolan till skolan

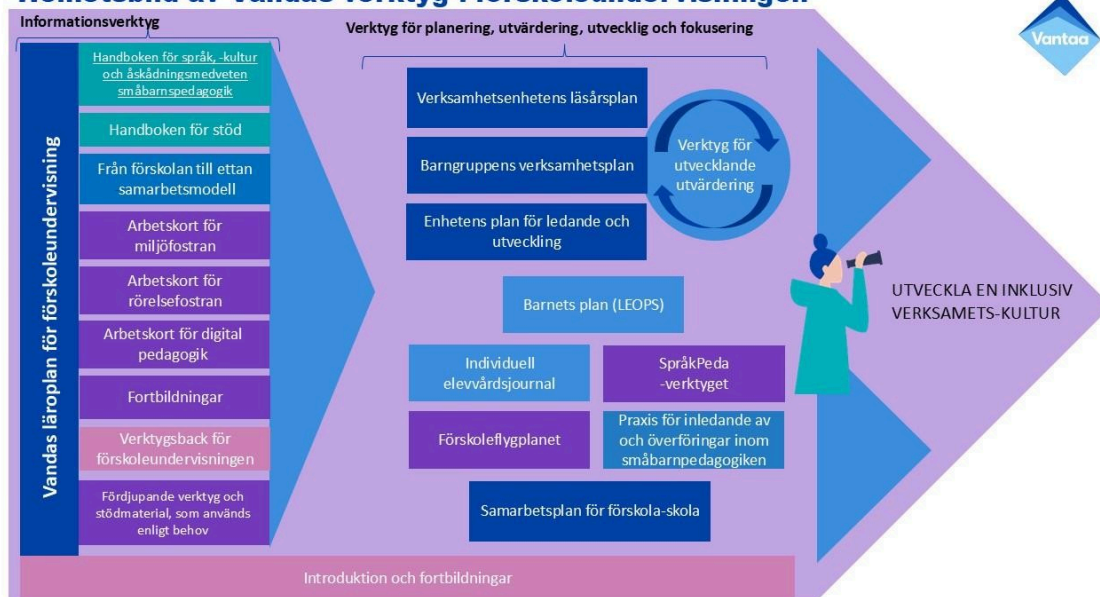
- Vi förverkligar förskole- och nybörjarundervisningens servicegaranti och gör regelbundet funktionellt samarbete med skolan
- Vi följer samarbetsprocessen: Från förskolan till ettan

Verktysback – De här verktygen använder vi i Vanda

Verktyg

Helhetsbild av Vandas verktyg i förskoleundervisningen

Förskoleundervisningens verktyg

Informationsverktygen handleder oss att organisera och förverkliga Förskoleundervisningen i enlighet med grunderna för småbarnspedagogik och en inkluderande verksamhetskultur.

Verktygen för planering, utvärdering, utveckling och fokusering hjälper oss att behandla information och dokumentation i förhållande till barnens, barngruppernas och verksamhetsenhetens situation och behov. Barngruppens verksamhetsplan och enhetens plan för ledande och utveckling är verktyg som hjälper oss att fokusera. Med stöd av dem kan vi stanna upp, styra våra mål och rikta handlingar och försök i vardagen mot det som är väsentligt för just vår barngrupp och verksamhetsenhet.

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

Processer och praxis

Hur enhetens plan för ledning och utveckling används som ett verktyg för utvärdering, utveckling och ledarskap beskrivs närmare i kapitel 7.2.

Hur barngruppens verksamhetsplan används som ett verktyg för planering, utvärdering och utveckling beskrivs närmare i kapitel 4.2.2.

3.1.2. Vandas preciseringar för en lärande gemenskap

Vanda logo

Vi lär oss med barnen genom att tillsammans experimentera och förundras samt genom att uppmuntra varandra. Utvecklande och upprätthållande av verksamhetskulturen i verksamhetsenheten förutsätter att vi har pedagogiska diskussioner och strukturer för dem. Vårt mål är ett kontinuerligt lärande, där största delen av lärandet sker genom att arbeta tillsammans.

Vi är medvetna om våra olika ansvarsområden och vi värdesätter och använder oss av det mångsidiga kunnande både hos småbarnspedagogikens egen multiprofessionella personal och hos andra samarbetspartner.

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

Processer och praxis

Meningsfullt arbete samtal

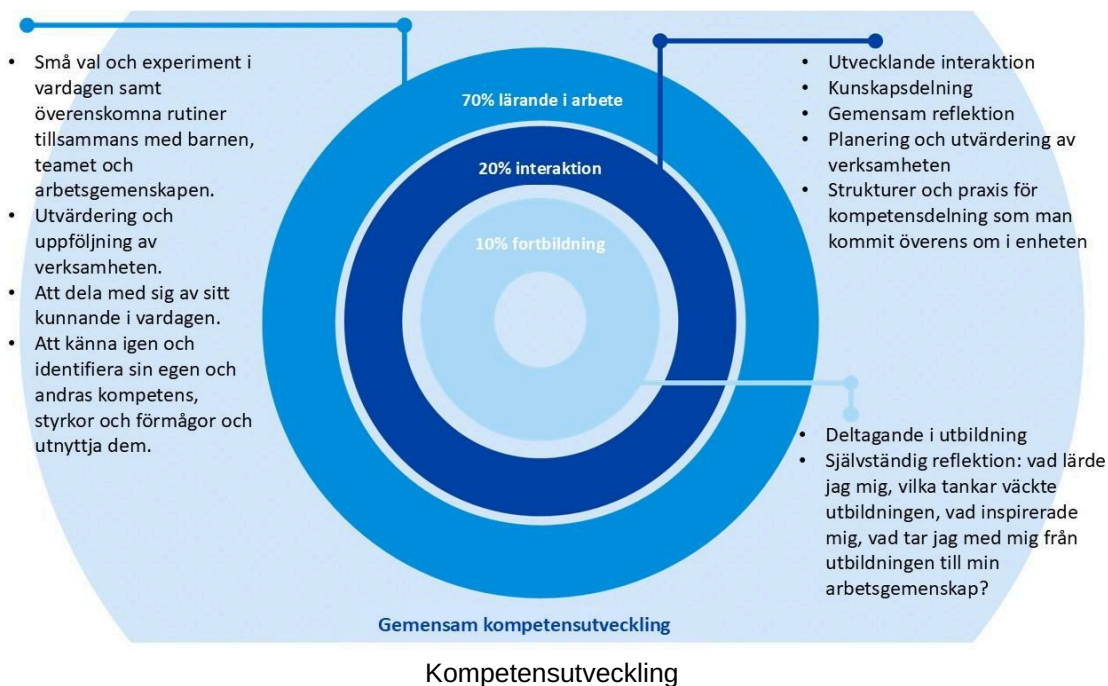
- Daghemsföreståndaren för ett Meningsfullt arbete samtal med arbetstagaren om arbetstagarens styrkor och utvecklingsbehov. Under samtalet definieras arbetets mål och behov av kompetensutveckling i förhållande till verksamhetsenhetens och teamets målsättningar.
- Inom den privata småbarnspedagogiken används de verktyg serviceproducenten beslutat om.

Verksamhetsenhetens plan för utveckling av arbetsgemenskapens kompetens

- Daghemsföreståndaren gör upp verksamhetsenhetens plan för utveckling av arbetsgemenskapens kompetens tillsammans med verksamhetsenhetens ledningsgrupp. Planen utarbetas utifrån diskussionen Vi och vårt arbete, gruppernas verksamhetsplaner och personalens behov av att utveckla sin kompetens och sitt kunnande.
- Planen utgår från de kompetensbehov som framkommit i resultat och utvecklingssamtalen i förhållande till målsättningarna i verksamhetsenhetens verksamhetsplan.
- Planen utgår från målen i strategin och resultatkorterna och de speglas mot verksamhetsenhetens mål.
- I planen kommer man överens om kompetensutveckling, deltagande i fortbildningar och

Strukturer för ledarskap och utveckling i verksamhetsenheten

- Verksamhetsenhetens ledningsgrupp
- Arbetsplatsmöten
- ProSmåteamen
- Olika pedagogiska forum (t.ex. enligt yrkesgrupper eller utvecklingsverksamhet)
- I all utveckling av kompetenser används 10-20-70 modellen för kompetensutveckling

Vandas specificeringar för att växa i en digital tidsålder

Vandas specificeringar för att växa i en digital tidsålder

Digipedagogiken i Vandas småbarnspedagogik och förskoleundervisning grundar sig på nyskapande verksamhet där barnen är aktiva och delaktiga. I vår digipedagogik kopplas informations och kommunikationsteknologi, mediefostran och programmering tillsammans och överlappar varandra. Vi använder digitala redskap funktionellt och lekfullt tillsammans och förmåga att samspela är en central del av vår verksamhet. Att verka och arbeta i den digitala tidsåldern förutsätter att vi har ett digitalt förhållningssätt och att vi använder digitala system. Vi följer instruktioner för informationssäkerhet och gemensamma spelregler såväl i digipedagogiken som i övrigt digital arbetet.

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

Processer och praxis

Digipedagogikens arbetskort stöder förverkligandet och utvärderingen av digipedagogiken.

Digipedagogikens tio principer

Digipedagogikens tio principer

3.1.3. Vandas preciseringar av utvecklande av en verksamhetskultur som stöder en gemenskap som uppmuntrar till lärande, lek och kommunikation

Vanda logo

Varje barn, familj och personalmedlem är en viktig del av vår gemenskap. Vi utvärderar och utvecklar verksamhetskulturen med hjälp av olika dimensioner av interaktion:

1. Interaktion mellan personal och barn
2. Kamratinteraktion och gruppens atmosfär
3. Personalens interna interaktion och mångprofessionella samarbete
4. Interaktion mellan personal och vårdnadshavare

Med stöd av leken främjar vi barnens grupptillhörighet och gemenskap. Leken är vår mest centrala verksamhetsform för att utveckla en verksamhetskultur som stöder barnens utveckling, lärande och välmående. Hos oss varierar leken från barnens fritt valda lekar till pedagogiskt planerad lek. Lek innebär för oss också lekfullt samspel, humor och skojande.

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

Processer och praxis

- I förskoleundervisningen använder vi verksamhetsmodellen för positiv gruppinläring inom småbarnspedagogiken (ProSmå). Med hjälp av verksamhetsmodellen bygger personalen upp daghemmets gemensamma verksamhetssätt för att lära ut socialt beteende till barnen i vardagliga interaktionssituationer
- Personalen lär ut lekfärdigheter och berikar barnens lek.
- Personalen skapar lekgrupper så att gruppens alla barn får komma med i leken.

- Personalen möjliggör barnens långvariga lek och ser till att alla barn har möjlighet att förstå lekvärldarna samt stöder barnen att engagera sig i leken och utveckla rolleksfärdigheterna.
- Tillsammans med barnen planerar, utvärderar och utvecklar personalen förutsättningarna för lek: användning av utrymmen och redskap samt skapande av tid och ro
- Personalen observerar och dokumenterar lek.
- Personalen deltar i barnens lek t.ex. genom att ge modell för aktiv lek och skapa gemensamma lekvärldar tillsammans med barnen. Vårdnadshavarna kan också tas med i skapandet av lekvärldar.

Verktygsback – De här verktygen använder vi i Vanda

Verktyg

Dessa verktyg kan utnyttjas för att berika leken:

- Interaktiv sagoläsning
- Valssi utvärderingsverktyg: Lek

3.1.4. Vandas preciseringar av utvecklande av verksamhetskulturen ur delaktighetens, likabehandlingens och jämställdhetens perspektiv

Vanda logo

Vi förbinder oss att utveckla verksamhetskulturen i enlighet med värderingarna i grunderna för läroplanen för förskoleundervisning och med beaktande av delaktighet, positiv grupptillhörighet, jämlikhet, könsmedvetenhet, likabehandling och ickediskriminering. Hos oss innebär inkluderande förskoleundervisning att inkluderande värderingar och principer omsätts och förverkligas i praktiken – det vill säga att de syns i våra strukturer, processer samt i våra arbetssätt och rutiner, och i förlängningen återspeglas i barnets upplevelse.

En verksamhetskultur som utgår från värderingar

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

Processer och praxis

- Enheten utarbetar en plan för jämställdhets och likabehandling i verksamheten för att utvärdera och utveckla genomförandet av jämställdhet och likabehandling i grupperna.
- Enheterna utarbetar en plan för förebyggande av och ingripande i mobbning, med vilken man tillsammans kommer överens om åtgärder för att förebygga och ingripa i mobbning, trakasserier och våld.
- I de kommunala enheterna lär personalen ut socioemotionella färdigheter till barnen i enlighet med ProSmå verksamhetsmodellen.
- Personalen uppmuntrar varje barn att uttrycka sin åsikt med hjälp av ansiktsuttryck, gester och olika hjälpmedel (t.ex. bilder och digitala verktyg).
- Personalen tar hänsyn till vårdnadshavarnas mångsidiga behov i kommunikationen och interaktionen. I informationsgången till vårdnadshavarna fästs uppmärksamhet vid ett tydligt standardspråk, användning av bilder och möjlighet till tolkning.

Verktygsback – De här verktygen använder vi i Vanda

Verktyg

- Barngruppens verksamhetsplan
- Handbok för en språk-, kultur och åskådningsmedveten småbarnspedagogik
- Verksamhetsenhetens plan för ledande och utveckling

3.1.5. Vandas precisering gällande utvecklande av en språk, kultur och åskådningsmedveten verksamhetskultur

Vanda logo

I Vanda främjar vi att språklig, kulturell och åskådningsmässig mångfald syns på ett positivt sätt som en del av barngruppernas vardag och högtider. I den språk och kulturmedvetna förskoleundervisningen i Vanda stödjer vi varje barnens språkliga och kulturella identitetsutveckling samt handleder barnen att respektera olika språk, kulturer, religioner och åskådningar. På detta sätt stärker vi barnens färdigheter att förstå mångfalden i samhället och att verka som en medlem i samhället.

Begrepp som stöd för samarbetet kring åskådningsfostran

Identitet En persons självbild, deras uppfattning om sig själv. Omformas och utvecklas genom hela livet.
Dialog Dialog är en öppen och direkt diskussion där parterna söker en gemensam förståelse. I en dialog försöker samtalspartnern inte direkt förändra den andra personen och dennes tankar. I dialog kan deltagarna öka sin förståelse och lära av varandra.
Livsfrågor Dessa grundläggande frågor om att vara människa har funderats i alla tider och i alla kulturer, till exempel: Vad är meningen med livet? Varför finns det lidande i världen? Vad händer efter döden? Vem är jag? Var började allt? Hur kom världen till?
Religionsfrihet En grundläggande rättighet som omfattar frihet att tro, att utöva en religion och att tillhöra ett religiöst samfund (positiv religionsfrihet), liksom frihet att inte tro, att inte delta i religionsutövning och att inte tillhöra något religiöst samfund (negativ religionsfrihet).
Religionsutövning Deltagande i religionsspecifika riter och ritualer, såsom gudstjänst och bön, samt deras genomförande.

Begrepp som stöd för samarbete kring åskådningsfostran

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

Processer och praxis

- I lärsplanen förutser förskoleundervisningen den språkliga, kulturella och åskådningsmässiga mångfalden och behovet av förberedande undervisning.
- I barngrupperna bekantar man sig med de språk, kulturer och åskådningar som förekommer i gruppen och/eller i samhället. Man lär sig enstaka begrepp och uttryck av de språk som finns representerade i gruppen.
- Personalen uppmärksammar finländska och finlandssvenska kulturella traditioner och högtider under årets lopp, samt viktiga högtider som firas i barnens familjer.
- I förskolegruppen reflekterar man över de livsfrågor som barnen lyfter fram och diskuterar dem i en accepterande och respektfull atmosfär.
- Personalen synliggör barnens olika språk-, kultur och åskådningsbakgrunder i lärmiljön.
- Personalen utnyttjar vårdnadshavarnas och arbetsgemenskapens språkliga och kulturella kompetens i förverkligandet av förskoleundervisningen.

- Läraren i förskolegruppen ansvarar för planering, utvärdering och pedagogisk dokumentation av gruppens S2undervisning. Hela gruppens personal deltar i genomförandet av språk, kultur och livsåskådnings medveten småbarnspedagogik samt S2undervisning.
- Personalen samtalar med familjerna om betydelsen av det egna modersmålet och den egna kulturen och ger råd om hur man kan stöda och utveckla det egna modersmålet i den nya språkmiljön.
- Personalen läser dagligen för barnen.
- Personalen använder bilder som stöd i språkundervisning och för att stöda barnet att förstå, uttrycka sig själv och för att förutse situationer.
- Personalen är medveten om att de olika situationerna i vardagen ger möjligheter att lära sig språket.
- Personalen lär ut språket genom att samtala med barnen i alla situationer under dagen.
- Personalen följer upp hur de flerspråkiga barnens kunskaper i undervisningsspråket utvecklas med stöd av Språkpeda verktygets del tre
- Språk- och kulturkoordinatorerna konsulterar och handleder personalen inom småbarnspedagogik och förskoleundervisning i frågor som gäller flerspråkiga barn samt stärker den befintliga kompetensen.
- I frågor som gäller flerspråkiga barns lärande av svenska är läraren i första hand i kontakt med språk- och kulturkoordinatörerna

Verktysback – De här verktygen använder vi i Vanda

Verktyg

- Handbok för språk-, kultur och åskådningsmedveten småbarnspedagogik
- Paletten för utvecklande av en språk-, kultur och åskådningsmedveten småbarnspedagogik
- Språkpeda verktyget, del ett: utvärdering av en språkmedveten lärmiljö
- Språkpeda verktyget, del två: den språkliga värld som ett flerspråkigt barn lever i
- Språkpeda verktyget, del tre: uppföljning av ett flerspråkigt barns kunskaper i svenska
- Barngruppens verksamhetsplan
- Läsårsplanen
- Plan för barns lärande i förskoleundervisningen

Valssitvärderingsverktyg: Sensitivitet i samspelet och uttryckssätt, Ömsesidig och språklig samspel

3.1.6. Vandas preciseringar av utvecklande av verksamhetskulturen ur välbefinnandets, trygghetens och den hållbar livsstilens perspektiv

Vanda logo

Vi beaktar välbefinnande och säkerhet på ett övergripande sätt i vår verksamhetskultur. Detta innebär socialt, kulturellt, ekologiskt och ekonomiskt hållbara lösningar i enlighet med principerna för hållbar utveckling. Inom förskoleundervisningen skapar vi ett tryggare rum som erbjuder användarna en känsla av fysisk, psykisk och social trygghet. Vi främjar en aktiv livsstil och en verksamhetskultur som präglas av miljöansvar i förskoleundervisningen.

Trygghet i förskoleundervisningen

- Den gemensamma elevvårdsguppen gör upp målen för den gemensamma elevvården och stöder enhetens och individernas välbefinnande på ett förebyggande sätt.
- Daghemsföreståndaren och enhetens ledningsgrupp granskar årligen verksamhetsenhetens planer och dokument för säkerhet och välbefinnande. Dessa behandlas med hela personalen varje höst.
- Med hjälp av ProSmåverksamheten bygger de kommunala enheterna upp hela enhetens verksamhetskultur för att stärka de sociala färdigheterna. Personalen kommer överens om gemensamma beteendeförväntningar och positiv respons.
- Teamet utarbetar tillsammans med barnen principer för en tryggare rum för gruppen. Principerna för ett tryggare rum används för att stödja kontinuerlig gruppbildning och varje barns upplevelse av att höra till en grupp. Barns upplevelser av psykisk och fysisk trygghet följs upp genom att utvärdera hur de gemensamma principerna genomförs.
- Personalen samtalar med barnen om trygg och bra beröring. Barnen lär sig säkerhetskunskaper genom att stärka barnens förmåga att försvara sig själv på ett positivt sätt och vara medveten om sina gränser och rättigheter (t.ex. baddräktregeln). Barnens toalett och kroppsintegritet tryggas.
- Barn har rätt att fråga och tala om saker som intresserar dem, även om frågor som gäller kön, kropp och åldersenlig sexualitet. Personalen bemöter barnen med sensitivitet och respekt i dessa situationer.
- Personalen utnyttjar det digitalpedagogiska programmet för att behandla säkerhetskunskaper som behövs i den digitala världen. Mediefostran och barnens möjlighet att själva producera innehåll ger naturliga tillfällen att behandla t.ex. när man får eller inte får fotografera. Personalen visar intresse för barnens erfarenheter av media, och på så sätt stärks barnens mod att berätta om eventuella dåliga erfarenheter. Personalen använder endast applikationer som granskats av dataskyddsgruppen.

En verksamhetskultur som främjar en fysiskt aktiv livsstil

- Personalen fungerar som rollmodeller och motionsfostrare för barnen. Målsättningen är ett livslångt intresse för en fysiskt aktiv livsstil.
- Personalen använder fysisk aktivitet mångsidigt i verksamheten under dagens olika situationer. Fysisk aktivitet är ett centralt arbetssätt för teamen.
- Personalen möjliggör att barngruppen kan röra på sig både inne och utomhus. Onödiga regler som förhindrar barnen att röra på sig undviks.
- Barngrupperna vistas dagligen utomhus i alla väder och de vuxna rör på sig tillsammans med barnen.
- Personalen och vårdnadshavarna se till att barnet rör på sig minst tre timmar om dagen, varav en timme är fartfylld fysisk aktivitet och två timmar är rask utomhusvistelse och lätt aktivitet.
- Verksamhetsenheterna använder sig årligen av Valssi, utvärderingsverktyget för fysisk fostran eller "Småbarnspedagogik i rörelse" verktyg: Bedömning av nuläget, för att utveckla en verksamhetskultur som främjar barns fysiska aktivitet.

Miljömedveten verksamhetskultur

- Barngrupperna gör regelbundna skogsutfärder för att stärka barnens förhållande till naturen och för att stöda möjligheten att röra på sig på mångsidigt.
- Personalen samtalar på ett åldersenligt sätt med barnen om val i vardagen och rimlig konsumtion.
- Verksamhetsenheterna planerar och förverkligar miljöansvariga handlingar med hjälp av miljöprogrammet och arbetskortet för miljöfostran.

Fostrande samtal och disciplinära åtgärder

- I stället för fostrande samtal i enlighet med 35 a § lag om grundläggande utbildning (1998/628), diskuterar personalen med barnet om situationen under samma dag. Syftet med diskussionen är att få barnet att förstå att dess handlingar får konsekvenser. Tillsammans försöker den vuxna och barnet finna orsaker till det skedda och utarbeta

fungerande lösningsmodeller. Vårdnadshavarna meddelas vid behov om det skedda under samma dag.

- Personalen kan avlägsna ett barn som avsevärt stör förskoleundervisningen eller uppträder aggressivt. Barnet får inte lämnas ensamt, utan någon av personalen stannar med barnet och talar om situationen när barnet lugnat sig. Om situationen kräver fysisk begränsning följer personalen nuvarande instruktioner.
- Disciplinära åtgärder enligt 36 § i lagen om grundläggande utbildning (1998/628) såsom kvarsittning, skriftlig varning, förvägran att delta i undervisningen eller tillfällig avstängning används inte som disciplinär åtgärd i förskoleundervisningen.

Verktysback – De här verktygen använder vi i Vanda

Verktyg

- Arbetskorten för digipedagogik
- Arbetskorten för miljöfostran
- Arbetskorten för rörelsefostran
- Planen för förebyggande av och ingripande i mobbning
- Småbarnspedagogik i rörelse – bedömning av nuläge
- Valssi utvärderingsverktyget: Fysisk fostran
- Verksamhetsenhetens plan för ledande och utveckling

3.2. Lärmiljöer i förskoleundervisningen

Med lärmiljöer i förskoleundervisningen avses de lokaler, platser, redskap, grupper och förfaringssätt som stödjer barnens utveckling, lärande och kommunikation. Lärmiljöerna ska bilda mångsidiga och flexibla pedagogiska helheter. De ska ge möjligheter till lek, kreativa lösningar och mångsidig analys av olika företeelser med hjälp av aktiverande arbetssätt som motiverar barnen.

Lärmiljöerna ska utvecklas utgående från den värdegrund, syn på lärande och de mål för utvecklandet av verksamhetskulturen som fastställs i föreliggande grunder. Utöver det ska barnens kunskaper, intressen och individuella behov samt principerna för förskoleundervisningen som beskrivs i Principer för förskoleundervisningen beaktas. Lärmiljöerna⁶⁴ ska vara trygga och hälsosamma. De ska också ge barnen möjlighet att leka och arbeta i en lugn och avslappnad atmosfär. Lärmiljöerna ska utformas så att de är ergonomiskt, ekologiskt och estetiskt ändamålsenliga och så att de är tillgängliga och ljusa, rena och trivsamma och att inomhusluften är av god kvalitet.

Lärmiljöerna ska utvecklas så att de främjar kommunikation och kollaborativt kunskapsskapande. Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt skapar en trygg pedagogisk miljö där man respekterar varandra. Mångsidiga lärmiljöer stödjer barnens aktivitet, fysiska aktivitet, sunda självkänsla, utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig samt ökar likabehandlingen och jämlikheten. Barnen ska vara med och utforma lärmiljöerna. Deras idéer och alster ska synas i lärmiljöerna. Det stödjer barnens delaktighet och ger dem en känsla av att lyckas och stärker samspelet med kamratgruppen i enlighet med inkluderande principer.

Som lärmiljöer används lokaler inomhus och utomhus, den närbelägna naturen och den byggda miljön. Också informations- och kommunikationsteknik ska användas och tillämpas på ett ändamålsenligt sätt i förskoleundervisningen. De möjligheter som erbjuds av olika samarbetspartner, såsom biblioteks-, kultur- och idrottsväsendet, ska också utnyttjas. Barnens egna leksaker, informations- och kommunikationsteknisk utrustning och andra redskap kan

⁶⁴ Statsrådets förordning (422/2012) 4 §

användas enligt överenskommelse med vårdnadshavarna. Målet är att lärmiljöerna utgör ett helhetsbetonat lärlandskap som uppmuntrar till aktivt, kollaborativt och självständigt lärande.

3.2.1. Vandas preciseringar av lärmiljöerna

I Vanda planera, utvärderar och utvecklar vi lärmiljöerna regelbundet under de närmaste veckorna och månaderna med stöd av barngruppens verksamhetsplan.

Sammanställning av lärmiljöerna enligt läroplansgrunderna. Till bilden har tillfogats Vandas syn på utvärdering, utveckling och utveckling av lärmiljöerna.

3.3. Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna

Målet med samarbetet är att förskoleundervisningen, annan småbarnspedagogik och den grundläggande utbildningen bildar en logisk kontinuitet som stödjer barnets utveckling och lärande. Samarbetet ska säkerställa kvaliteten på förskoleundervisningen och stärka barnens och vårdnadshavarnas delaktighet. Samarbetet ska vara systematiskt. Samarbetet ska utvecklas och utvärderas tillsammans under ledning av utbildningsanordnaren.

Samarbete inom förskoleundervisningen

En förutsättning för undervisning av hög kvalitet är kännedom om målen och förfaringsätten under de olika etapperna av lärtigen. Samarbetet mellan personalen i förskoleundervisningen, den övriga småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen då man lokalt planerar, utarbetar och utvecklar läroplaner främjar kvaliteten inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Det är viktigt att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen har möjlighet att bekanta sig med varandras verksamhet och lärmiljöer också i praktiken. För att stödja barnens

lärande och deltagande i förskoleundervisning ska undervisnings- och stödmetoderna vara enhetliga.

Personalen inom förskoleundervisningen ska samarbeta med personalen inom välfärdsområdets social- och hälsovårdstjänster för att stödja barnens välbefinnande, växande och lärande. Stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning samt praxis inom förskolans elevvård ska utvärderas och utvecklas genom sektorsövergripande samarbete. Genom samarbete mellan förskoleundervisningens personal och aktörer i närmiljön främjas att lärmiljöerna är mångsidiga. Samverkan med andra öppnar barnets lärmiljöer mot samhället och världen utanför.

Samarbete inom personalen är nödvändigt med tanke på en välmående arbetsgemenskap och för undervisningens kvalitet. Samtidigt fungerar samarbetet mellan de vuxna i förskolan som en bra modell för barnen. Att stärka barnens samarbetsförmåga är ett av de mest centrala målen i förskoleundervisningen. Olika samarbetsformer och smågruppsarbete ska användas inom förskoleundervisningen. Barnen ska uppmuntras och stödjas till att verka som medlemmar i en grupp och att utveckla sin samarbetsförmåga. Barnens åsikter ska höras⁶⁵ på ett för dem lämpligt sätt när verksamheten planeras, genomförs och utvärderas.

Samarbete med vårdnadshavarna

Utbildningsanordnaren ansvarar för att utveckla samarbetet med vårdnadshavarna. Utgångspunkten för samarbetet är att bygga upp förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt mellan parterna. Samarbetet förutsätter initiativförmåga av förskoleundervisningens personal och att de har personlig kommunikation med vårdnadshavarna. Samarbetet ska ta hänsyn till familjernas mångfald, individuella behov och frågor som gäller vårdnad. Olika kommunikationsmedel ska användas i samarbetet och vid behov används en tolk eller språkassistent. Samarbetet med vårdnadshavarna ska också ge möjlighet till diskussion vårdnadshavarna emellan.

Vårdnadshavarnas erfarenheter gällande sitt barns tidigare uppväxtmiljöer, utveckling, lärande och intressen ska beaktas i förskoleundervisningen. Läraren ska diskutera med vårdnadshavarna om familjens och förskolans värden, fostringsmetoder och mål. Barnens och vårdnadshavarnas synpunkter ska beaktas i undervisningen och vid uppgörandet av den plan som eventuellt utarbetas skilt för varje barns lärande. Vårdnadshavarna ska ges tillfällen att bekanta sig med och delta i sitt barns förskoledag. För samtal med vårdnadshavarna ska reserveras tillräckligt med tid. Vårdnadshavarnas språk- och kulturkunskaper och annan sakkunskap kan utnyttjas i förskoleundervisningen.

Personalen inom förskoleundervisningen ska diskutera med vårdnadshavarna om hur barnens utveckling och lärande framskrider. Särskilt viktigt är samarbetet med vårdnadshavarna när ett barn behöver stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisning. Vårdnadshavarna ska få information om hur transporter och elevvård, och övriga tjänster inom småbarnspedagogiken som barnet utöver förskoleundervisningen har möjlighet till, ordnas under förskoleundervisningen. Respons från vårdnadshavarna och barnen ska tas i beaktande då undervisningen, olika former av stöd och verksamhetskulturen utvecklas.

Samarbete vid övergångarna

Övergången från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskolan och från förskolan till skolan är viktiga skeden i barnets liv. En smidig övergång främjar barnens känsla av trygghet och välbefinnande samt deras förutsättningar för att utvecklas och lära sig. Förfaringssätten vid övergångarna ska vara planmässiga. Det är viktigt att det i de lokala planerna för småbarnspedagogik och grundläggande utbildning finns en enhetlig linje för förfaringssätt i samband med övergångarna. Förfaringssätten ska utvärderas och utvecklas genom samarbete bland personalen. Respons från vårdnadshavarna ska också beaktas.

Utbildningsanordnaren ska skapa sådana samarbets- och informationsrutiner att barnens övergång från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen sker så smidigt som möjligt och stödjer barnens

---

⁶⁵ Lag om grundläggande utbildning 47 a §

utveckling, lärande och välbefinnande. Information som är nödvändig för att ordna undervisningen, stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisningen samt elevvården överförs när barnet övergår från ett verksamhetsställe till ett annat eller från ett utbildningsstadium till följande. Överföringen av information ska följa gällande lagar⁶⁶. Vid övergångarna och i synnerhet vid beslut om att inleda förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen vid en avvikande tidpunkt ska man även utnyttja den sakkunskap som tidigare och framtida lärare har om barnets utveckling och lärande.

När ett barn börjar i förskolan och skolan ska man diskutera med barnet och vårdnadshavaren om mål, uppdrag och förfaringssätt. Målet är att barnen och vårdnadshavarna bekantar sig med lärmiljöerna, verksamheten och personalen i förskole- och nybörjarundervisningen innan undervisningen inleds. Barn och vårdnadshavare till barn som övergår till den grundläggande utbildningen ska informeras om morgon- och eftermiddagsverksamheten i den grundläggande utbildningen.

3.3.1. Vandas preciserings för samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna

Vårdnadshavarna är en central samarbetspartner genast från start. Förskoleundervisningens personal berättar om småbarnspedagogikens och förskoleundervisningens mål och verksamhetssätt. Vi informerar också vårdnadshavarna om stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisningen och elevvårdens tjänster. Samarbetet bygger på ömsesidig respekt, förtroende och öppenhet och på att man lyssnar på varandra. Personalen uppmanar vårdnadshavarna att delta i planeringen och utvärderingen av förskoleundervisningens verksamhet. För att möjliggöra familjernas delaktighet används vid behov tolkningstjänster.

Vi planera och förverkligar funktionellt samarbete tillsammans med närdaghemmen.

Vi gör funktionellt samarbete med den grundläggande utbildningen. Informationsöverföringen sker i enlighet med Från förskolan till ettan -processen.

I verksamheten utnyttjar vi samarbetspartner i närmiljön så som bibliotek, idrotts- och kulturtjänsterna, församlingar och föreningar. Dessutom görs ett sektorövergripande samarbete med aktörer inom välfärdsområdet.

Prosser och praxis – så här gör vi i Vanda

Inledandet av förskoleundervisningen

- Föreståndaren för daghemmet och gruppens personal vid den sändande enheten ansvarar för att nödvändig information om barnet överförs till förskolegruppen.
- Tillsammans med närdaghemmen planera och förverkligar vi funktionellt samarbete. Strukturerna och tidtabellerna för samarbetet uppgörs i början av verksamhetsåret.

- På våren inleder förskoleundervisningen en proaktiv planering för förskoleåret med hjälp av en läsårsplan. Vid uppgörande av planen utnyttjas överföringen av information från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen.
- Förskoleundervisningens verksamhetsplatser ordnar i maj ett tillfälle för de blivande förskolebarnen och deras vårdnadshavare att bekanta sig med förskolan.
- Förskoleenheterna ordnar ett informationstillfälle för vårdnadshavarna på våren, om förskoleundervisningens innehåll och verksamhetsätt.
- Förskoleundervisningens personal ordnar det första föräldramötet i början av hösten då verksamheten inletts.

Funktionellt samarbete med nybörjarundervisningen

- I förskoleundervisningen används Från förskolan till ettan-processen, som beskriver verksamhetssätten vid övergången från förskolan till nybörjarundervisningen.
- Förskolorna samarbetar med sina närskolor
- Det funktionella samarbete grundar sig på den samplanering som lärarna i för- och nybörjarundervisningen gör.
- Förskolan och skolan ordnar minst två gemensamma tillfällen eller verksamhetshelheter där elever från för- och nybörjarundervisningen arbetar/verkar tillsammans.
- Samarbetet utvärderas årligen.
- Vandas servicegaranti för samarbete mellan förskole- och nybörjarundervisningen.
  1. Vi ser till att övergången från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen går smidigt och är fysiskt, psykiskt och socialt trygg för varje barn.
  2. Vi stärker barns känslö- och samspelsfärdigheter i förskolorna och skolorna.
  3. Vi tar hänsyn till barns intressen vid planering och genomförande av lärområden.

Samarbete med kulturtjänster för barn och unga

- Vanda stads kultur-, musei- och bibliotekstjänster erbjuder förskolegrupperna många besöksmål för att bekanta sig med och uppleva olika former av konst och kultur.
- Grupperna får under besöken öva sig på att röra sig i, observera och fungera i olika miljöer. Olika workshops och föreställningar kan också beställas till förskolan.
- Varje förskolegrupp besöker minst ett evenemang eller ett av Vandas bibliotek eller kultur mål.
- Det aktuella utbudet finns i den elektroniska evenemangskalendern.

Samarbete med bibliotekstjänsterna

- Biblioteken erbjuder förskolegrupperna olika tjänster, om vilka vidare information fås från biblioteken. Även biblioteksbusens tjänster kan utnyttjas.
- Förskolegruppen bekantar sig med hur biblioteket fungerar samt hur den kan utnyttjas som lärmiljö. Grupperna kan utnyttja de evenemang som ordnas i biblioteken.
- Personalen kan be biblioteket om boktips till den egen barngruppen och beställa bokpaket, och flerspråkigt material efter behov och önskemål.
- Biblioteket stödjer förskoleundervisningen i undervisningen av mediekunskaper och multilitteracitet.
- Barngruppen kan göra bibliotekets sagodiplom under förskoleåret.

Samarbete med motions- och idrottstjänsterna

- Motions- och idrottstjänsterna och modellen för Daghem i rörelse stöder förskoleundervisningens personal och barngrupper för att skapa en aktiv och mångsidig vardag
- Förskolebarnen deltar i simundervisningen under förskoleåret. Beroende på avståndet till simhallen görs resorna till fots, med allmänna trafikmedel eller med en abonnerad buss.

- Förskolegrupperna kan boka idrottsutrymmen kostnadsfritt via Timmi-bokningssystemet. I stadens lekparksguider finns information om Vandas friluftsleder, och naturområden och parker som grupperna fritt kan använda.
- Barngrupperna kan kostnadsfritt låna idrottsredskap av Daghem i rörelse.
- Motions och idrottstjänsterna stöder personalen i att möjliggöra rörelse och motion i vardagen och planera aktiva vårdnadshavartillfällen.

Samarbete med naturskolan i Vanda

- Förskolegrupperna kan samarbeta med Vandas naturskola.
- Naturskolans verksamhet stödjer förskolornas arbete kring miljöfostran. Naturskolan erbjuder förskoleundervisningen fadderklassverksamhet, enskilda naturundervisningsdagar samt kurser som är avsedda för personalen.

Samarbete kring åskådningsfostran

- Förskolegruppen rekommendera att samarbeta med närområdets olika religiösa- och åskådnings- och icke-religiösa samfund.
- Förskolegruppens personal följer utbildningsstyrelsen anvisningar då man planera samarbete angående åskådningsfostran.
- Förskolegruppens personal planerar samarbete kring åskådningsfostran utgående från Samarbetskorgar-modellen.

Korg 1: Fostran och undervisning

- I enlighet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan
- Förskoleundervisningen bär det pedagogiska ansvaret, samarbetspartnern fungerar som sakkunnig inom sitt eget område
- Barngruppen kan bekanta sig med åskådningar och kyrkobyggnader
- Representanter för åskådningsamfund kan besöka förskolegruppen i anslutning till ett tema

Korg 2: Gemensamma fester

- Principerna för samhörighet och respekt
- Innehåller inte religionsutövning
- Festtraditioner med religiös anknytning är en del av den finländska kulturen (t.ex. psalmer som kulturtradition)
- Valet av festplats ska ske med beaktande av likabehandlings- och religionsfrihetsaspekter

Korg 3: Religiösa evenemang

- Religionsutövning i enlighet med principen om positiv religionsfrihet (stödande av barnens identitet)
- Deltagande med vårdnadshavarens tillstånd, valfriheten är äkta och verklig, oavsett religiös tillhörighet eller val av åskådningsämne
- Ordnas inte i småbarnspedagogikens utrymmen
- Ett parallellt alternativ som till innehållet och målsättningen är möjligast likartat bör alltid erbjudas

Korg 4: Stöd för välbefinnande

- Stöd för välmåendearbetet, förebyggande
- gemenskapsskapande, tryggt och öppet för alla
- religiöst och åskådningsmässigt obundet

Begrepp som stöd för samarbetet kring åskådningsfostran

Identitet En persons självbild, deras uppfattning om sig själv. Omformas och utvecklas genom hela livet.
Dialog Dialog är en öppen och direkt diskussion där parterna söker en gemensam förståelse. I en dialog försöker samtalspartnern inte direkt förändra den andra personen och dennes tankar. I dialog kan deltagarna öka sin förståelse och lära av varandra.
Livsfrågor Dessa grundläggande frågor om att vara människa har funderats i alla tider och i alla kulturer, till exempel: Vad är meningen med livet? Varför finns det lidande i världen? Vad händer efter döden? Vem är jag? Var började allt? Hur kom världen till?
Religionsfrihet En grundläggande rättighet som omfattar frihet att tro, att utöva en religion och att tillhöra ett religiöst samfund (positiv religionsfrihet), liksom frihet att inte tro, att inte delta i religionsutövning och att inte tillhöra något religiöst samfund (negativ religionsfrihet).
Religionsutövning Deltagande i religionsspecifika riter och ritualer, såsom gudstjänst och bön, samt deras genomförande.

Begrepp som stöd för samarbetet om åskådningsfostran

Samarbete med tjänsterna för barn, unga och familjer

- Förskoleundervisningens främsta samarbetspartner är elevvårdens kuratorer, psykologer och rådgivningens hälsovårdare. Barnen styrs till övriga tjänster som stöder välbefinnande i regel genom elevvårdens tjänster.
- I förskoleundervisningen samarbetar vi med instanser som vårdar och rehabiliterar barnet.
- Förskoleundervisningen får stöd av sakkunniga inom olika tjänster för barn, unga och familjer i frågor som anknyter till barns och familjers välbefinnande. Personalen utnyttjar välfärdsområdets konsultativa tjänster som stöd för sitt arbete.
- I samarbete med mun- och tandhälsan främjar vi positiva hälsoval och förebygger munhälsoproblem
- Förskoleundervisningen har riktlinjer för samarbete med barnskyddet och andra socialvårdstjänster som årligen går igenom i enheterna.
- Samarbete med utomstående parter sker alltid i enlighet med reglerna för sekretess- och dataöverföring. Tillstånd för informationsöverföring och samarbete diskuteras med vårdnadshavarna i en god anda.

Verktysback – De här verktygen använder vi i Vanda

- Från förskolan till ettan
- Läsårsplan
- Praxis för inledande av och överföringar inom småbarnpedagogiken
- Samarbetsplan förskola – skola

3.4. Frågor som avgörs på lokal nivå

I den lokala läroplanen ska beskrivas

- strukturer och ansvar för att utveckla verksamhetskulturen på lokal nivå
- målen för utvecklandet av verksamhetskulturen och utvärderingsmetoderna

- lärmiljöer som används i förskoleundervisningen och metoderna för att utvärdera dem
- strukturer för samarbete, mål och praxis för genomförandet av förskoleundervisningen, med vårdnadshavarna och vid övergångarna
- metoder för utvärdering av samarbete.

Utbildningsanordnaren ska se till att samtliga förskoleenheter eller verksamhetsställen för förskoleundervisning kan precisera målen för sin verksamhetskultur och för utvecklandet av lärmiljöerna samt praxisen i anslutning till samarbete i läsårsplanen.

4. Principer för förskoleundervisningen

Förskoleundervisningen ska följa de allmänna målen för förskoleundervisningen och målen för verksamhetskulturen.

4.1. Mångsidiga arbetssätt

Handledd och spontan lek samt åskådliggörande arbetssätt som främjar barnens aktivitet och kreativitet utgör en väsentlig del av förskolans verksamhet. Valet och användningen av arbetssätt ska styras av förskoleundervisningens uppdrag och mål och av barnens behov, förutsättningar och intressen. Barnens utveckling och lärande och utvecklingen av deras mångsidiga kompetens och sociala färdigheter ska stödjas genom användning av mångsidiga arbetssätt.

Arbetssätten i förskoleundervisningen är både verktyg och föremål för lärandet - färdigheter som utvecklas småningom och som barnen behöver under sin lärstig. Därför är det viktigt att läraren uppmuntrar barnen att pröva och använda olika arbetssätt i grupper, parvis och självständigt. Barnen ska få delta i planeringen av verksamheten och valet av arbetssätt och utföra olika slag av arbetsuppgifter. Det främjar barnens delaktighet i vardagen och stödjer utvecklingen av barnens förmåga att ta initiativ och ansvar. Lärandet främjas av att barnen är med och funderar över arbetets målsättningar och att de vet vad som förväntas av dem. De gjorda valen och slutresultaten utvärderas tillsammans.

När barnen leker lär de sig och gestaltar världen. Därför är lek i olika former central i förskoleundervisningen. Upplevelsebaserade och aktiverande arbetssätt ger barnen upplevelser och stärker deras motivation att lära sig. Målet är att barnen använder alla sina sinnen, rör på sig, utvecklar sitt minne och sin fantasi och njuter av att komma till insikt. Som stöd för lärandet och för att stödja utvecklandet av kollaborativa arbetssätt används olika slags spel. Vid gemensamt arbete ska barnen uppmuntras att fråga, undra, utforska, dra slutsatser och lösa problem samt att arbeta målinriktat mot det gemensamma målet. Barnen ska också ges möjligheter att experimentera och arbeta självständigt.

Användningen av mångsidiga arbetssätt förutsätter att lärmiljöerna i tillräcklig omfattning innehåller material, audiovisuella hjälpmedel och redskap som lämpar sig för lek, fysisk aktivitet och för att undervisa övrigt innehåll inom förskoleundervisningen samt möjligheter att använda informations- och kommunikationsteknik. Fungerande lärmiljöer ger möjligheter till att differentiera barnens arbete. Upplevelser av att lyckas och uppmuntrande respons bidrar till att utveckla en positiv självkänsla hos barnen. Målet är att barnens vilja att försöka och att lära sig stärks och att de förlitar sig på sin förmåga att lära sig nya saker.

Arbetssätten i förskolan ska utvecklas tillsammans utgående från personalens självvärdering och responsen från barnen och vårdnadshavarna.

4.1.1. Vandas preciseringar för mångsidiga arbetssätt

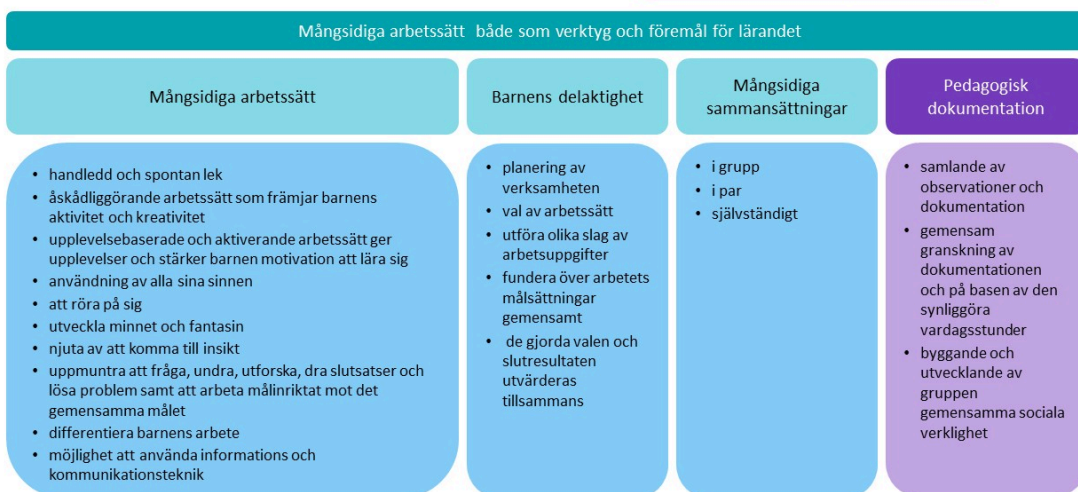

I Vanda planerar, utvärderar och utvecklar vi de mångsidiga arbetssätten regelbundet under de närmaste veckorna och månaderna med stöd av gruppens verksamhetsplan. Verksamheten och arbetssätten i förskolan formas som projektliknande helheter med utgångspunkt i barnens intressen, styrkor och behov.

Vi använder pedagogisk dokumentation som arbetssätt i förskoleundervisningen. Det innebär systematisk insamling av observationer och dokument och gemensam granskning av dokument med barnen. Utifrån dem synliggör vi vardagliga stunder och bygger och utvecklar gruppens gemensamma sociala verklighet.

Mångsidiga arbetssätt och pedagogisk dokumentation

Utvärdering, planering och utveckling under de närmaste veckorna och månaderna med stöd av barngruppens verksamhetsplan

Sammanställning av förskoleundervisningens mångsidiga arbetssätt enligt grunderna för förskoleundervisningens läroplan. I bilden ingår även Vandas perspektiv på planering, utvärdering och utveckling av mångsidiga arbetssätt och pedagogisk dokumentation.

4.2. Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet

Utvärderingen⁶⁷ utgör en viktig del av förskoleundervisningen. I förskoleundervisningen har utvärderingen två syften: den används som hjälp för att planera och utveckla undervisningen och för att stödja varje barns utveckling, lärande och välbefinnande. Utvärderingen är en helhet bestående av observation, dokumentation, evaluerings slutsatser och respons, som utöver lärarna även den övriga personalen inom förskoleundervisningen samt barnet och barnets vårdnadshavare ska delta i.

Förskoleundervisningens uppdrag⁶⁸ är att tillsammans med vårdnadshavarna skapa gynnsamma förutsättningar för barnet att utvecklas och lära sig. För att undervisningen ska vara målinriktad och stödja barnets utveckling förutsätts att läraren får information om barnens tidigare uppväxtmiljö, utveckling, lärande och intressen. Centrala informationskällor är barnens vårdnadshavare, tidigare personal inom småbarnspedagogik och barnen själva. Läraren inom förskoleundervisning ska använda information om barnet i planeringen av förskolegruppens verksamhet. En plan för barnets lärande i förskoleundervisningen kan användas som hjälp vid planeringen.

Läraren ska följa upp⁶⁹ varje barns utveckling och lärande under förskoleåret genom att följa upp barnets arbete, beteende och hur lärandet framskrider inom olika kunskaps- och färdighetsområden. Uppföljningen ska basera sig på kontinuerlig observation och mångsidig dokumentation. Barnens alster och egna erfarenheter ska utgöra en del av dokumentationen och utvärderingen. Också vårdnadshavarnas iakttagelser av sitt barns lärande och välbefinnande är

67 Lag om grundläggande utbildning 22 § och Förordning om grundläggande utbildning 14 §

68 Statsrådets förordning (422/2012) 5 §

69 Lag om grundläggande utbildning 22 §

viktiga. Läraren ska utgående från uppföljningsinformationen och den utvärdering som baserar sig på den anpassa undervisningen och lärmiljöerna.

Läraren och den övriga personal som handleder barnen ska varje dag ge uppmuntrande respons till barnen om deras styrkor och lärande. Den dokumentation som finns används så att alla barn kan observera sina framsteg. När barnen bli varse sin egen utveckling utvecklar de en positiv uppfattning om sig själva som lärande individer. Det är viktigt att vårdnadshavarna ofta får respons⁷⁰ om sitt barns arbete, beteende och lärande, så att de för sin del kan stödja sitt barn.

Förskoleundervisningen ska utveckla barnens förutsättningar för självvärdering⁷¹. Barnen ska uppmuntras att beskriva vad de tycker om i förskolan, vad de enligt egen åsikt lyckats med och vad de skulle vilja lära sig i fortsättningen. Läraren ska också uppmuntra barnen att fundera över hur gemensamma uppgifter lyckats. Självvärderingsförmågan som småningom utvecklas under barnens lärtig, utgör en del av förmågan att lära sig.

När barnet börjar i första klass är det viktigt att läraren har tillgång till nödvändiga uppgifter om varje barns arbete, utveckling och lärande i förskolan. Det förutsätter samarbete mellan förskolan, skolpersonalen, vårdnadshavarna och barnen. Utbildningsanordnaren har rätt att trots sekretessbestämmelserna få och lämna sådana uppgifter som är nödvändiga med tanke på barnets undervisning. I kapitel 5 föreskrivs om överföring av information i anknytning till stöd. Utbildningsanordnaren bär ansvar för att utveckla fungerande praxis för övergångarna. Vid överföring av information ska gällande bestämmelser iaktas⁷².

Ett villkor för att kunna upprätthålla och utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen är att undervisningspersonalen målmedvetet genomför självvärdering. Lärarna ska använda utvärderingsinformation och dokumentation om barnens utveckling och lärande för pedagogisk planering och för att utveckla förskoleundervisningen. Respons från barnen och vårdnadshavarna ska beaktas för att utveckla verksamheten.

När läsåret avslutas kan barnen ges ett intyg⁷³ över deltagande i förskoleundervisningen. Intyget ges på begäran av vårdnadshavaren. I intyget antecknas intygets namn, vem som ordnat förskoleundervisningen, skolans/daghemmets namn, barnets namn och personbeteckning samt datum för när intyget ges. På betygen skall finnas en anteckning om att de är utformade i enlighet med de grunder för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen fastställt 22.12.2014. Intyget kan innehålla en allmän beskrivning av förskoleundervisningen. Intyget ska inte innehålla beskrivningar av barnets personlighet, lärande eller arbetssätt.

4.2.1. Vandas preciseringar för utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet

I Vanda utvärderar och utvecklar vi verksamheten, verksamhetssättet och lärmiljöerna kontinuerligt för att möta barnens behov. Vi genomför utvärdering främst som självutvärdering. Detta förutsätter ett reflekterande arbetssätt och förmåga att pedagogiskt motivera verksamheten. Vi utvärderar den pedagogiska verksamheten, situationer, lärmiljöer och verksamhetskulturen, inte barns egenskaper. I slutändan syns kvaliteten i interaktioner med barnen och i vardagliga handlingar

70 Förordning om grundläggande utbildning 10 §

71 Lag om grundläggande utbildning 22 §

72 Lag om grundläggande utbildning 40 § och 41 §

73 Lag om grundläggande utbildning 22 §

Pedagogisk dokumentation är en central arbetsmetod för att utveckla vår verksamhet. Vi dokumenterar och utvärderar förskolegruppens situationer, verksamhet och lärmiljöer tillsammans med barnen. Genom att stanna upp kring centrala dokument erbjuder vi barnen och vårdnadshavarna en möjlighet att delta i utvärderingsprocessen. Utvärdering och utveckling som utgår från pedagogisk dokumentation säkerställer att verksamheten utgår från barnen.

Prossesser och praxis – så här gör vi i Vanda

Utvärdering som stöd för lärande och undervisning på grupp nivå

- Genast i början av verksamhetsåret utvärderar teamet hur situationer i den grundläggande verksamheten förverkligas (barngruppens verksamhetsplan), samt observerar barnens styrkor, intressen och behov.
- Personalen följer regelbundet upp de flerspråkiga barnens utveckling i undervisningsspråket (svenska) med stöd av SpråkPeda-verktyget.
- Utgående från observations- och utvärderingsinformation identifierar teamet de viktigaste utvecklingsområdena i den pedagogiska verksamheten, vardagssituationer och lärmiljöer.
- Teamet kommer överens om grupp-specifika mål och åtgärder utgående från de identifierade utvecklingsområdena. För att målen skall kunna nås bör de vara konkreta och begränsade till antal.
- Teamet utvärderar genomförandet av åtgärderna och effekten av dem och kommer överens om fortsatta åtgärder på basis av utvärderingen.

Utvärdering som stöd för lärande och undervisning på individnivå

- Teamet identifierar barnets styrkor, intressen och behov utifrån observation och dokumentation.
- Utifrån utvärderingsmaterialet utarbetar läraren i förskolegruppen en plan för barnets lärande (LEOPS)
- Läraren i förskolegruppen har ett LEOPS-samtal med vårdnadshavarna i regel före utgången av oktober. Vid behov bjuds samarbetspartner in till diskussionen. I diskussionen går innehållet i barnets plan för lärande igenom och vid behov preciseras planen.
- Utvärdering av behovet av barnspecifika stödåtgärder samt utvärdering av stödåtgärdernas förverkligande och effektivitet behandlas i kapitel 5.6.1.
- Då förskoleåret avslutas får barnet ett intyg över deltagande som utarbetats av Vanda stad.

Utvärdering som stöd för lärande och undervisning på teamnivå

- Personalen utvärderar regelbundet sitt individuella och teamets kunskaper och utvecklingsbehov tillsammans med daghemsföreståndaren.
- Personalen utnyttjar kundresponsförfrågans resultat för att utveckla sitt arbete och gruppens verksamhet.

Verktygsback – De här verktygen använder vi i Vanda

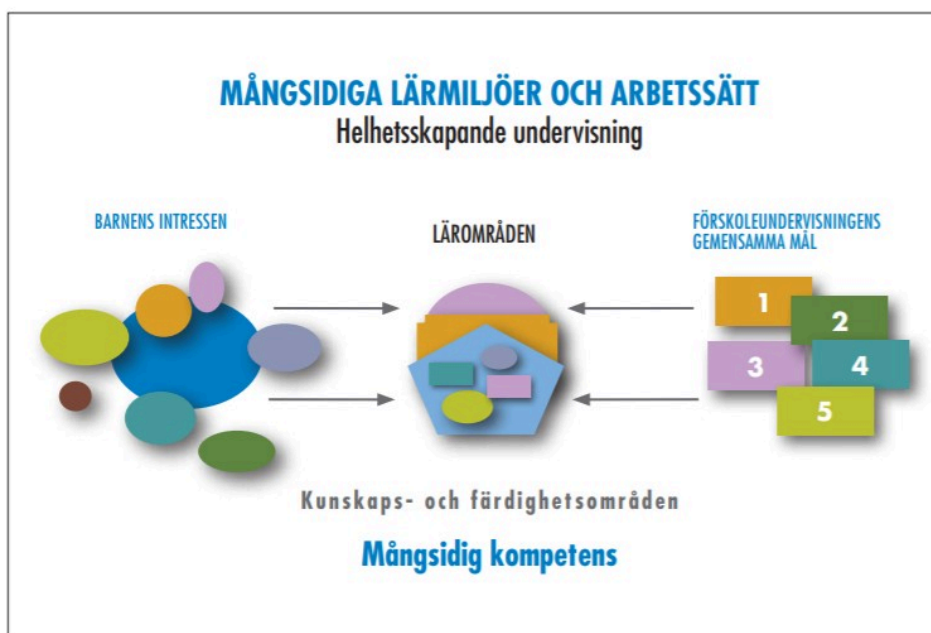
- Barnets plan för lärande (LEOPS)
- Barngruppens verksamhetsplan
- Förskoleflygplanet

4.3. Gemensamma mål för undervisningen och lärområden

Undervisningen i förskolan ska vara helhetskapande och bestå av lärområden av olika omfattning som genomförs på olika sätt. Lärområdena ska genomföras utgående från barnens intressen och de gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel. De gemensamma målen baserar sig på mål inom olika kunskaps- och färdighetsområden som är väsentliga i förskolan och på målen för mångsidig kompetens. De gemensamma målen är mål som ska styra lärarens arbete.

Målet för undervisning som genomförs som lärområden är att stödja barnets utveckling och välbefinnande samt att erbjuda dem en mångsidig grund för sin kompetensutveckling. Leken och andra för barn naturliga sätt att arbeta och lära sig ska ligga som grund för lärande och all verksamhet. Hur lång tid som används för varje lärområde och hur de genomförs varierar beroende på ämnesområdet, situationen och på hur barnens lärande framskrider. Barnen ska under lärarens ledning delta i planeringen av lärområdena och i utvärderingen av genomförandet. Det är viktigt att alla barn har möjlighet att lära sig och de får arbeta i egen takt och utveckla sina färdigheter i mångsidiga lärmiljöer i växelverkan med andra barn, läraren och den övriga personalen. Syftet med lärområdena är att erbjuda barnen nya och inspirerande lärupplevelser och möjligheter att arbeta med uppgifter som innehåller lämpliga utmaningar i lärandet. Undervisningen och undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande ska planeras och genomföras enligt gruppens behov. Barnen ska ges stöd på ett förebyggande och systematiskt sätt.

De gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel är uppdelade i fem helheter. Varje helhet innehåller mål som har både didaktiska och pedagogiska syften som hör samman med varandra. När man skapar förskoleundervisningens lärområden ska målen och innehållet i helheterna kombineras på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt.

Mångsidiga lärmiljöer och arbetssätt i förskoleundervisningen

4.3.1. Mina många uttrycksformer (001)

Barnens förutsättningar för lärande, sociala färdigheter och positiva självbild stärks när de lär sig att strukturera omvärlden. Den förmågan utvecklas när barnen får utforska, tolka och öva att uttrycka sig och världen på olika sätt. Det stödjer också utvecklingen av deras koncentrations- och självregleringsförmåga. Förskoleundervisningen uppdrag är att utveckla barnens uttrycksförmåga genom träning av grundläggande färdigheter i att uttrycka sig genom **musik, bildkonst, slöjd samt verbalt och kroppsligt**. När barnen får bekanta sig med olika kultur- och uttrycksformer stärks deras förmåga att delta och påverka och multilitteraciteten utvecklas. Användningen av olika uttrycksformer i förskolans vardag och fest ger möjligheter att lyfta fram den kulturella mångfalden och glädjas över den.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

I förskoleundervisningen ska barnen uppmuntras och stödjas i att använda olika uttrycksformer. Undervisningen ska planeras så att barnen får upplevelser av konst och erfarenheter av en kreativ process bestående av planering, genomförande och utvärdering. Verksamheten ska utgå från barnens förmågor, iakttagelser och upplevelser. Barnen ska uppmuntras att berätta om sina idéer, sitt arbete och om sina olika erfarenheter i anknytning till dem. Slutprodukterna granskas tillsammans och de gemensamma produkterna ska synas i lärmiljöerna. När barnen uttrycker sig och när arbetet dokumenteras ska det finnas tillgång till många olika slags material, verktyg och redskap. Kulturutbudet och lärmiljöerna i den närmaste omgivningen ska mångsidigt utnyttjas i undervisningen.

Detaljerade mål

Den **musikaliska verksamheten** i förskolan ska vara mångsidig och multisensorisk. Målet är att stärka barnens musikintresse och förhållande till musiken. Barnen ska ges möjlighet att upptäcka sina egna musikaliska färdigheter med hjälp av sång, dans, rörelser och genom att spela och skapa egen musik. Barnen ska få lära sig sånger och bekanta sig med olika musikstilar och instrument. Man leker, experimenterar och improviserar med musik. Tillsammans med barnen iakttar man ljudnivå, ljudlängd, ljudstyrka och klangfärger i det musikaliska utövandet. Undervisningen ska ge barnen erfarenheter av att tillsammans göra musik.

I förskoleundervisningen ska barnen öva sig att **slöjda** och att använda olika arbetsredskap. Barnens intresse för slöjd ska väckas. Barnen får pröva på att använda både hårda och mjuka material och lära sig de tekniker och basfärdigheter som behövs i användningen. De ska uppmuntras att planera och skapa olika slöjdarbeten tillsammans med andra inom ramen för sin fantasi och sina färdigheter. Barnen ska också planera och tillverka ett mera omfattande slöjdarbete under lärarens handledning. Lokala hantverkstraditioner eller traditioner som anknyter till barnens bakgrund kan utnyttjas i arbetet.

Utvecklingen av barnens **visuella tänkande och visuella uttryck** ska stödjas i förskoleundervisningen genom att barnen får skapa, tolka och bedöma olika bilder. Undervisningsinnehållet planeras utgående från barnens erfarenhetsvärld och intressen. Barnen ska uppmuntras att skapa bilder på olika sätt, med olika verktyg och material. Förmågan att skapa bilder tränas multisensoriskt, till exempel genom att måla, bygga och skapa mediepresentationer. Utöver de bilder barnen själva producerar ska man också tillsammans studera konstverk, mediebilder, formgivning av föremål och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska uppmuntras att tolka och beskriva sina tankar om de visuella budskapen. Bilder granskas med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.

Barnen ska uppmuntras att **uttrycka sig muntligt och kroppsligt** med hjälp av lek och olika övningar. Målet är att barnen får erfarenheter av hur man kan leka och kommunicera på olika sätt med språket och kroppen. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt med hjälp av olika uttrycksformer. Ramsor, dikter och barnlitteratur utnyttjas i undervisningen. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av gemensamt planerade processer. Som uttrycksformer kan användas dramaverksamhet, ordkonst eller dans.

4.3.2. Språkens rika värld (002)

Språket är för barnen både ett föremål och ett verktyg för lärandet. I förskoleåldern blir språket allt mera ett verktyg för tänkande, uttryck och kommunikation, som barnen använder för att strukturera sin vardag och forma sin världsbild. Förskoleundervisningen uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens **språkliga färdigheter** från en allmän uppfattning om språkets betydelse mot en mera detaljerad förståelse av språkets strukturer och form. Det centrala är att väcka barnens intresse och nyfikenhet för talat språk och för att läsa och skriva. Språkexempel och positiv respons har stor betydelse för lärandet. Att tolka och producera olika slags texter muntligt och med hjälp av olika kommunikationsmedel är en del av den multilitteracitet och den mångsidiga kompetens i informations- och kommunikationsteknik som småningom utvecklas. Barnens språkliga och kulturella mångfald ska uppmärksammas och respekteras och dess kontinuitet stödjas i förskoleundervisningen. Att ge akt på olika språk stödjer språkmedvetenheten och utvecklingen av mångsidig kompetens med avseende på kulturella färdigheter och kommunikationsförmåga.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Målet i förskoleundervisningen är att främja barnens språkliga utveckling och kommunikationsfärdigheter samt stärka deras intresse för språk och kultur. Utvecklingen av barnens språkliga medvetenhet främjas av språklekar och -ramsor och genom att barnen får bekanta sig med talat och skrivet språk på ett mångsidigt sätt. Barnens begynnande läs- och skrivfärdighet ska stödjas med hjälp av lekar och aktiverande övningar. Undervisningen och lärmiljöerna ska planeras så att de ger barnen goda möjligheter att iaktta, utforska och experimentera med talat och skrivet språk och att bredda sitt ordförråd. I förskoleundervisningen stöder läraren varje barn i att utveckla sina färdigheter i undervisningsspråket. Utöver undervisningsspråket ska man i förskoleundervisningen också uppmärksamma andra språk. Det är viktigt att barn som har ett annat modersmål än undervisningsspråket får mycket stöd så att deras kunskaper i undervisningsspråket utvecklas och att de samtidigt upplever att de språk de talar hemma är viktiga och värdefulla. I undervisningen ska man beakta att barnen kan tillägna sig flera olika språk samtidigt.

Detaljerade mål

Utvecklingen av barnens kunskaper i **svenska/finska/samiska/teckenspråk** ska stödjas på olika sätt i förskoleundervisningen.

Undervisningen ska ge barnen möjligheter att öva sig att lyssna och tala i olika situationer. De ska uppmuntras att berätta och diskutera, att leva sig in i, förstå och minnas det de hör. Tillsammans med läraren funderar barnen över ords betydelse och leker med ord. Gemensamma diskussioner utvecklar barnens förmåga att fråga, dra slutsatser och bedöma det de hör. Barnen ska inspireras att skapa berättelser och ges möjlighet att öva sig genom till exempel drama, egna berättelser och sagor, även digitala.

Barnen ska få lyssna till olika texter och diskutera dem tillsammans. Det hjälper dem att förstå betydelsen av att läsa. Lärares exempel och olika övningar ger barnen erfarenheter av hur tal kan omvandlas till skrivet språk och skrivet språk till tal. Man undersöker tillsammans skrivet och talat språk. Barnen ska göras uppmärksamma på att talet kan indelas i mindre enheter, såsom ord, stavelser och ljud.

Utvecklingen av barnens begynnande läsfärdighet ska stödjas genom att de ges möjligheter att skriva på ett lekfullt sätt och att producera egna texter med hjälp av digitala verktyg. Barnen ska inspireras att tillsammans och på egen hand känna igen och producera bokstäver, ord och texter på olika sätt utgående från sin förmåga och sitt intresse i för dem relevanta sammanhang.

Barnlitteratur ska användas på ett mångsidigt sätt i undervisningen. Barnen ska uppmuntras att undersöka och läsa olika slags texter enligt sin förmåga och att berätta eller på olika sätt uttrycka vad de hört eller läst.

Utvecklingen av barnens finmotorik och barnens förmåga att gestalta rum och riktningar ska stödjas med hjälp av olika lekar och övningar. Barnen ska lära sig ett ändamålsenligt penngrepp och att använda tangentbord och andra digitala verktyg för sitt skrivande.

I förskoleundervisningen ska man tillsammans iaktta **olika språk** för att stödja barnens språkliga färdigheter. I synnerhet granskas de språk som talas i barngruppen och i närmiljön. På det viset stöds barnens språkmedvetenhet och utvecklingen av de egna språkliga och kulturella identiteterna. Samtidigt väcker man barnens intresse för både rikedom och det intressanta med olika språk och kulturer i omvärlden. I undervisningen kan till exempel sånger, lekar och tecken på olika språk användas.

4.3.3. Jag och vår gemenskap (003)

När barnen växer blir deras revir större. Utöver det egna hemmets traditioner, regler, värderingar och synsätt möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Förskoleundervisningens uppdrag är att stärka barnens förmåga att förstå och komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle. Lärområdet ska behandlas ur ett **historiskt och samhällsligt perspektiv samt ur ett etiskt och livsåskådningsmässigt perspektiv**. Genom att fundera över närmiljöns historia och aktuella frågor riktas barnens intresse mot samhällsfrågor. Att reflektera över etiska val i vardagen, utveckla sina emotionella färdigheter och att träna konstruktivt beteende stärker barnens sociala färdigheter. Att bekanta sig med seder och bruk, religioner och andra åskådningar i närmiljön i kombination med andra övergripande mål stödjer utvecklingen av barnens kulturella och sociala färdigheter samt mångsidig kompetens med avseende på tänkande och lärande. Förskolan ska samarbeta med vårdnadshavarna och vara lyhörd för varje familjs bakgrund, synsätt och värderingar.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Målet är att stärka barnens intresse för samhällslig verksamhet, i synnerhet i närmiljön, och att stärka barnens delaktighet i sin verksamhetsmiljö. Barnen ska göras uppmärksamma på nuet och ges möjligheter att leva sig in i händelser och situationer i det förflutna. Undervisningen ska stödja barnens förmåga till etiskt bemötande och tänkande samt utvecklingen av emotionella färdigheter. Under lärarens ledning ska barnen bekanta sig såväl med sin egen som med andra åskådningar och religioner som finns representerade i den egna barngruppen eller i närmiljön, och med seder och bruk som kännetecknar dem-. Barnen ska uppmuntras att fråga och ges utrymme att fundera och undra. Lämpliga arbetssätt är diskussioner och metoder som ger barnen möjlighet att leva sig in i olika situationer.

Detaljerade mål

Tillsammans med barnen bekantar man sig med en person eller ett objekt i närmiljön ur ett **historiskt** perspektiv. Ämnet behandlas på ett åskådligt sätt genom att använda flera sinnen och olika uttrycksformer. Också andra historiska händelser, personer, kulturer och kulturarv som intresserar barnen kan tas upp i undervisningen. Som informationskällor kan man använda personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen samt vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv. Också olika festtraditioner, berättelser, traditionella lekar och sånger kan användas i undervisningen.

Barnens intresse för **samhällsfrågor** ska väckas med hjälp av diskussioner om aktuella frågor i närmiljön och samhället som intresserar barnen. Tillsammans med barnen bekantar man sig med medier och prövar att producera media på ett lekfullt sätt. Tillsammans med barnen diskuterar man och ifrågasätter sanningsenligheten i medieutbudet. I undervisningen bekantar man sig med barnens rättigheter utgående från FN:s konvention om barnets rättigheter. Regler för förskolegruppen skapas och utvecklas tillsammans med barnen. Samtidigt lär man barnen att förstå att reglerna i samhället är avtal mellan människor. Närmiljön utnyttjas så att barnen har möjlighet att på riktigt delta och påverka.

Förskoleundervisningen ska innehålla gemensam **etisk fostran**. Den ska kopplas till barnens vardag och verkliga situationer som är förknippade med känslor och etiska val. Barnen ska få hjälp med att lära sig identifiera sina känslor, handla vänligt och ansvarsfullt och att

lösa konfliktsituationer som uppstår mellan barnen på ett konstruktivt sätt. Tillsammans med barnen funderar man över vänskap och respekt för andra, glädje och rädsla, könsrelaterade antaganden och hur man skiljer mellan rätt och fel. Naturliga arbetssätt för etisk fostran är förutom gemensamma diskussioner till exempel rollekar, sagor och medieberättelser. Undervisningsmaterial och -program som utarbetats för att främja barns sociala och emotionella färdigheter utnyttjas i undervisningen.

Inom **åskådningsfostran** bekantar man sig tillsammans med de religioner och åskådningar som förekommer i barngruppen. Åskådningar som inte har någon religiös anknytning granskas vid sidan av övriga åskådningar. Åskådningsfostran kopplas ihop med vardagliga företeelser, fester och aktuella händelser som har religiös eller konfessionell innebörd. Målet är att hjälpa barnen att förstå och respektera både sina egna och andra barns och familjers olika konfessionella traditioner och sedvänjor samt uppfattningar som hänger ihop med dem. Barnen ska uppmuntras att fundera över olika livsfrågor i samverkan med andra. Samtidigt stärks deras förmåga att förstå ord och begrepp som anknyter till religioner och åskådningar. I undervisningen kan man dra nytta av exempelvis besök av gäster och evenemang i närmiljön.

4.3.4. Jag utforskar min omgivning (004)

Barnens omvärld – den närbelägna naturen och den byggda miljön samt de övriga lärmiljöerna i förskolan – erbjuder gott om material för barnens lärande. När det gäller träning av barnens **matematiska färdigheter** och **teknologi- och miljöfostran** är det särskilt viktigt att undervisningen knyts till barnens erfarenhetsvärld och omvärld. Att strukturera och beskriva sina iakttagelser, upplevelser och kunskaper som gäller omvärlden hjälper barnen att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och att förstå och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet. Förskoleundervisningens uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens matematiska tänkande och intresse för matematik. Den ska också stärka barnens naturkännedom och förhållande till naturen och göra dem bekanta med vardagsteknik. I förskolan bekantar sig barnen med undersökande lärande genom att iakta och utforska omgivningen och genom att experimentera och dra slutsatser.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Förskoleundervisningen ska stärka grunden för barnens matematiska tänkande och för matematiskt lärande. Barnen ska uppmuntras att upptäcka matematiken i vardagen och omgivningen. Undervisningen ska ge möjligheter att utveckla förståelse för begreppen tal, förändring och tid samt nivå och rymd och att utveckla mätkunskaper. Målet för undervisningen är att erbjuda barn som befinner sig i olika stadier av det matematiska tänkandet glädje över insikt och lärande.

Undervisningen ska omfatta iakttagelser i naturen. Utvecklingen av barnens känsla för miljön och deras förhållande till naturen stöds genom att barnen får röra sig i naturen och utforska den. Barnen ska också uppmuntras att iakta hurudan teknik som finns i omgivningen och att testa egna lösningar.

Man bekantar sig med undersökande arbetssätt i undervisningen. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och att gemensamt söka svar på dem. Barnen ska lära sig att jämföra, klassificera och sortera information utgående från observationer eller mätningar. De ska uppmuntras att dra slutsatser och hitta lösningar på vardagliga problem och att testa olika lösningar. I undervisningen ska barnen öva sig att dokumentera med olika verktyg och att presentera resultat på olika sätt.

Detaljerade mål

Barnen sporras att utveckla sina **matematiska färdigheter** med hjälp av aktiverande övningar, genom lek och med hjälp av olika sinnen i olika lärmiljöer. I undervisningen bekantar man sig tillsammans med matematiken och dess delområden på ett åskådligt sätt.

Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska observationer i olika vardagliga situationer med hjälp av att läraren beskriver och sätter ord på företeelserna. Barnen ska få öva sig att presentera sina observationer med hjälp av bilder och olika redskap.

Undervisningen planeras så att barnen har gott om möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter. Undervisningen ska även omfatta lekar och uppgifter som utvecklar minnet. Barnen ska också uppmuntras att dra slutsatser och söka lösningar på problemlösningssuppgifter som anknyter till omvärlden.

Utvecklingen av barnens taluppfattning ska mångsidigt stödjas genom lek och övningar. Barnen ska uppmuntras att observera antal i omgivningen och att enligt sin förmåga kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Antalen jämförs och förändringen av antal undersöks med hjälp av praktiska exempel. Undervisningen ska i synnerhet fästa vikt vid utvecklingen av barnens förmåga att se och räkna upp talföljder.

Barnens förmåga att uppfatta nivå och läge ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska till exempel med hjälp av rörelselekar uppmuntras att undersöka och testa två- och tredimensionalitet och lära sig plats- och jämförelsebegrepp, såsom framför, uppe och varannan. För att stärka barnens geometriska tänkande ges barnen möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Under lärarens ledning får barnen bekanta sig med former i omgivningen och öva sig att benämna dem.

I förskoleundervisningen ska barnen pröva på att mäta både med kroppen och med olika redskap. I undervisningen tränas tidsbegrepp såsom ibland, i går och i morse. Man funderar tillsammans på tidsföljder till exempel genom att observera dygnstider.

I undervisningen ska bland annat lekar, spel och berättelser samt informations- och kommunikationsteknik utnyttjas.

Miljöfostran i förskoleundervisningen ska ge barnen naturupplevelser och möjlighet att utforska och bekanta sig med växter, djur och naturfenomen. Omgivningen iakttas med olika sinnen och med hjälp av audiovisuella hjälpmedel. Undervisningen kan också innehålla mindre experiment. Man diskuterar observationerna och övar sig att klassificera information från sina observationer. Samtidigt övar barnen sig att använda begrepp som anknyter till naturen, att dra slutsatser och funderar över orsakssammanhang. Barnens kunskap om naturen utnyttjas i undervisningen. Man övar tillsammans att skaffa information om sådant som intresserar barnen. Man bekantar sig med naturskydd i undervisningen för att lägga grund för en hållbar livsstil. Barnen ska lära sig att värna om sin miljö och trivseln i miljön.

Man ger tillsammans med barnen akt på **tekniska lösningar** i vardagen, deras egenskaper och hur de fungerar. I undervisningen framhålls att teknik är resultatet av människans kreativitet. Barnen får bekanta sig med teknik genom att hitta på, pyssla och själva bygga olika konstruktioner och lösningar med olika material. Barnen ska uppmuntras att beskriva sina lösningar. Utöver redskapen i lärmiljöerna kan man till exempel använda barnens egna leksaker i undervisningen och fundera över hur de fungerar.

4.3.5. Jag växer, rör på mig och utvecklas (005)

Förmåga att ta hand om sig själv och hantera vardagen ingår i den mångsidiga kompetens som är målet för förskoleundervisningen. Barnen behöver erfarenheter, information och reflektion för att småningom utveckla uppskattning för och färdigheter inom detta område. I förskoleundervisningen närmar man sig lärområdet ur följande perspektiv: **fysisk aktivitet, kost, konsumtionsvanor, hälsa och säkerhet**. Förskoleundervisningens uppdrag är att lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa, välbefinnande och fysisk aktivitet samt att utveckla barnens hälso- och säkerhetskompetens. Vidare ska förskoleundervisningen främja kost-, konsumtions- och hygienvanor som hör samman med en hållbar livsstil.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Barnen ska få mångsidiga erfarenheter av rörelse och börja förstå sambandet mellan fysisk aktivitet, välbefinnande och hälsa. Undervisningen ska ge barnen möjligheter att utveckla sina motoriska och sociala färdigheter. Särskild vikt ska fästas vid att utveckla de perceptionsmotoriska färdigheterna som är viktiga med tanke på barnens allmänna förutsättningar för lärande. Tillsammans med barnen bekantar man sig med hälsosam kost och funderar över dess betydelse. Barnen får lära sig måttlig konsumtion. Undervisningen ska ta upp hälsorelaterade faktorer och

stödja barnens förmåga att sköta sin hälsa. Barnen ska få information om hur man rör sig tryggt i närmiljön och i lärmiljöerna i förskolan.

Detaljerade mål

Målet i förskoleundervisningen är att inspirera barnen att **röra på sig** på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Med hjälp av rörelse och lekar utvecklas barnens förmåga att fungera tillsammans med andra. Samtidigt stärks deras kroppskontroll och förmågan att uppfatta sin kropp och dess olika delar i förhållande till det omgivande rummet, den använda tiden och kraften. Utöver handledd fysisk aktivitet ska barnen också varje dag ges möjligheter att frivilligt röra på sig både inomhus och utomhus. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen sporras att röra på sig också på fritiden i olika lokaler och i olika förhållanden utomhus.

Grundläggande motoriska färdigheter som behövs i vardagen tränas mångsidigt och regelbundet i olika miljöer i förskoleundervisningen. Sådana färdigheter är balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Barnen får träna balans med hjälp av lekar där de övar att bromsa och finta eller genom att leka på en teknikbana. Rörelseförmågan främjas genom övningar där barnen ska rulla, klättra, springa och hoppa. Förmågan att hantera redskap tränas genom att barnen får knuffa och dra och använda olika redskap och bollar på olika sätt. Barnen ska dessutom inspireras att träna sin finmotorik med hjälp av till exempel spel och lekar som utvecklar fingerfärdighet och precision. Målet är att undervisningen ger alla barn möjligheter att delta och att lyckas och att den stödjer barnens välbefinnande och funktionsförmåga.

I förskoleundervisningen ska måltidssituationen utnyttjas som en hälsofrämjande lärmiljö som utvecklar barnens **kunskaper om mat**. Måltidssituationerna görs så trivsamma som möjligt och barnen får lära sig ett gott bordsskick. Utöver den finländska matkulturen och de finländska sederna, bekantar man sig även med någon annan matkultur genom att utnyttja hemmens sakkunskap.

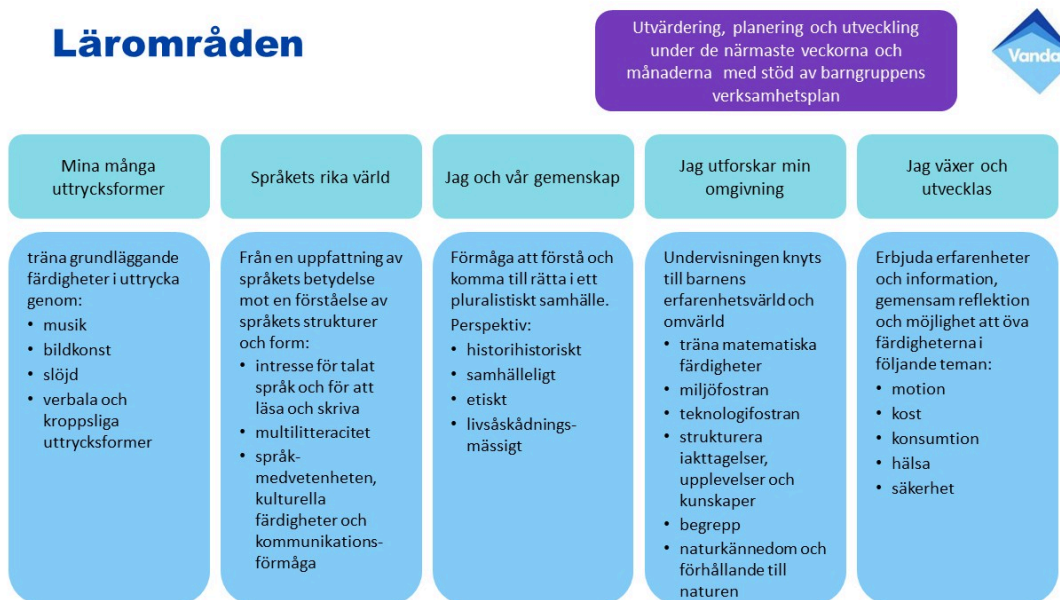
Man ska tillsammans med barnen undersöka reklam som riktas till barnen och fundera över betydelsen av **måttlig konsumtion**. Till exempel tolkningar av konsumtion och reklam som kommer till uttryck i barnens lekar och teckningar kan fungera som grund för konsumentfostran i förskolan.

Barnen får lära sig förstå betydelsen av att röra på sig, att vila och att ha goda människorelationer för **välbefinnandet och hälsan**. Tillsammans med barnen funderar man över hälsa och sjukdomar och orsakerna till dem samt över människans möjligheter att påverka sin fysiska hälsa och sitt psykiska välbefinnande. Man diskuterar goda människorelationer och vilken betydelse de har för det psykiska välbefinnandet. Barnen övar i vardagliga situationer att umgås med kompisar, ta hänsyn till andra, identifiera och behärska känslor. Tillsammans med barnen diskuterar man sömn och rörelse och funderar över hur de inverkar på att man varje dag är pigg och mår bra. I undervisningen ska man söka information om hygien och som en del av vardagen i förskolan övas grundläggande färdigheter i anslutning till hygien.

Barnen ska i förskolan få information om sin rätt till ett **tryggt** liv, respektfullt bemötande och integritet. Man ger tillsammans akt på och funderar över de vanligaste fysiska och psykiska risksituationerna i vardagen och i lärmiljöerna i förskolan. Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp vid behov och att handla tryggt i de vanligaste vardagliga situationerna. Barnen ska uppmuntras att be om hjälp av en vuxen i problemsituationer i förskolan och om de upplever mobbning samt att berätta om sina bekymmer. I undervisningen tränas reglerna för hur man rör sig i trafiken och vistas tryggt i informations- och kommunikationstekniska miljöer på ett för åldern lämpligt sätt.

4.3.6. Vandas preciseringar av gemensamma mål för undervisningen och lärområden

I Vanda utvärderas, planeras och utvecklas lärområden under de närmaste veckorna och månaderna med stöd av barngruppens verksamhetsplan.

En sammanställning av förskoleundervisningens lärområden enligt grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Till bilden har tillfogats Vandas perspektiv på utveckling, planering och utveckling av lärområden.

Svenska som andraspråk (S2)

Svenska som andraspråk (S2) -undervisning ges i vanda åt barn vars hemspråk är ett annat än svenska eller finska. S2-undervisningen fokuserar på det språk som behövs i lärandet samt i olika situationer och lärmiljöer. Undervisningen riktas mot ordförråd, interaktionsfärdigheter samt förmåga att förstå och producera språk. S2-undervisningen genomförs målinriktat och som en pedagogiskt planerad verksamhet. Språkundervisningen ordnas både genom differentiering i smågrupper och i olika situationer under förskoledagen. Barnens utveckling i svenska följs systematiskt genom observation och genom att sammanställa iakttagelser i del 3 av verktyget SpråkPeda. Vid planering av undervisningen beaktas barnens språknivåer och lärandebehov. Teamet utvärderar den språkmedvetna undervisningen i gruppen samt S2-undervisningen regelbundet.

4.4. Preciseringar gällande språk och kultur

All förskoleundervisning ska följa samma allmänna mål för fostran och lärande som fastställs i grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund och färdigheter ska beaktas i förskoleundervisningen. Förskoleundervisningens mål är att stödja utvecklingen av varje barns språkliga och kulturella identiteter och lära barnen att respektera olika språk och kulturer. Ett särskilt mål är att stödja språkfärdigheterna hos två- och flerspråkiga barn.

Enligt lagen om grundläggande utbildningen är undervisningsspråket i förskoleundervisningen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Undervisningsspråket kan också vara något annat språk, om det inte äventyrar möjligheterna att

uppnå målen i läroplansgrunderna. I en särskild grupp kan förskoleundervisningen huvudsakligen eller helt ges på ett annat språk⁷⁴. Informationen till vårdnadshavarna och olika centrala dokument ska finnas tillgängliga på undervisningsspråket enligt vad som fastställs i lagen om grundläggande utbildning.

Annan språklig och kulturell bakgrund i förskoleundervisningen

Förskoleundervisningen för **samiska barn** har som särskilt mål att stärka barnens samiska identitet och kunskap om sin kultur och ge barnen möjlighet att tillägna sig samiska traditioner. Man kan i undervisningen dra nytta av närmiljön och samarbeta med vårdnadshavarna och det samiska samfundet. Förskoleundervisningen kan ordnas på samiska eller som tvåspråkig språkbadsundervisning.

När förskoleundervisningen ges på något av de tre samiska språken, är dess särskilda mål att stärka förmågan att förstå och använda samiska. Målet är att öka barnens förmåga att komma till rätta i samisk miljö, att lära sig samiska och att lära sig på samiska.

Det särskilda målet för förskoleundervisningen för **romska barn** är att stärka barnens identitetsutveckling och kännedom om sin historia och kultur. Utöver det ska tvåspråkighet stödjas i samarbete med barnens familjer. Barnen ska i mån av möjlighet ges undervisning i romani. I undervisningen i romani ska barnen bekanta sig med det romska språket och den romska kulturen, deras ordförråd utvidgas och de ska uppmuntras att använda språket i olika kommunikationssituationer.

Förskoleundervisning för **teckenspråkiga barn** genomförs i första hand i en skild grupp för teckenspråkiga eller i en blandad grupp, som består av teckenspråkiga barn och barn som använder talat språk. Målet för förskoleundervisningen för teckenspråkiga är att stödja och stärka barnens språkliga och kulturella identitet genom att ge dem möjlighet att tillägna sig teckenspråk. Målet är också att stärka kunskaperna i det svenska eller finska teckenspråket och teckenförrådet samt att sporra barnen att använda teckenspråk och öka deras förmåga att komma till rätta i olika språkmiljöer.

I förskoleundervisningen ska **barn med annat modersmål och flerspråkiga barn** få mångsidigt stöd för sin språkutveckling och för utvecklingen av sin identitet och självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska eller finska ska främjas med en målinriktad och språkmedveten undervisning och utgående från barnens behov och förutsättningar på alla områden som barnets språkliga kunskaper och färdigheter omfattar. Det egna modersmålet och att lära sig svenska eller finska som andraspråk ligger till grund för barnets funktionella två- och flerspråkighet. Undervisning i barnens eget/egna modersmål erbjuds i mån av möjlighet. Om kommunen ordnar förberedande undervisning, kan barn med invandrabakgrund delta i den. Om barnet kan följa förskoleundervisningen, kan det övergå till förskoleundervisning redan innan den förberedande undervisningen har avslutats⁷⁵.

Förskoleundervisning på två språk

Målet för förskoleundervisning på två språk är att utnyttja barnens sensitiva period för tidig språkinläring genom att erbjuda en mångsidigare språkfostran än i normal förskoleundervisning. Undervisningen ska erbjuda inspirerande språkinläringssituationer som lägger grund för livslångt språklärande. Målet är att verksamheten i en flerspråkig miljö utvecklar barnens språkmedvetenhet. Barnens två- eller flerspråkiga språkidentitet ska stödjas och de ska ges möjlighet att använda och lära sig språken på ett aktiverande och lekfullt sätt. I förskoleundervisning som ordnas på ovannämnda sätt möts också olika kulturer som medvetet tas upp och diskuteras på ett naturligt sätt.

I mindre omfattande förskoleundervisning på två språk är målet att väcka barnens intresse och skapa en positiv attityd till språket. I omfattande förskoleundervisning på två språk är strävan att ge barnen färdigheter att komma till rätta i en tvåspråkig miljö och att förutom på undervisningsspråket också lära sig på ett annat språk.

⁷⁴ Lag om grundläggande utbildning 10 §

⁷⁵ Lag om grundläggande utbildning 5 § (1707/2009) och Förordning om grundläggande utbildning 3 § (309/2021)

Undervisning på två språk kan genomföras på många sätt. Gemensamt för alla sätt är att språken inte endast är föremål för undervisning och lärande, utan att de används i undervisningen av lärområdena och i förskolans vardag.

Omfattande förskoleundervisning på två språk

Tidigt fullständigt språkbad i de inhemska språken i förskoleundervisningen

Språkbad på svenska kan ordnas i finskspråkig förskoleundervisning och språkbad på finska kan ordnas i svenskspråkig förskoleundervisning. Utöver det kan språkbad på samiska ordnas i såväl finsk- som svenskspråkig förskoleundervisning. Tidigt fullständigt språkbad i de inhemska språken är ett program som börjar i förskoleundervisningen och fortsätter till den grundläggande utbildningens slut. Undervisningsspråket i förskolan och i skolan och det andra inhemska språket eller samiska ska bilda en helhet. Förskoleundervisningen ska huvudsakligen ske på språkbadsspråket. Utvecklingen av barnens modersmål ska stödjas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna. Språkbadsläraren ska konsekvent använda enbart språkbadsspråket. Barnen ska spöras att använda språkbadsspråket mångsidigt, men de ska ha möjlighet att bli förstådda också på sitt modersmål. Barnen ska uppmuntras att bekanta sig med både undervisningsspråkets kultur och kulturen i det andra inhemska språket eller samisk kultur. Målet med språkbad i de inhemska språken är att ge barnen färdigheter att fortsätta studera på både undervisningsspråket och det andra inhemska språket eller samiska. Genom samarbete mellan förskolan och den framtida språkbadsskolan säkerställs att skolan har tillräcklig information om i vilket stadium av språkutvecklingen de barn som börjar skolan befinner sig i.

Annan omfattande förskoleundervisning på två språk

I annan omfattande förskoleundervisning på två språk genomförs en del (minst 25 %) av verksamheten på något annat språk än de undervisningsspråk som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Språket i fråga kan vara modersmål för en del av barnen. Verksamheten ska planeras så att olika språkgrupper får behövligt stöd för sitt lärande. Det kan också finnas barn i gruppen, vars modersmål är något annat än de språk som används i undervisningen. Sådana barn hänvisas i allmänhet till förberedande undervisning, om sådan finns.

I förskoleundervisning på två språk ska verksamheten planeras så att undervisningen bildar en helhet, där bägge språken är närvarande och utvecklas gradvis som en följd av lärarens språkbruk och barnens aktiviteter. Om möjligt använder var och en lärare endast ett av de båda språken aktivt. Barnen ska spöras att använda språken mångsidigt. Barnen får också bekanta sig med de kulturer som anknyter till undervisningsspråken. Målet är att de får färdigheter att fortsätta studera på båda språken. Det här ställer krav på lärmiljöerna och förutsätter samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen då barnen övergår till den grundläggande utbildningen.

Mindre omfattande förskoleundervisning på två språk

Språkberikad förskoleundervisning

Med språkberikad förskoleundervisning avses här förskoleundervisning, där mindre än 25 % av verksamheten regelbundet och systematiskt ordnas på ett annat språk än de undervisningsspråk som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Språkberikad förskoleundervisning ger naturliga möjligheter att lyfta fram flerspråkighet och kulturell mångfald i förskolans vardag och verksamhetskultur. Målet är att barnen är både språkinlärare och språkanvändare. Målet kan vara att övergå till språkberikad, eller annan grundläggande utbildning på två språk.

4.5. Frågor som avgörs på lokal nivå

Mångsidiga arbetssätt

I den lokala läroplanen ska beskrivas

- de lokala principerna för val och användning av arbetssätt

- hur personalens självvärdering samt respons från vårdnadshavarna och barnen används för att utveckla arbetssätten.

Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet

I den lokala läroplanen preciseras de utvärderingsprinciper och -förfaranden som beskrivs i grunderna för förskoleundervisningens läroplan. I den lokala läroplanen ska ytterligare fastställas och beskrivas

- överföringen av utvärderingsinformation då barnet övergår till grundläggande utbildning eller byter förskola
- hur information som grundar sig på personalens självvärdering och barnens och vårdnadshavarnas respons används för att upprätthålla och utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen
- hurdant intyg över deltagande i förskoleundervisning som används.

Gemensamma mål för undervisningen och lärområden

De gemensamma målen för förskoleundervisningen ska bifogas till den lokala läroplanen för att säkerställa nationell enhetlighet. Därtill ska man i läroplanen beskriva hur barnens intressen beaktas i lärområdena. I den lokala läroplanen kan man precisera beskrivningen av de gemensamma målen.

Preciseringar gällande språk och kultur

Den lokala läroplanen ska ta hänsyn till att det i förskoleundervisningen kan finnas barn med annan språklig eller kulturell bakgrund. Läroplanen ska fastställa och beskriva undervisningen för olika språk- och kulturgrupper samt för undervisning på två språk och undervisning på främmande språk till den del det behövs för den lokala förskoleundervisningen.

Utbildningsanordnaren ska ge anvisningar om hur eventuella enhetsspecifika läroplaner för förskoleundervisning ska preciseras, för att de nationella och lokala målen ska kunna nås.

5. Stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning

Förskoleundervisning av hög kvalitet lägger grunden för barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Svårigheter i anknytning till lärande eller deltagande i förskoleundervisning ska förebyggas till exempel med hjälp av mångsidiga arbetsätt och pedagogiska metoder, flexibel gruppindelning samt samarbete mellan lärarna och med den övriga personalen. Undervisningen ska ta hänsyn till både gruppens och det enskilda barnets behov.

Utbildningsanordnaren ska säkerställa undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande⁷⁶ som en del av all verksamhet inom förskoleundervisningen. I förskolegruppen och på verksamhetsstället ska lärmiljöerna utformas så att de lämpar sig för alla barn. I det praktiska genomförandet av undervisningen ska barnens olika förutsättningar att lära sig beaktas.

I detta kapitel föreskrivs om stödet för lärande och skolgång i enlighet med lagen om grundläggande utbildning⁷⁷. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan används benämningen stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning i stället för stöd för lärande och skolgång. För den plats där förskoleundervisning ordnas används i huvudsak begreppet verksamhetsställe för förskoleundervisning och i stället för elevspecifika stödåtgärder används benämningen barnspecifika stödåtgärder.

5.1. Barnets rätt till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning

Ett barn som har svårigheter att delta i undervisningen har rätt att få gruppsspecifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder till stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisningen⁷⁸. Gruppsspecifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder ska ordnas i enlighet med inkluderande principer. Gruppsspecifika stödformer som inleds tillräckligt tidigt stöder barnens lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Om de gruppsspecifika stödformerna inte är tillräckliga ska barnspecifika stödåtgärder planeras, ordnas och beslutas om i enlighet med barnets bästa och utan dröjsmål. När barnets bästa utreds ska barnets åsikter beaktas i alla frågor som gäller barnet. Barnets åsikter ska beaktas med hänsyn till barnets ålder och utveckling. I kapitel 5.2 föreskrivs om de gruppsspecifika stödformerna och i kapitel 5.3 om de barnspecifika stödåtgärderna.

I lärsplanen ska man beskriva hur de gruppsspecifika stödformerna planeras, genomförs och utvärderas. Dessutom ska man beskriva strukturerna, tillvägagångssätten, arbets- och ansvarsfördelningen, det yrkes- och sektorsövergripande samarbetet och samarbetet med vårdnadshavarna i samband med ordnandet av stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisningen.

5.1.1. Principer för att ordna stöd

Målet med undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, gruppsspecifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder är att säkerställa att alla barn har möjlighet att lära sig och fungera i en grupp i enlighet med målen för förskoleundervisningen. Syftet med stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning⁷⁹ är att möjliggöra barnens rätt att få undervisning som tar hänsyn till deras behov och deras rätt att delta i förskoleundervisning.

I förskoleundervisningen ska man se till att alla barn får uppleva att de lyckas i lärandet och som medlem i gruppen. På det sättet stöder man barnens positiva uppfattning om sig själva.

⁷⁶ Lag om grundläggande utbildning 20 b § (1090/2024)

⁷⁷ Lag om grundläggande utbildning 4 a kap.

⁷⁸ Lag om grundläggande utbildning 20 a §

⁷⁹ Lag om grundläggande utbildning 20 a §

Mångsidig respons och information om lärandet ska systematiskt användas för att uppmuntra och handleda barnen. På det viset synliggörs lärandet för barnen och hur lärandet framskrider. Stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning innebär dels lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna, dels lösningar som tillgodoser barnens individuella behov. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid digital och fysisk tillgänglighet samt vid att förebygga och identifiera svårigheter i lärande i ett tidigt skede.

Med svårigheter i lärande avses till exempel svårigheter när det gäller språkliga färdigheter, läs- och skrivfärdigheter och utveckling av matematiska färdigheter. Svårigheter i lärande kan också höra samman med motoriska och perceptuella utmaningar. Förutom i lärandet kan ett barn ha svårigheter på grund av utmaningar i sociala relationer, reglering av känslor, uppmärksamhet eller beteende.

Med hjälp av undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande ska barngruppens behov beaktas så att målen för förskoleundervisningen kan uppnås⁸⁰, till undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande. Med undervisningsarrangemang som utgår från gruppens behov och med grupp-specifika stödformer främjar man alla barns lärande, delaktighet och engagemang i förskolegemenskapen. Genom undervisningsarrangemang och grupp-specifika stödformer som ges i rätt tid är målet att göra det möjligt för varje barn att delta i gruppens gemensamma verksamhet.

Barnet har rätt till barnspecifika stödåtgärder⁸² om barnet trots undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och grupp-specifika stödformer har svårt att lära sig och delta i förskoleundervisningen. En ska inledas när en lärare eller speciallärare inom förskoleundervisningen lägger märke till att undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande och de grupp-specifika stödformerna är otillräckliga för att stödja barnets lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Också annan personal, elevvårdstjänsternas personal eller vårdnadshavaren kan ta initiativ till en bedömning av behovet av stödåtgärder. I kapitel 5.3.1 föreskrivs närmare om bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder.

Stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning som ges i en förskolegrupp bildar en helhet med elevvården. Tillsammans främjar de förutom lärande och deltagande även barnens delaktighet och engagemang i gruppen. Med hjälp av elevvården ska man främja och upprätthålla barnens lärande, psykiska och fysiska hälsa samt sociala välbefinnande. Elevvården genomförs i första hand som gemensam elevvård och den är en central form av stöd för deltagande i förskoleundervisningen. Med den gemensamma elevvården påverkar man i första hand hela gemenskapens verksamhetskultur. Det är viktigt att bygga upp en gemenskapsfrämjande verksamhetskultur för att barnens olika behov ska kunna tillgodoses på ett effektivt sätt. I lagen om elev- och studerandevård⁸³ föreskrivs om rätten att få elevvårdstjänster inom ramen för den individuella elevvården samt om de anställdas skyldighet att kontakta elevvårdstjänsterna. I kapitel 6 föreskrivs närmare om elevvården.

5.1.2. Kontinuerligt stöd från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen

För barnet är det viktigt att stödet ges kontinuerligt och konsekvent under tiden i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen samt när barnet övergår till den grundläggande utbildningen. Behovet av stöd har ofta upptäckts redan innan barnet inleder förskoleundervisningen. När barnet övergår från småbarnspedagogiken till

80 RP 114/2024 rd: Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning och till lagar som har samband med den, s. 82–83

82 Lag om grundläggande utbildning 20 a §

83 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013)

förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen ska nödvändiga uppgifter som gäller ordnandet av undervisningen överförs trots skyldigheten att iaktta sekretess⁸⁴. Det är viktigt att information också överförs när barnet byter grupp eller verksamhetsställe eller när barnet övergår till förskoleundervisning som ordnas av en annan utbildningsanordnare. Utbildningsanordnarna har ansvar för att skapa och utveckla smidiga rutiner för överföring av information.

Samarbete med förskoleundervisningen, småbarnspedagogiken och vårdnadshavaren tryggar kontinuiteten i barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Information om stödåtgärder som barnet eventuellt fått före förskoleundervisningen och om åtgärdernas inverkan ska användas i förskoleundervisningen. Om barnet inom småbarnspedagogiken haft hjälpmedel, om barnet fått tolkningstjänster, barnspecifik assistenttjänst eller om barnet regelbundet eller på heltid fått undervisning av en speciallärare i en mindre grupp kan man vid övergången till förskoleundervisningen bedöma behovet av barnspecifika stödåtgärder och planera genomförandet av stödet utan att först ge gruppsspecifika stödformer.

När det gäller småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen ska eventuellt stöd samordnas med stödet inom förskoleundervisningen och antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Om barnet utöver förskoleundervisningen också använder andra tjänster inom småbarnspedagogiken ska personalen inom förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken samarbeta i frågor som gäller stödet för barnets lärande och deltagande i förskoleundervisning.

5.2. Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppsspecifika stödformer

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande är en del av all verksamhet inom förskoleundervisningen⁸⁵. Gruppsspecifika stödformer ska ges som ett tillägg⁸⁶ till undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande. Syftet med undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppsspecifika stödformer är att förebygga uppkomsten av större stödbehov genom att i gruppen tillämpa sådana undervisningsarrangemang och stödformer som gynnar flera barn. På detta sätt främjar man alla barns lika rätt till lärande och ser till att arrangemangen för att ordna undervisningen är lämpliga för barnen och att arrangemangen baserar sig på behoven av stöd för lärandet.

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande utgör en central del av verksamhetskulturen och ger förutsättningar för alla barns delaktighet, lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Kompetensen hos lärarna och den övriga personalen, det yrkesövergripande samarbetet samt att utveckla och leda dessa utgör grunden för undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande.

Undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande ska planeras och genomföras lokalt och arrangemangen är direkt knutna till behoven i både förskolegruppen och hela förskolan. I kapitel 4.2 föreskrivs närmare om utvärderingen och utvecklingen av lärarnas pedagogiska arbete. Planeringen och utvärderingen av undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande ska ledas separat för varje verksamhetsställe och grupp.

Med undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande avses till exempel att bilda undervisningsgrupperna på ett sådant sätt att läraren har möjlighet att beakta barngruppens behov och styrkor. Med undervisningsarrangemang avses också undervisning som tar hänsyn till barnens många olika behov och förutsättningar, såsom differentiering. Genom

84 Lag om småbarnspedagogik 41 § och Lag om grundläggande utbildning 41 §

85 Lag om grundläggande utbildning 20 b §

86 Lag om grundläggande utbildning 20 b §

differentiering av undervisningen beaktas inte bara stödbehoven, utan även barn som kommit längre i sitt lärande och som då erbjuds fler utmaningar. Språkmedveten undervisning hör till undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande och den stöder barnens språkliga utveckling samt hjälper barnen att förstå och lära sig begrepp inom olika kunskaps- och färdighetsområden (se kapitel 4.3).

Arbetsätten och lärmiljöerna inom förskoleundervisningen ska utformas så att barnens rätt att lära sig och fungera i en kamratgrupp förverkligas med hänsyn till barnets bästa. I enlighet med förskoleundervisningens inkluderande värdegrund ska man vid planering och genomförande av pedagogiska arrangemang i första hand använda tillvägagångssätt där det stöd barnet behöver ges som en del av kamratgruppens verksamhet.

Pedagogiska arrangemang inbegriper dagliga aktiviteter och andra regelbundet återkommande aktiviteter samt att skapa en tydlig och förutsägbar dagsrytm för barnet. Sensitiva och tillgängliga sätt att samverka och kommunicera är en del av de pedagogiska lösningar som stöder förutsättningarna för lärande. Dessa kan vara kommunikationsmetoder som stöder och ersätter tal, såsom tecken, bilder eller olika tekniska lösningar. För att barnets behov ska bli tillgodosedda är det nödvändigt att personalen använder gemensamma och konsekventa pedagogiska arbetsätt och metoder samt olika former av differentiering. Syftet med de pedagogiska arrangemangen och användningen av nödvändiga gruppspecifika hjälpmedel är att alla barn ska kunna delta i kamratgruppens verksamhet.

Strukturella arrangemang möjliggör att man enligt behov genomför pedagogiska arrangemang i gruppen. Till strukturella arrangemang hör arrangemang som främjar lokalernas tillgänglighet och som genomförs med hänsyn till behoven i barngruppen. Till strukturella arrangemang hör också att minska antalet barn i gruppen samt lösningar som gäller personalens dimensionering och/eller struktur så att målen för förskoleundervisningen kan uppnås i gruppen. I gruppen kan till exempel assisterande gruppspecifik personal arbeta. Utbildningsanordnaren svarar för att personalen har tillräcklig kompetens när det gäller att upptäcka behov av stöd och att genomföra stöd. Personalens kompetens kan bland annat stärkas med hjälp av fortbildning och konsultation som ges av en speciallärare.

Gruppspecifika stödformer

I lagen om grundläggande utbildning definieras tre gruppspecifika stödformer⁸⁷. De gruppspecifika stödformerna är allmän stödundervisning, stödundervisning i undervisningsspråket och undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning. Gruppspecifika stödformer ska tilldelas resurser och ges systematiskt som ett tillägg till undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande. Syftet med de gruppspecifika stödformerna är att i ett tidigt skede och på ett förebyggande sätt tillgodose barnens många olika behov av stöd i gruppen. Stödformer i grupp möjliggör också kamratlärande, delaktighet och deltagande i förskoleundervisningens verksamhet. En förutsättning för att genomföra stödformerna är samarbete mellan läraren, specialläraren och den övriga personalen och att de tillsammans skapar en gemensam uppfattning om behoven av stöd i förskolegruppen och hos de barn som hör till gruppen.

Gruppspecifika stödformer kräver ingen barnspecifik bedömning och inte heller en plan eller ett förvaltningsbeslut, utan de ska planeras som en del av förskoleundervisningens verksamhet⁸⁸. Utbildningsanordnaren ska se till att det finns tillräckliga resurser för att ordna gruppspecifika stödformer enligt barnens behov. Gruppspecifika stödformer ska planeras i lärsplanen för förskoleundervisningen utifrån det kända behovet. De gruppspecifika stödformerna preciseras under förskoleåret enligt de behov som framkommer i förskoleundervisningen.

Syftet med allmän stödundervisning⁸⁹ som ges av en lärare är att stödja barnens lärande och deltagande i förskoleundervisningen. I förskoleundervisningen innebär allmän stödundervisning att verksamheten i förskolegruppen differentieras och den ges i huvudsak

⁸⁷ Lag om grundläggande utbildning 20 b §

⁸⁸ RP 114/2024 rd, s. 61–62

⁸⁹ Lag om grundläggande utbildning 20 b §

i flexibla mindre grupper med hänsyn till barnens behov av stöd. Allmän stödundervisning anknyter i första hand till lärområdena. Allmän stödundervisning ska ordnas på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt och systematiskt och ges så ofta det behövs. Stödundervisningen kan också ges i förebyggande syfte och tillgodose barnens behov av stöd som beror på kortvarig sjukfrånvaro. Allmän stödundervisning ges i första hand av läraren som ansvarar för förskolegruppen. Allmän stödundervisning kan även ges av en annan lärare i form av samundervisning eller kompanjonundervisning. Samarbetet mellan lärarna är viktigt när den allmänna stödundervisningen planeras, genomförs och effekterna av den utvärderas.

Syftet med stödundervisning i undervisningsspråket⁹⁰ som ges av en lärare är att stärka barnens färdigheter i undervisningsspråket, vilket stöder barnens lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Stödundervisning i undervisningsspråket är språkmedveten undervisning. Stödundervisning i undervisningsspråket ska ordnas på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt och systematiskt enligt barnens behov så att så många barn som möjligt kan dra nytta av den. Stödundervisning i undervisningsspråket kan genomföras som samundervisning eller kompanjonundervisning. Stödundervisningen ges som en del av undervisningen i förskolan så ofta det behövs. Stödundervisning i undervisningsspråket ges i första hand av läraren som ansvarar för förskolegruppen. Stödundervisning i undervisningsspråket kan även ges av en annan lärare. Samarbetet mellan lärarna är viktigt när stödundervisningen i undervisningsspråket planeras, genomförs och effekterna av den utvärderas. Aspekter som anknyter till språkmedveten undervisning och undervisning i svenska/finska som andraspråk beaktas när stödundervisningen i undervisningsspråket planeras och genomförs.

Med undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning⁹¹ avses undervisning som ges av en speciallärare, som bygger på specialpedagogisk kompetens och som stöder lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen. Med undervisning som ges av en speciallärare avses sådan undervisning som ges av en lärare som har behörighet som speciallärare. Undervisningen som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning ska fokusera på stödbehov och svårigheter som observerats på hela gruppens nivå och som kan åtgärdas genom stöd och undervisning av en speciallärare i form av samundervisning eller kompanjonundervisning. Undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning ges till hela förskolegruppen, men den möjliggör också undervisning för mindre barngrupper. Gruppernas storlek ska baseras på det observerade behovet och grupperna ska bildas flexibelt.

Specialläraren kan också ge konsultation som riktar sig till läraren och den övriga personalen som arbetar i gruppen. Med konsultation avses att fråga råd och att undervisningspersonalen diskuterar med varandra för att hitta en lösning samt att en speciallärare ger råd till en lärare eller någon annan som hör till personalen i frågor som gäller barnen eller undervisningen. Konsultation av en speciallärare kan också gälla den undervisning som ges av specialläraren i förskolegruppen, och då stärker konsultationen till exempel lärarens och personalens kunskande, eller så kommer man överens om gemensamma principer för samundervisning och kompanjonundervisning.

5.3. Barnspecifika stödåtgärder och ordnande av sådana

Ett barn har rätt att få barnspecifika stödåtgärder⁹² utan dröjsmål om de grupp-specifika stödformerna är otillräckliga. Barnspecifika stödåtgärder ska ges utgående från det individuella behovet och regelbundet. Ett barn kan få flera barnspecifika stödåtgärder enligt sina stödbehov. I samband med barnspecifika stödåtgärder har barnet också rätt att få grupp-specifika stödformer.

Barnspecifika stödåtgärder ska ordnas på basis av en bedömning av behovet av stöd och ett beslut om stöd med hänsyn till barnets bästa och i första hand på barnets eget verksamhetsställe

90 Lag om grundläggande utbildning 20 b §

91 Lag om grundläggande utbildning 20 b §

92 Lag om grundläggande utbildning 20 c § (1090/2024)

för förskoleundervisning⁹³. Genomförandet av stödåtgärderna ska beskrivas i planen för genomförande av barnspecifikt stöd⁹⁴.

Regelbunden undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupp och i samband med annan undervisning genomförs i barnets förskolegrupp i samband med annan undervisning eller i smågrupp. Med regelbunden undervisning som ges av en speciallärare avses undervisning under en långvarig period, till exempel en termin eller ett läsår.

Barnets individuella behov är utgångspunkten för planeringen av undervisningen som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning i förskolegruppen. När undervisning av en speciallärare ges i smågrupper, avses med smågrupp en sådan förskolegrupp som har bildats för att genomföra barnspecifikt stöd och möjliggöra undervisning som ges av en speciallärare. Storleken på en smågrupp definieras lokalt. Undervisning som ges av en speciallärare som en barnspecifik stödåtgärd kan även genomföras som individuell undervisning om det är ändamålsenligt med tanke på barnets behov av stöd.

Undervisning som ges av en speciallärare i smågrupp ges på heltid. En smågrupp kan vara en specialgrupp eller en förskolegrupp med färre barn i vilken barnet deltar under den tid förskoleundervisningen pågår.

Med undervisning som ges av en speciallärare avses sådan undervisning som ges av en lärare som har behörighet som speciallärare.

Barnspecifika tolknings- och biträdestjänster samt hjälpmedel gör det möjligt för barnet att delta i undervisning i enlighet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan.

Med **tolkningstjänster** avses tolkningstjänster som tillhandahålls genom teckenspråk eller andra kommunikationsmetoder. Rätt till tolkningstjänster har barn med hörselskada, synhörselskada eller talskada som behöver tjänsten för att kunna delta i förskoleundervisningen. Tolkningstjänsterna ska ordnas enligt barnets behov.

Barnspecifika biträdestjänster blir aktuella när andra arrangemang till stöd för lärande och deltagande och en assisterande personalresurs inte stöder barnets jämlika deltagande i förskoleundervisningen. Ett barnspecifikt biträde stöder barnets deltagande i gruppens verksamhet tillsammans med den övriga personalen i gruppen. Under förskoleundervisningen kan biträdet också hjälpa andra barn så att läraren kan undervisa barnet med hänsyn till barnets individuella behov.

Med **hjälpmedel** avses hjälpmedel som barnet behöver för att kunna delta i förskoleundervisningen och som stöder barnets möjligheter att lära sig och fungera i förskolegruppen i enlighet med målen för undervisningen. De hjälpmedel som krävs för deltagande i undervisningen ska ordnas enligt barnets behov och så att de finns tillgängliga för barnet i gruppen och individuellt. Hjälpmedlen är en del av undervisningsmaterialen. Det är viktigt att de personer som arbetar med barnet kan bekanta sig med användningen av de hjälpmedel som barnet behöver för att kunna delta i undervisningen samt vid behov handleda barnet och vårdnadshavaren i användningen av dem. Hjälpmedel som behövs för medicinsk rehabilitering⁹⁵ ordnas inte som en barnspecifik stödåtgärd.

Lärarna och den övriga personalen i förskolegruppen ska samarbeta⁹⁶ när de barnspecifika stödåtgärderna genomförs, och åtgärderna kan kräva att en speciallärare konsulteras. När stödåtgärderna planeras kan man också konsultera andra sakkunniga än specialläraren vid verksamhetsstället för förskoleundervisning. Beslut om detta fattas i enlighet med utbildningsanordnarens anvisningar.

Vid behov ska man samarbeta sektorsövergripande i samband med planeringen och genomförandet av barnspecifika stödåtgärder. Detta är ändå inte en förutsättning för att stödåtgärderna ska kunna genomföras.

93 Lag om grundläggande utbildning 20 c §

94 Lag om grundläggande utbildning 20 e § (1090/2024)

95 Hälso- och sjukvårdslag 29 § (1326/2010)

96 Lag om grundläggande utbildning 20 c §

Personalen inom förskoleundervisningen ska samarbeta sektorsövergripande i synnerhet när de barnspecifika stödåtgärderna inte stöder barnet och barnets situation som helhet eller när den svåra situationen utgör en risk för barnets fysiska eller psykiska hälsa eller sociala välbefinnande. Barnspecifika stödåtgärder som förskoleundervisningens personal genomför ska alltid fokusera på att stödja barnets lärande och deltagande i förskoleundervisning och ersätter inte social- och hälsovårdstjänster.

5.3.1. Bedömning av behovet av barnspecifikt stöd

När man granskar helheten av stöd ska man alltid för varje enskilt barn bedöma vilka lösningar som bäst tillgodoser barnets bästa. Barnets egna åsikter ska utredas⁹⁷ och beaktas på det sätt som barnets ålder och utveckling förutsätter. Barnets vårdnadshavare eller en annan laglig företrädare ska ges möjlighet att delta⁹⁸ i bedömningen av barnets behov av stödåtgärder.

Vid bedömningen av behovet av barnspecifikt stöd⁹⁹ ska man ta reda på behovet av stöd när det gäller lärande och deltagande i förskoleundervisning, förverkligade undervisningsarrangemang och grupp-specifika stödformer samt eventuella förverkligade barnspecifika stödåtgärder. Utgående från dessa bedöms vilka stödåtgärder som bäst stöder barnet. I bedömningen får man behandla endast sådan information som är nödvändig för att planera och genomföra stödåtgärder.

Frånvaro i första hand ska grupp-specifika stödformer tillämpas också för att stödja barn som reagerar med beteende. Barnet kan också stödjas med barnspecifika stödåtgärder om det är barnets bästa.

Läraren inom förskoleundervisningen¹⁰⁰ ansvarar för bedömningen av behovet av stöd. Om två lärare arbetar i förskolegruppen, gör lärarna bedömningen tillsammans. Vid behov deltar en speciallärare i bedömningen.

Om bedömningen av barnets behov av stöd förutsätter sektorsövergripande kompetens, deltar vid behov dessutom elevvårdstjänsternas personal eller andra sakkunniga i bedömningen¹⁰¹. I första hand samarbetar man alltid yrkes- och sektorsövergripande med familjen och med elevvårdstjänsternas personal enligt lagen om elev- och studerandevård¹⁰² när man sköter barnets ärenden. Med vårdnadshavarens samtycke kan man be andra sakkunniga från social- och hälsovårdstjänsterna¹⁰³ att delta i bedömningen av barnets behov av stöd. Sektorsövergripande samarbete stöder bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder. Sektorsövergripande samarbete, ett medicinskt utlåtande eller en exakt diagnos som fogas till beslutet krävs ändå inte för planering, genomförande eller beslut om stöd.

Om barnet inom småbarnspedagogiken fått pedagogiska, strukturella eller vårdinriktade stödformer¹⁰⁴ eller stödtjänster¹⁰⁵, beaktas uppgifterna om hur dessa genomförts och effekten av dem vid bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder inom förskoleundervisningen. Om barnet inom småbarnspedagogiken fått tolkningstjänster eller hjälpmedel och om behovet fortsätter när barnet övergår till förskoleundervisningen kan dessa barnspecifika stödåtgärder inledas utan att grupp-specifika stödformer först ges. Om barnet inom småbarnspedagogiken fått undervisning av en speciallärare regelbundet eller på heltid eller haft en barnspecifik assistenttjänst och om stödtjänsten har tillgodosett barnets behov och varit förenlig med barnets bästa, kan bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder inledas redan innan förskoleundervisningen inleds.

97 Lag om grundläggande utbildning 20 d § (1090/2024)

98 Lag om grundläggande utbildning 20 d §

99 Lag om grundläggande utbildning 20 d §

100 Lag om grundläggande utbildning 20 d §

101 Lag om grundläggande utbildning 20 d §

102 Lag om elev- och studerandevård 3 §

103 Lag om elev- och studerandevård

104 Lag om småbarnspedagogik 15 b § (1183/2021)

105 Lag om småbarnspedagogik 15 c § (1183/2021)

5.3.2. Plan för genomförande av barnspecifikt stöd

Utgående från en bedömning av behovet av barnspecifikt stöd ska en plan för genomförande av stödet utarbetas¹⁰⁶. Planen utarbetas av läraren inom förskoleundervisningen¹⁰⁷. Om två lärare arbetar i förskolegruppen, bereder de planen tillsammans. Vid behov deltar specialläraren i utarbetandet av planen för genomförande av stödet. Planen ska utarbetas i samarbete¹⁰⁸ med barnet och vårdnadshavaren eller med en annan laglig företrädare för barnet. Planen kan dock utarbetas utan vårdnadshavarens bidrag, om vårdnadshavaren väljer att inte medverka.

Av planen ska det framgå

- vilka barnspecifika stödåtgärder barnet behöver utgående från bedömningen av behovet av barnspecifikt stöd
- motiveringar för varför barnspecifika stödåtgärder behövs eller inte behövs
- eventuella andra uppgifter och utredningar som man använt sig av i bedömningen av behovet av stöd
- hur de barnspecifika stödåtgärderna ska genomföras
- hur genomförandet av de barnspecifika stödåtgärderna och deras effekter ska följas upp¹⁰⁹.

När man planerar och genomför barnspecifika stödåtgärder ska man beakta pedagogiska och strukturella arrangemang som stöder lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen i gruppen. När genomförandet av stödåtgärderna planeras och utvärderas ska barnets tankar och åsikter beaktas.

Planen för genomförande av barnspecifikt stöd ska användas när beslutet om stöd fattas. Beslutet om stöd fattas i enlighet med planerade stödåtgärder.

Vid behov, dock minst en gång per läsår¹¹⁰, ska man bedöma om genomförandet av planen och stödåtgärderna är tillräckliga för att tillgodose barnets stödbehov. Om barnets behov så kräver ska bedömningen göras oftare.

Om barnet har fått barnspecifika stödåtgärder i förskoleundervisningen, ska informationen om hur stödet genomförts och effekterna av stödet beaktas när barnet övergår till den grundläggande utbildningen. Om barnet i förskoleundervisningen har haft tillgång till personliga hjälpmedel, barnspecifika tolknings- eller biträdestjänster eller undervisning av en speciallärare regelbundet eller på heltid i smågrupp ska detta beaktas när barnet övergår till den grundläggande utbildningen. Behovet av barnspecifika stödåtgärder ska bedömas i övergångsskedet och genomförandet av stödet ska planeras i samarbete med den grundläggande utbildningen. Inom den grundläggande utbildningen ska en plan för genomförande av elevspecifikt stöd utarbetas för eleven och ett beslut om stöd ska fattas i enlighet med grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen¹¹¹.

Vid bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder kan sektorsövergripande samarbete i första hand med elevvårdstjänsternas personal stödja planeringen av de barnspecifika åtgärderna. Samarbete är ändå inte en förutsättning för att ett beslut om stödåtgärder ska kunna fattas. Ett utlåtande kan vara till hjälp när utbildningsanordnaren fattar beslutet. Det stöd som ges av personalen inom förskoleundervisningen ska alltid fokusera på att stödja lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen, och beslutet kan inte grunda sig på enbart en psykologisk eller medicinsk bedömning. Ordnande av undervisning och barnspecifika stödåtgärder ersätter inte sådana tjänster som någon annan än utbildningsanordnaren är skyldig att organisera, till exempel välfärdsområdet.

¹⁰⁶ Lag om grundläggande utbildning 20 e §

¹⁰⁷ Lag om grundläggande utbildning 20 e §

¹⁰⁸ Lag om grundläggande utbildning 20 e §

¹⁰⁹ Lag om grundläggande utbildning 20 e §

¹¹⁰ Lag om grundläggande utbildning 20 e §

¹¹¹ Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014

5.3.3. Beslut om stöd

Utbildningsanordnaren ska fatta ett skriftligt förvaltningsbeslut¹¹² om de barnspecifika stödåtgärderna som barnet ska ges. Beslutet ska fattas utan dröjsmål när behovet av barnspecifika stödåtgärder har bedömts och en plan för genomförande av stödåtgärderna har utarbetats. I förfarandet i samband med förvaltningsbeslutet ska förvaltningslagen¹¹³ iakttas.

Innan förvaltningsbeslutet fattas ska utbildningsanordnaren höra barnet och dess vårdnadshavare eller lagliga företrädare i enlighet med förvaltningslagen¹¹⁴. Hörandet kan genomföras antingen skriftligt eller muntligt. Utbildningsanordnaren kan fatta ett positivt eller negativt beslut. Beslutet ska motiveras i enlighet med förvaltningslagen¹¹⁵. I motiveringen ska det anges vilka omständigheter och eventuella andra utredningar i anknytning till bedömningen av stödbehovet och planen som har inverkat på avgörandet och vilka bestämmelser som har tillämpats.

Trots initiativ av vårdnadshavaren eller andra personer som nämns i kapitel 5.1 är det inte nödvändigt att fatta ett förvaltningsbeslut om det på basis av bedömningen av behovet av stöd¹¹⁶ anses att barnet inte behöver barnspecifika stödåtgärder och de som har deltagit i bedömningen av stödbehovet är överens. Ett negativt förvaltningsbeslut om stöd ska fattas om vårdnadshavaren kräver det trots att man i bedömningen kommit fram till att barnet inte behöver barnspecifikt stöd. Om det på basis av bedömningen av stödbehovet framkommer att det inte finns några som helst behov av barnspecifika stödåtgärder behöver man inte göra upp en detaljerad plan för genomförande av barnspecifikt stöd.

Barnet och vårdnadshavaren har rätt att i ärendet få ett beslut som uppfyller förvaltningslagens krav på förvaltningsbeslut och som de kan begära omprövning av¹¹⁷. Förvaltningsbeslut om barnspecifika stödåtgärder kan verkställas utan laga kraft¹¹⁸. Att verkställa beslutet innan det har vunnit laga kraft är väsentligt med tanke på rättsskyddet. Förvaltningsbeslutet ska ändras eller upphävas, om behovet av stöd förändras.

I förvaltningsbeslutet ska de barnspecifika stödåtgärderna fastställas utgående från den bedömning av barnets stödbehov och den plan som utarbetats för genomförande av stödet¹¹⁹. I beslutet bestäms enligt barnets behov av stöd om följande:

- regelbunden undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupp och i samband med annan undervisning
- undervisning som ges av en speciallärare på heltid i smågrupp
- tolkningstjänster
- biträdestjänster
- hjälpmedel

Beslutet innehåller endast sådana barnspecifika stödåtgärder som nämns i lagen om grundläggande utbildning¹²⁰ och som genomförandet av barnspecifikt stöd kräver. I beslutet beskrivs inte planen för genomförande av barnspecifika stödåtgärder.

Om någon annan utbildningsanordnare än en kommun inte ordnar barnspecifika stödåtgärder, fattas beslutet av barnets boningskommun på framställning av utbildningsanordnaren¹²¹.

---

112 Lag om grundläggande utbildning 20 f § (1090/2024)

113 Förvaltningslag (434/2003)

114 Förvaltningslag 34 §

115 Förvaltningslag 45 §

116 Lag om grundläggande utbildning 20 d §

117 Lag om grundläggande utbildning 42 § (959/2015) och Förvaltningslag 46 § (581/2010)

118 Lag om grundläggande utbildning 20 f §

119 Lag om grundläggande utbildning 20 e §

120 Lag om grundläggande utbildning 20 c §

121 Lag om grundläggande utbildning 20 f §

5.4. Samarbete i samband med stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning

Förskoleundervisningen ska ordnas i samarbete så att varje barn får undervisning, fostran och stöd enligt sin utveckling och sina behov. Stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning förutsätter fungerande samarbetsstrukturer på lokal nivå och att man utvecklar gemenskapsfrämjande verksamhetsätt.

5.4.1. Samarbete med vårdnadshavaren och barnet

När ett barn behöver stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisning ökar betydelsen av samarbete med vårdnadshavaren. Personalen inom förskoleundervisningen ska känna till de lagar och bestämmelser som gäller samarbetet med vårdnadshavaren i anslutning till barnets stöd. Alla vårdnadshavare ska informeras om undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande och om barnets rätt till grupp-specifika stödformer och vid behov till barnspecifika stödåtgärder.

Barnet deltar i samarbetet på ett ändamålsenligt sätt och på ett sätt som är lämpligt med tanke på barnets ålder och utveckling. Barnet ska höras och barnets åsikter ska beaktas.

Det är viktigt att personalen inom förskoleundervisningen kontaktar vårdnadshavaren när det framgår att barnet har svårigheter med lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen eller när barnets välbefinnande är i fara. Vårdnadshavaren ska ges tillräcklig information till exempel om hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Målet är att handla i samförstånd med barnet och vårdnadshavaren. Vårdnadshavarna ska informeras om att varken de eller barnet kan vägra att ta emot stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning och att deras samtycke inte behövs för att bedöma behovet av stöd eller för att planera stödet¹²². Barnet kan också behöva stöd inom den individuella elevvården. Detta stöd grundar sig på frivillighet och förutsätter vårdnadshavarens samtycke (se Elevvård kapitel 6).

5.4.2. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete

Inom förskoleundervisningen samarbetar man både yrkesövergripande och sektorsövergripande. Det yrkesövergripande samarbetet är ett samarbete mellan de olika yrkesgrupperna inom förskoleundervisningen som förenar deras kunskaper och färdigheter. Yrkesövergripande samarbete är centralt när man planerar och genomför undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande samt grupp-specifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder som är lämpliga för barnet.

Med sektorsövergripande samarbete avses verksamhet och samarbete som förenar yrkespersoner inom olika förvaltningsområden och som överskrider deras gränser. I första hand samarbetar man med elevvårdstjänsternas personal (inklusive barnrådgivning). Andra centrala samarbetsparter är andra social- och hälsovårdstjänster såsom terapitjänster, fostrings- och familjerådgivningen samt barnskyddet. Personalen inom förskoleundervisningen ska samarbeta sektorsövergripande på ett systematiskt sätt om barnet till exempel på grund av sitt hälsotillstånd, sina sociala förhållanden eller av någon annan orsak befinner sig i en livssituation som påverkar lärandet eller deltagandet i förskoleundervisningen. Det sektorsövergripande samarbetet ska utgå från barnets bästa. Sektorsövergripande samarbete ska i första hand genomföras med vårdnadshavarens samtycke. Vid samarbete ska man iaktta bestämmelser om sekretess och informationsöverföring¹²³.

Barnet kan under sin tid i förskoleundervisningen behöva arrangemang i samband med en kronisk sjukdom, läkemedelsbehandling och/eller diet. Man ska samarbeta med sakkunniga inom till exempel när det gäller handledning och konsultation för personalen inom förskoleundervisningen.

¹²² RP 114/2024 rd, s. 12–13

¹²³ Lag om grundläggande utbildning 40 § och 41 §

På verksamhetsstället för förskoleundervisning samarbetar man vid behov sektorsövergripande i samband med sådan medicinsk rehabilitering som - och sjukvården ordnar och genomför samt i samband med användning av hjälpmedel. Personalen inom förskoleundervisningen ansvarar inte för genomförandet av rehabiliteringen, men samarbetar i enlighet med behovet med de sakkunniga för barnets rehabilitering. I samarbetet ska man tydligt komma överens om ansvar och principer för hur barnets rehabilitering samordnas med ordnandet av förskoleundervisningen. Arrangemangen för rehabilitering ska alltid beakta barnets bästa.

5.5. Avvikande ordnande av förskoleundervisning på grund av barnets stödbehov eller hälsotillstånd

5.5.1. Tidigarelagd läroplikt

Syftet med tidigarelagd läroplikt är att stärka barnets inlärningsfärdigheter så att barnet har möjlighet att lära sig och utvecklas till sin fulla potential. Förskolestarten tidigareläggs och läroplikten börjar ett år tidigare än vad som föreskrivs¹²⁴, om det bedöms att barnet behöver mera tid för att uppnå målen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen på grund av en funktionsnedsättning, en sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan och den övergripande utvecklingen. I sådana fall fattas ett beslut om tidigarelagd läroplikt¹²⁵.

En funktionsnedsättning kan till exempel vara en syn- eller hörselskada, intellektuell funktionsnedsättning, svåra utvecklingsstörningar eller omfattande svårigheter i lärande. En kronisk sjukdom som påverkar barnets kognitiva färdigheter och funktionsförmåga kan vara orsak till tidigarelagd läroplikt. En kronisk sjukdom som inte påverkar barnets inlärningsförmåga kan beaktas genom undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande: ett biträde kan till exempel arbeta i gruppen. I sådana fall finns ingen grund för att fatta ett beslut om tidigarelagd läroplikt. Begränsad funktionsförmåga avser faktorer som påverkar vardagskompetensen, delaktigheten och välbefinnandet och som orsakar barnet hinder för att delta eller omfattande behov av hjälp och stöd.

För ett barn som fått ett beslut om tidigarelagd läroplikt börjar läroplikten det år då barnet fyller sex år och barnet har rätt till förskoleundervisning det år då barnet fyller fem år¹²⁶. I detta fall kan förskoleundervisningen pågå i två år när barnet är fem och sex år. Barnet ska delta i förskoleundervisning, som hör till läroplikten¹²⁷. Vårdnadshavaren bestämmer om barnet deltar i förskoleundervisning som 5-åring. Barnets vårdnadshavare ska i god tid få information om den tidigarelagda läroplikten.

Anordnaren av småbarnspedagogik eller utbildningsanordnaren fattar beslutet om tidigarelagd läroplikt i enlighet med förvaltningslagen innan den grundläggande utbildningen inleds. Om barnet inte deltar i småbarnspedagogik eller förskoleundervisning fattas beslutet om tidigarelagd läroplikt av barnets boningskommun. Vårdnadshavaren kan också ta initiativ till ett beslut om tidigarelagd läroplikt. Beslutet ska fattas när barnet är i daghems- eller förskoleåldern. Beslutet kan inte fattas efter att den grundläggande utbildningen har inletts.

Beredningen av förvaltningsbeslutet görs i samarbete med sakkunniga från småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. När man bedömer om ett barn behöver tidigarelagd läroplikt, ska man granska funktionsnedsättningen, sjukdomen eller den begränsade funktionsförmågan ur olika perspektiv för att få en helhetsbild av barnets stödbehov och förutsättningar för lärande. Samarbetet är viktigt för att barnets lärstyg

124 Läropliktslag 2 §

125 Läropliktslag 2 §

126 Lag om grundläggande utbildning 26 a §

127 Läropliktslag 3 §

från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen ska bilda en sammanhängande helhet som beaktar barnets bästa.

När ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt fattas används eventuella psykologiska eller medicinska utlåtanden om barnet eller någon annan motsvarande utredning. Med tanke på beslutsfattandet är det väsentligt att det av ett utlåtande eller en utredning framgår varför barnet skulle gynnas av tidigarelagd läroplikt. När beslutet fattas kan man också använda sig av den uppfattning om barnets situation som man tidigare eller under bedömningen kommit fram till med hälso- och sjukvården. Beslutet fattas alltid utifrån en helhetsbedömning av barnets situation, styrkor och behov av individuellt stöd. Ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt ska motiveras och ett eventuellt utlåtande eller en annan motsvarande utredning fogas till beslutet.

Ett beslut om stöd¹²⁸ ska fattas för ett barn som fått ett beslut om tidigarelagd läroplikt. Beslutet fattas utgående från en bedömning av behovet av barnspecifikt stöd¹²⁹ och en plan för genomförande av barnspecifikt stöd¹³⁰. I beslutet ska barnspecifika stödåtgärder som barnet behöver fastställas, och stödåtgärderna ska omfattas av antingen regelbunden undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupp och i samband med annan undervisning eller undervisning som ges av en speciallärare i smågrupp på heltid.

Övergången från förskoleundervisning till grundläggande utbildning för ett barn som fått ett beslut om tidigarelagd läroplikt

Då barnet har ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt och behovet av stöd fortsätter i den grundläggande utbildningen, ordnas barnets undervisning så att barnet har rätt till elevspecifika stödåtgärder när barnet inleder den grundläggande utbildningen och vid behov till avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen. Om de elevspecifika stödåtgärderna och avvikelsen från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen är otillräckliga och barnet på grund av en funktionsnedsättning, en sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan inte kan studera läroämnena i den grundläggande utbildningen, kan undervisningen ordnas enligt verksamhetsområde.

När ett barn som har ett beslut om tidigarelagd läroplikt övergår till den grundläggande utbildningen bedömer personalen inom förskoleundervisning och grundläggande utbildning ordnandet av undervisningen och stödåtgärderna för barnet inom den grundläggande utbildningen i ett yrkes- och sektorsövergripande samarbete. Då används eventuella utlåtanden för tidigarelagd läroplikt eller annat samarbete med yrkespersoner från hälso- och sjukvården som genomförts tidigare eller som genomförs i samband med bedömningen för att få stöd för bedömningen av barnets situation. Vid bedömning av ordnandet av undervisningen i den grundläggande utbildningen ska man granska barnets funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsade funktionsförmåga ur olika perspektiv för att förstå barnets helhetssituation. Bedömningen av ordnandet av den grundläggande utbildningen och de elevspecifika stödåtgärderna ska grunda sig dels på en bedömning av vilka stödåtgärder som behövs för att barnet ska nå målen för lärokursen och för att barnet ska kunna delta i undervisningen, dels på en bedömning av om ordnandet av undervisningen är ändamålsenligt. En viss medicinsk diagnos innebär inte automatiskt att vissa stödåtgärder ska genomföras eller att ett beslut ska fattas om ordnande av grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, en sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan¹³¹. Ett beslut om stöd som utgår från en bedömning kan inte grunda sig endast på en medicinsk bedömning, eftersom det stöd som ges av undervisningspersonal inom den grundläggande utbildningen alltid fokuserar på att stödja lärande och skolgång, och målet är att ge varje elev möjlighet att uppnå målen i läroplanen, fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs och delta i undervisningen.

Den grundläggande utbildningen för ett barn som har fått ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt inleds senare endast av grundad anledning och efter noggrant övervägande (se kapitel 5.5.5). Ett sådant skäl kan till exempel vara att barnet på grund av en sjukdom inte alls eller

128 Lag om grundläggande utbildning 20 f §

129 Lag om grundläggande utbildning 20 d §

130 Lag om grundläggande utbildning 20 e §

131 Lag om grundläggande utbildning 20 i § (1090/2024)

nästan inte alls har deltagit i förskoleundervisning och det anses ligga i barnets intresse att delta i förskoleundervisning.

5.5.2. Sjukhusundervisning och konsultativ sjukhusundervisningstjänst

Sjukhusundervisning för ett barn som är patient inom den specialiserade sjukvården

Om ett barn har en allvarlig sjukdom eller svår livssituation krävs särskilt övervägande när förskoleundervisningen ordnas och det behövliga stödet planeras. För ett barn som får specialiserad sjukvård ordnas förskoleundervisningen i första hand på barnets egen plats för förskoleundervisning¹³². Den kommun där sjukhusets verksamhetsenhet finns är skyldig att för ett barn som är patient på sjukhuset ordna undervisning i den omfattning detta är möjligt med hänsyn till barnets hälsa.

Den kommun där sjukhusets verksamhetsenhet som svarar för vården finns är skyldig att ordna undervisning och stöd även för andra barn än sådana som är intagna för specialiserad sjukvård på sjukhus i den omfattning detta är motiverat med beaktande av barnets hälsa, pedagogiska specialbehov och vårdmässiga och rehabiliterande åtgärder inom den specialiserade sjukvården. Sjukhusundervisning ska ordnas, om förskoleundervisningen inte kan ordnas på något annat sätt med hänsyn till barnets bästa. Även kommuner där det finns en annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården kan ordna sjukhusundervisning för barn som får specialiserad sjukvård.

Den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns och barnets utbildningsanordnare samt barnets hemkommun enligt lagen om hemkommun eller boendekommunen för ett barn som saknar hemkommun ska tillsammans komma överens om hur barnets förskoleundervisning ordnas¹³³. Barnet, barnets vårdnadshavare eller andra lagliga företrädare samt barnets utbildningsanordnare och elevvårdstjänsternas personal ska höras när det gäller ordnandet av förskoleundervisningen. Om utbildningsanordnaren är någon annan än barnets hemkommun under vårdperioden ska även barnets hemkommun eller boendekommun höras¹³⁴. Om man inte når samförstånd ska förvaltningsbeslutet fattas av den kommun där sjukhuset finns¹³⁵.

Konsultativ sjukhusundervisningstjänst

Den kommun där sjukhuset eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården finns ska utöver sjukhusundervisning ordna konsultativ sjukhusundervisningstjänst på barnets egen plats för förskoleundervisning¹³⁶. Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten riktas i första hand till lärare, eftersom man med konsultation avser förhandlingar mellan professionella och sakkunniga för att hitta en lösning eller få råd.

Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten ska erbjuda personalen konsultativt stöd för planeringen och genomförandet av barnets lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Tjänsten ska ordnas i situationer där det behövs krävande sektorsövergripande kompetens för att planera eller vidta förebyggande eller korrigerande åtgärder för förskoleundervisning av andra barn än barn som är patienter inom den specialiserade sjukvården¹³⁷. Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten ska ordnas också för att anordna undervisning för andra barn än barn som redan är patienter inom den specialiserade sjukvården.

Syftet med den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten är att stärka lärarnas och den övriga personalens kompetens samt det tidiga stödet som en del av verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen. Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten stärker dessutom

---

132 Lag om grundläggande utbildning 4 a § (1090/2024)

133 Lag om grundläggande utbildning 4 a §

134 Lag om grundläggande utbildning 4 a §

135 Lag om grundläggande utbildning 4 a §

136 Lag om grundläggande utbildning 4 a §

137 Lag om grundläggande utbildning 4 a §

strukturerna för det yrkes- och sektorsövergripande samarbetet mellan sjukhusundervisningens personal och förskoleundervisningens personal. Genom att tillhandahålla tjänster vid rätt tidpunkt i barnets egen förskolegrupp kan man förhindra att problem anhopas och stödja barnets deltagande i förskoleundervisningen.

Utbildningsanordnaren ska tillsammans med den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns i ett yrkesövergripande samarbete komma överens om den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten och ordna det stöd för ordnande av förskoleundervisningen som är nödvändigt med tanke på övergången¹³⁸. Om utbildningsanordnaren är någon annan än barnets hemkommun under vårdperioden eller boningskommunen för ett barn som saknar hemkommun ska även barnets hemkommun eller boningskommun höras. När sjukhusundervisningen avslutas fortsätter barnet på det verksamhetsställe för förskoleundervisning till vilket barnet hörde före sjukhusundervisningen.

5.5.3. Övriga undervisningstjänster

Ett barn kan även få övriga undervisningstjänster i samband med förskoleundervisningen, om dessa behövs för att stödja barnets deltagande i förskoleundervisningen. Dessa övriga undervisningstjänster är avgiftsfria¹³⁹ för barnet i likhet med tolknings- och biträdestjänsterna samt hjälpmedlen. Utbildningsanordnaren bestämmer hur de övriga undervisningstjänsterna ska ordnas, och det ska fattas ett beslut enligt förvaltningslagen om ordnandet av tjänsterna.

5.5.4. Avvikande ordnande av barnets förskoleundervisning på grund av barnets hälsotillstånd

Förskoleundervisningen för ett barn kan ordnas delvis på ett annat sätt än vad som bestäms och föreskrivs i lagen och förordningen om grundläggande utbildning, om det är motiverat av skäl som har samband med barnets hälsotillstånd¹⁴⁰. Till exempel en kronisk sjukdom kan hindra eller försvåra barnets deltagande i förskolans undervisning. Det är inte möjligt att förkorta tiden för deltagande i förskoleundervisning eller att ordna förskoleundervisning på ett avvikande sätt utan ett beslut om avvikande ordnande av förskoleundervisning. Ett förvaltningsbeslut ska alltid fattas om avvikandet inte är tillfälligt eller litet.

Vårdnadshavaren lämnar in en ansökan till utbildningsanordnaren om att förskoleundervisningen ska ordnas på ett avvikande sätt. Ett beslut kan fattas endast av skäl som beror på barnets situation och har samband med barnets hälsotillstånd. Barnets hälsotillstånd bedöms av yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. För förvaltningsbeslutet behövs ett expertutlåtande om den situation som påverkar deltagandet i förskoleundervisningen. Utlåtandet ska fogas till vårdnadshavarens ansökan. Eftersom det är fråga om ett beslut som fattas av utbildningsanordnaren, ska den som fattar beslutet alltid bedöma barnets helhetssituation också pedagogiskt, det vill säga hur barnets rätt till förskoleundervisning möjliggörs. Beslut om avvikande ordnande av förskoleundervisning fattas alltid från fall till fall utifrån det enskilda barnets situation. Beslutet ska fattas med hänsyn till barnets bästa.

I beslutet om avvikande ordnande av förskoleundervisning ska det anges hur barnets förskoleundervisning avviker från vad som bestäms och/eller föreskrivs i lagen och förordningen om grundläggande utbildning och grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Beslutets giltighetstid ska framgå av beslutet. Ett beslut om avvikande ordnande av förskoleundervisning gäller för viss tid, högst ett läsår. Om den förskoleundervisning som barnet får understiger minimiantalet timmar i förskoleundervisningen, det vill säga 700 timmar, eller om beslutet gäller platsen för förskoleundervisning, ska man regelbundet bedöma om lösningen fungerar. Allt som bestäms i beslutet ska motiveras.

---

138 Lag om grundläggande utbildning 4 a §

139 Lag om grundläggande utbildning 31 §

140 Lag om grundläggande utbildning 20 i § (1090/2024)

5.5.5. Inledande av den grundläggande utbildningen senare

Ett barn kan inleda den grundläggande utbildningen ett år senare¹⁴¹ om det är förenligt med barnets bästa. Vårdnadshavaren lämnar in en ansökan till utbildningsanordnaren om att inleda den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs. Till ansökan ska fogas en psykologisk och vid behov medicinsk utredning. Utbildningsanordnaren fattar ett positivt eller negativt förvaltningsbeslut. Beslutet ska motiveras och psykologiska och eventuella medicinska utredningar fogas till beslutet.

Ett förvaltningsbeslut om att inleda den grundläggande utbildningen senare än föreskrivet ska fattas endast av grundad anledning och efter noggrant övervägande. Ett beslut kan inte fattas till exempel med hänvisning till att man i den grundläggande utbildningen inte skulle ha möjlighet att tillgodose barnets behov av stöd för lärande och skolgång. Beslutet om att inleda den grundläggande utbildningen senare ska fattas innan barnet inleder den grundläggande utbildningen.

När ett barn har fått tillstånd att inleda den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs, har barnet rätt att delta i förskoleundervisning ännu ett förskoleår.

5.6. Frågor som avgörs på lokal nivå

Kapitel 5 i grunderna för förskoleundervisningens läroplan införs i den lokala läroplanen som sådan, och i kapitlet inkluderas frågor som ska avgöras på lokal nivå enligt nedanstående.

I den lokala läroplanen ska fastställas och beskrivas:

- För kapitel 5.1
  - Lokala rutiner och ansvar som styr hur stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisningen ska ordnas
  - Daghemsföreståndarens eller rektorns ansvar i genomförandet av stödet
  - Läsårsplanens struktur när det gäller ordnandet av stöd samt principer och ansvar för att utarbeta och precisera den
  - Verksamhet vid övergångarna samt rutiner och ansvar för överföring av information
  - Lokala rutiner för samordning av stödet inom förskoleundervisningen med det stöd inom småbarnspedagogiken som kompletterar förskoleundervisningen
- För kapitel 5.2
  - Genomförandet av undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande samt samarbetsstrukturer och ansvar på anordnarnivå, vid verksamhetsstället och på gruppnivå
  - Rutiner och ansvar för genomförande av gruppsspecifika stödformer
- För kapitel 5.3
  - Rutiner och ansvar när det gäller att säkerställa att de gruppsspecifika stödformerna räcker till, bedöma behovet av barnspecifika stödåtgärder samt utarbeta en plan för genomförande av stödåtgärderna
  - Rutiner och ansvar för beredning av beslut om stöd samt ansvar för beslutsfattandet
- För kapitel 5.4
  - Rutiner för samarbete med vårdnadshavaren och barnet när man bedömer, planerar och fattar beslut om barnspecifika stödåtgärder
  - Principer för samarbete och utvecklingsarbete med elevvårdstjänsternas personal och andra sektorsövergripande samarbetspartner

- För kapitel 5.5
  - *Rutiner för samarbete och ansvar för beslutsfattande och genomförande av tidigarelagd läroplikt*
  - *Rutiner för samarbete och ansvar för ordnande av sjukhusundervisning*
  - *Rutiner för samarbete och ansvar för genomförande av konsultativ sjukhusundervisningstjänst*
  - *Rutiner och ansvar för avvikande ordnande av barnets förskoleundervisning och beslutsfattandet*
  - *Samarbete, rutiner och ansvar i anknytning till inledande av den grundläggande utbildningen ett år senare än föreskrivet*

5.6.1. Vandas preciseringar för stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisningen

Att ordna stöd är en viktig del av den inkluderande förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken. För oss i Vanda är genomförandet av stöd ett sätt att se till att varje barn kan uppleva delaktighet, delta i aktiviteter och lära sig. Vi förverkligar stöd för lärande och delaktighet i förskoleundervisningen i alla förskolenheter.

I Vandas läroplan för förskoleundervisningen beskriver vi stödprocesser och praxis på en allmän nivå. Vi använder förkortade begrepp för att förbättra läsbarheten: för begreppet undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande använder vi undervisningsarrangemang, för begreppet gruppspecifika stödformer använder vi stödformer och för begreppet barnspecifika stödåtgärder använder vi stödåtgärder. Vi preciserar kapitlet om stöd i handboken för stöd, ifrån förskolan till ettan-samarbetsprocessen och i våra övriga anvisningar. Vi följer så enhetliga principer som möjligt när det gäller stöd för förskoleundervisning och småbarnspedagogik.

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

Utgångspunkter för ordnade av stöd

- Hela personalen deltar i genomförandet av stödet under pedagogisk handledning av läraren i förskoleundervisningsgruppen och/eller specialläraren inom småbarnspedagogiken.
- Daghemsföreståndaren ser till att barnet får det stöd som det behöver och att stödet riktas på rätt sätt.
- Vid behov samarbetar förskoleundervisningen mångprofessionellt och sektorsövergripande för att ordna stödet både på grupp- och barnnivå.
- När ett barn deltar i småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen grundar sig stödet för småbarnspedagogik på lagen om småbarnspedagogik (540/2018). Ordlandet av förskoleundervisningen och kompletterande stöd för småbarnspedagogiken planeras som en helhet.

Utvärdering av behovet av stöd, stödets förverkligande och effekt samt planering av stödet

- På våren före förskoleundervisningen planerar förskoleundervisningen preliminärt de undervisningsarrangemang och de grupp-specifika stödformer som behövs samt strukturer, arbetsfördelning och det samarbete som behövs för att genomföra dem. Planeringen görs utgående från informationsöverföringen från småbarnspedagogiken och antecknas i enhetens läsårsplan. I samarbete med specialläraren inom småbarnspedagogik identifierar enheten också barnspecifika situationer där en bedömning av behovet av stödåtgärder kan inledas innan förskoleåret börjar. Dessa behov beaktas också i läsårsplanen.
- Förskole enheten preciserar vid behov ändringar gällande ordnandet av stödet i läsårsplanen under verksamhetsåret.
- Med stöd av barngruppens verksamhetsplan ansvarar läraren i förskolegruppen för att utvärdera behovet, genomförandet och effektiviteten av gruppens undervisningsarrangemang och stödformer samt för att planera genomförandet av dem.
- Läraren i förskolegruppen ansvarar för att utvärdera behovet, genomförandet och effektiviteten av stödåtgärderna. I samband med bedömningen av behovet av stödåtgärder bedömer läraren hur undervisningsarrangemangen och de grupp-specifika stödformerna genomförs, hur effektiva och tillräckliga de är med hjälp av gruppens verksamhetsplan och paletten för pedagogiskt stöd. Den barnspecifika bedömningen och planen för genomförande av stödåtgärder antecknas i barnets läroplan för förskoleundervisning (LEOPS). Läraren ser till att utvärderingen av stödåtgärdernas genomförande och effektivitet görs tillräckligt ofta och att planen uppdateras enligt överenskommelse.
- Specialläraren inom småbarnspedagogik stöder läraren och personalen i förskolegruppen i planeringen och utvärderingen av undervisningsarrangemang, stödformer och stödåtgärder. Specialläraren vägleder teamet att utvärdera genomförandet av de överenskomna stödåtgärderna och deras effekter.
- Läraren i förskoleundervisningsgruppen diskuterar med vårdnadshavarna hur man kan svara på barnets behov av stöd under förskoleundervisningen i samband med barnspecifika LEOPS-samtal. Specialläraren inom småbarnspedagogiken deltar vid behov i diskussionen. Läraren i förskolegruppen och specialläraren inom småbarnspedagogiken har ett nära samarbete med vårdnadshavarna när barnets behov av stödåtgärder och effektivitet av dessa utvärderas och när genomförandet planeras.
- Den koordinerande specialläraren inom småbarnspedagogiken ansvarar för bedömningen av behovet av stödåtgärder för barnet i situationer där barnet precis ska börja inom förskoleundervisningen och vårdnadshavaren har tagit upp barnets behov av stöd i samband med anmälan till förskoleundervisningen. I synnerhet i dessa situationer utnyttjas social- och hälsovårdens synvinkel vid bedömningen av behovet av stödåtgärder.
- Språk- och kulturkoordinatören (kieku) stöder förskolegruppens lärare och personal i bedömningen av stödbehov och effekten av stödet för ett flerspråkigt barn, med avseende på utvecklingen av barnets alla språk och lärandet i svenska som andraspråk.
- Språk och kulturkoordinatören stöder förskolegruppens lärare och personal i bedömningen och planeringen av språklig medveten undervisning, undervisning i svenska som andraspråk samt förberedande undervisning för den grundläggande utbildningen. Vid behov stöder språk och kulturkoordinatören också utvärderingen och planeringen av behovet av stödundervisning i undervisningsspråket
- Läraren i förskolegruppen och/eller specialläraren inom småbarnspedagogiken kallar vid behov in elevvårdspersonal och social- och hälsovårdspersonal att delta i bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder och i utarbetandet av en plan för genomförandet av stödet.
- I handboken för stöd beskrivs närmare praxis, processer och ansvar för bedömning av stödbehovet och stödets effektivitet samt planering av stödet.

Fördelning av strukturella arrangemang och förvaltningsbeslut om stöd inom förskoleundervisningen

- Daghemsföreståndaren ansvarar för fördelningen av det strukturella stödet inom sin verksamhetsenhet. Vid planeringen av fördelningen av strukturella arrangemangen beaktas förskoleundervisningens och barnens individuella behov samt enhetens helhetssituation.
- Speciallärare inom småbarnspedagogiken fungerar som beredare i förvaltningsbeslutsprocessen. I processen ingår hörande av vårdnadshavarna, bereda ett

beslut för utvecklingschefen samt delgivning av beslut till vårdnadshavarna och enheten för småbarnspedagogik.

- Utvecklingschefen ansvarar för att fördela de strukturella arrangemangen till verksamhetsenheterna och fattar alla förvaltningsbeslut som gäller stödet.

Tidigarelagd läroplikt

- Ett beslut om tidigarelagd läroplikt grundar sig på ett eventuellt utlåtande från en sakkunnig instans eller annan utredning.
- Den tidigarelagda läroplikten genomförs i förskoleundervisningen. Förskoleundervisningens längd beror på när den tidigarelagda läroplikten inleds och på barnets individuella behov.
- Den koordinerande specialläraren inom småbarnspedagogiken bereder processen för förvaltningsbeslut.
- Utvecklingschefen fattar ett förvaltningsbeslut om förlängd läroplikt.
- Närmare anvisningar om samarbetspraxis och ansvar i samband med förlängd läroplikt och läroplikt finns i Handboken för stöd.

Sjukhusundervisning och konsultativ sjukhusundervisning

- Anvisningar om sjukhusundervisning och konsultativ sjukhusundervisning finns i Handboken för stöd

Avvikande ordnade av barnets förskoleundervisning på grund av barnets hälsotillstånd

- Anvisningar om hur förskoleundervisningen ska ordnas på ett exceptionellt sätt samt om praxis och ansvar i anslutning till beslutsfattandet finns i Handboken för stöd.

Inledandet av den grundläggande utbildningen ett år senare

- Anvisningar om samarbete, praxis och ansvar i anslutning till inledandet av den grundläggande utbildningen ett år senare ges i anvisningarna för Från förskolan till ettan

Övergångar och informationsöverföring

- Läraren i den sändande gruppen ansvarar i samarbete med den konsulterande specialläraren för att överföra nödvändiga och centrala uppgifter för ordnade av undervisningen till förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen. De uppgifter som är nödvändiga för att ordna undervisningen gäller framför allt barnets behov av stöd och de åtgärder som behövs för att ordna stödet. Informationen måste vara relevant vid tidpunkten för övergången.
- Uppgifter som är nödvändiga för ordnandet av undervisningen överförs efter att vårdnadshavarna informerats, och centrala uppgifter överförs med vårdnadshavarnas samtycke. Läraren i den avlämnande gruppen informerar vårdnadshavarna om vilka uppgifter som överförs och på vilka grunder. Om vårdnadshavarna motsätter sig överföringen av centrala uppgifter överförs endast nödvändig information.
- Den koordinerande specialläraren inom småbarnspedagogik handleder lärare inom småbarnspedagogik, speciallärare i enheten och daghemsföreståndare i övergångsprocesserna.
- Daghemsföreståndaren leder processerna i övergångsskedet vid sin verksamhetsenhet och ansvarar för genomförandet av informationsöverföringen.
- Närmare praxis för och ansvarsfördelning vid övergångsskedet till den grundläggande utbildningen beskrivs i Från förskolan till ettan-processen

Verktysback – De här verktygen använder vi i Vanda

- Praxis för inledande av och överföringar inom småbarnpedagogiken

- Läsårsplanen
- Barngruppens verksamhetsplan
- Barnets plan för lärande i förskoleundervisningen (LEOPS)
- Från förskolan till ettan-processen
- Handbok för språk-, kultur och åskådningsmedveten småbarnspedagogik
- Paletten för pedagogiskt stöd
- Handboken för stöd

6. Elevvård

I det här kapitlet anges de centrala principerna för elevvården i enlighet med lagen om grundläggande utbildning och målen för den elevvård som hör till undervisningsväsendet samt utbildningsanordnarens skyldighet att göra upp en elevvårdsplan enligt lagen om elev- och studerandevård.¹⁴²

I detta kapitel används begreppen barn, förskoleundervisning, förskola och förskoleenhet. Det som nedan föreskrivs om välfärdsområden gäller även Helsingfors stad.¹⁴³

Elevvård innebär att främja och upprätthålla barnets lärande, goda psykiska och fysiska hälsa, sociala välbefinnande samt verksamhet som ökar förutsättningarna för dessa i förskolan¹⁴⁴. Barnet har rätt att avgiftsfritt få den elevvård som behövs för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen¹⁴⁵. Barnets bästa¹⁴⁶ beaktas inom elevvårdsarbetet.

Elevvården ska genomföras som systematiskt samarbete mellan undervisningsväsendet och välfärdsområdet och barnen och deras vårdnadshavare samt vid behov andra samarbetspartner¹⁴⁷. Elevvården utgörs av såväl gemensamt som individuellt elevvårdsarbete. Den gemensamma elevvården är förebyggande och det primära sättet att ordna elevvård inom förskoleundervisningen. Elevvården är en gemensam uppgift för alla yrkesverksamma i förskolan. Barnet har dessutom rätt till elevvårdstjänster, som utgörs av rådgivningsbyråttjänster enligt åldersgrupp och kurators- och psykologtjänster¹⁴⁸. Elevvårdstjänsterna ska ordnas som närservice, som utbildningsanordnaren ska erbjuda ändamålsenliga lokaler för¹⁴⁹.

6.1. Frågor som avgörs på lokal nivå och utbildningsanordnarens elevvårdsplan

Utbildningsanordnaren ska göra upp en elevvårdsplan¹⁵⁰ för genomförandet av den samlade elevvården. För den allmänna planeringen, utvecklingen, styrningen och utvärderingen av den anordnarspecifika elevvården svarar en sektorsövergripande styrgrupp¹⁵¹. Elevvårdsplanen ska göras upp i samarbete¹⁵² med förskoleundervisningens och elevvårdstjänsternas personal, barnen och deras vårdnadshavare. Välfärdsområdet har i enlighet med hälso- och sjukvårdslagen en samarbetskyldighet¹⁵³ vid beredningen av utbildningsanordnarens elevvårdsplan.

Utbildningsanordnarens elevvårdsplan ersätter den lokala läroplanen för elevvårdens del. I elevvårdsplanen ingår¹⁵⁴ de anordnarspecifika målen och de centrala principerna för elevvårdsarbetet samt åtgärderna för att genomföra och följa upp elevvården (egenkontroll) och preciserade uppgifter för helheterna 1–5 (se nedan) enligt förskoleenhet. I elevvårdsplanen ska utbildningsanordnaren beskriva hur man i förskoleenheterna följer upp och vid behov ser över hur planen genomförs.¹⁵⁵

142 Lag om grundläggande utbildning 14 § och Lag om elev- och studerandevård 13 § (377/2022)

143 Lag om elev- och studerandevård 1 § (1225/2020)

144 Lag om elev- och studerandevård 3 §

145 Lag om elev- och studerandevård 9 § (1225/2020)

146 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

147 Lag om elev- och studerandevård 3 §

148 Lag om elev- och studerandevård 3 § och 4 §

149 Hälso- och sjukvårdslag (1326/2010) 15 a § (378/2022) och Lag om elev- och studerandevård 9 §

150 Lag om elev- och studerandevård 13 §

151 Lag om elev- och studerandevård 14 §

152 Lag om elev- och studerandevård 13 §

153 Hälso- och sjukvårdslag 15 a §

154 Lag om elev- och studerandevård 13 §

155 Lag om elev- och studerandevård 13 §

Utbildningsanordnaren ska i enlighet med bestämmelserna bereda en elevvårdsplan för varje utbildningsform. Utbildningsanordnaren avgör på lokal nivå hur de nödvändiga uppgifterna om helheterna sammanställs och hur förskoleenheternas verksamhet styrs med hjälp av uppgifterna. För elevvårdstjänsternas del sker detta i samarbete med välfärdsområdet. Planen bifogas till kommunens välfärdsplan för barn och unga¹⁵⁶.

Utbildningsanordnaren svarar för¹⁵⁷ att följande uppgifter enligt förskoleenhet ingår i planen för hur elevvården ska genomföras, utvärderas och utvecklas (helheterna 1–5):

1) En uppskattning av det totala behovet av elevvård och tillgängliga elevvårdstjänster

För uppskattningen av det totala behovet av elevvård och tillgängliga elevvårdstjänster (rådgivningsbyråttjänster enligt åldersgrupp och kurators- och psykologtjänster) sammanställs uppgifter för varje förskoleenhet. Uppgifterna anges i utbildningsanordnarens elevvårdsplan som årsverken för elevvårdstjänsternas personal. Med uppskattningen säkerställs elevvårdstjänsternas tillräcklighet¹⁵⁸ med beaktande av barnens behov och behoven inom förskoleenheterna, genomförandet av hälsoundersökningar och förverkligandet av personaldimensioneringen samt anordnandet av tjänsterna inom lagstadgad tid.

En uppskattning av det totala behovet av elevvård

I uppskattningen av det totala behovet av elevvård ingår de nödvändiga resurserna för den individuella och gemensamma elevvården samt för samarbetet inom elevvården. Vid uppskattningen av det totala behovet beaktas bland annat antalet förskoleenheter och antalet barn inom förskoleundervisningen samt särdragen i verksamhetsmiljön. Vid uppskattningen beaktas även till exempel antalet och andelen barn i behov av stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning och barn med invandrabakgrund.

En uppskattning av tillgängliga elevvårdstjänster

I utbildningsanordnarens uppskattning av de elevvårdstjänster som är tillgängliga anges antalet årsverken för elevvårdstjänsternas personal (rådgivningsbyråttjänsterna enligt åldersgrupp och kurators- och psykologtjänsterna).

2) Förskolans åtgärder för att främja den gemensamma elevvården

Den gemensamma elevvården är en viktig del av verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen och för att utveckla denna krävs ledarskap. Främjande av barnens hälsa och välbefinnande ingår i enlighet med 6 § i lagen om elev- och studerandevård (elevhälsa enligt läroplanen och elevhälsa som anordnas av utbildningsanordnaren) i den samlade gemensamma elevvården. Med detta avses verksamhet¹⁵⁹ med hjälp av vilken man följer upp och utvecklar det gemensamma och det individuella välbefinnandet samt uppkomsten av en sund, trygg och tillgänglig lärmiljö, främjar den psykiska hälsan och lärandet och förebygger marginalisering. Förskolans personal bär det primära ansvaret för välbefinnandet i förskolan¹⁶⁰.

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan beskrivs

- tillvägagångssätten för den gemensamma elevvården inom förskoleundervisningen
- de förskoleenhetsspecifika elevvårdsgruppernas¹⁶¹ ledning, sammansättning och verksamhetsätt

3) Åtgärder för att tillhandahålla de stödinsatser som behövs (den individuella elevvården)

Med den individuella elevvården¹⁶² avses rådgivningsbyråttjänster enligt åldersgrupp, elevvårdens kurators- och psykologtjänster samt den sektorsövergripande individuella elevvården

---

156 Lag om elev- och studerandevård 13 §

157 Lag om elev- och studerandevård 13 §

158 Lag om elev- och studerandevård 15 § och 17 § och Hälso- och sjukvårdslag 15 §

159 Lag om elev- och studerandevård 6 § (886/2017)

160 Lag om elev- och studerandevård 4 §

161 Lag om elev- och studerandevård 14 §

162 Lag om elev- och studerandevård 5 §

för enskilda barn, som genomförs i en sektorsövergripande expertgrupp. Inom den individuella elevvården följer man upp och främjar barnets helhetsmässiga hälsa, välbefinnande, delaktighet och lärande, samt förebygger problem och erbjuder tidigt stöd.

Den individuella elevvården inom förskoleundervisningen bygger på vårdnadshavarens samtycke¹⁶³. Barnets delaktighet och åsikter¹⁶⁴ ska tas i beaktande vid åtgärderna och lösningarna i enlighet med dennes ålder och utvecklingsnivå. Inom den individuella elevvården ska man följa bestämmelserna om sekretess samt mottagande och utlämnande av uppgifter¹⁶⁵.

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan beskrivs

- hur barnet hänvisas till elevvårdstjänsterna¹⁶⁶ (rådgivningsbyråttjänster enligt åldersgrupp, kurators- och psykologtjänster)
- hur den sektorsövergripande expertgruppen till stöd för ett enskilt barn¹⁶⁷ sammansätts, hur samtycke inhämtas och hur man deltar i arbetet
- hur elevvårdsjournalerna utarbetas och förvaras samt hur en ansvarsperson för utbildningsanordnarens elevvårdsregister utses¹⁶⁸
- rutinerna för att meddela om barnets specialdiät eller medicinering inom förskoleundervisningen

4) Samarbetet med barnen och deras familjer samt personalen vid förskolan och andra aktörer som stöder barnens välbefinnande

Elevvården är en gemensam uppgift¹⁶⁹ för alla som arbetar i förskolan och elevvårdstjänsternas personal. Det centrala inom elevvården är att barnen, vårdnadshavarna, förskoleundervisningens personal och elevvårdstjänsternas personal samt samarbetspartnerna är delaktiga i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av tillvägagångssätten inom elevvården. Detta förutsätter gemensamma tillvägagångssätt och samarbete i synnerhet mellan utbildningsanordnaren och välfärdsområdet.

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan beskrivs

- hur barnen, vårdnadshavarna, förskoleundervisningens personal och elevvårdstjänsternas personal tar del i¹⁷⁰ utarbetandet av utbildningsanordnarens elevvårdsplan och genomförandet av den gemensamma elevvården
- hur man ser till att förskoleundervisningens personal och den övriga personalen introduceras i och innehar den kompetens som behövs inom den gemensamma elevvården
- det sektorsövergripande samarbetet¹⁷¹ inom elevvården i samband med stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning och sjukhusundervisning
- samarbetet mellan förskoleundervisningen och andra aktörer som stöder barnens välbefinnande, såsom familjerådgivningen, barnskyddet och specialsjukvården
- hur barnen, vårdnadshavarna, personalen och samarbetspartnerna informeras om¹⁷² principerna för och verksamheten inom den gemensamma och individuella elevvården

5) Planer för hur barnen ska skyddas mot våld, mobbning och trakasserier samt krisplanen

---

163 Kulturutskottets betänkande 14/2013 rd

164 Lag om elev- och studerandevård 18 §

165 EU:s dataskyddsförordning (679 /2016), dataskyddslag (1050/2018), lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), lag om elev- och studerandevård 22 § (377/2022) och 23 §, lag om grundläggande utbildning 40 §, lag om patientens ställning och rättigheter (1992/785) och lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (2000/812)

166 Lag om elev- och studerandevård 16 § (377/2022)

167 Lag om elev- och studerandevård 19 §

168 Lag om elev- och studerandevård 20 § (377/2022) och 21 § (377/2022)

169 Lag om elev- och studerandevård 4 §

170 Lag om elev- och studerandevård 13 §

171 Lag om grundläggande utbildning 4 a kap.

172 Lag om elev- och studerandevård 11 §

Barnet har rätt till trygga lärmiljöer.¹⁷³ Det innebär fysisk, psykisk, social och pedagogisk trygghet. Utbildningsanordnaren bär ansvaret för systematisk utveckling av verksamhetskulturen, gemensam beredning och utarbetande av gemensamma tillvägagångssätt tillsammans med förskoleenheterna i syfte att säkra tryggheten. Utbildningsanordnaren introducerar sin personal och elevvårdstjänsternas personal i förfaringssätten i olika problemsituationer och sköter kommunikationen om och uppdateringen av planerna.

Planer för att skydda barnen mot våld, mobbning och trakasserier

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan beskrivs separat åtgärderna för att förebygga våld, mobbning och trakasserier, följa upp deras förekomst och ingripa i problemsituationer samt rutinerna som förutsätts för uppföljningen efteråt. I planen beskrivs lärarens, rektorns eller småbarnspedagogikens ledares skyldighet att meddela om¹⁷⁴ trakasserier, mobbning, diskriminering eller våld som skett i lärmiljön eller på väg till eller från förskolan och som kommit till hans eller hennes kännedom, till vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare för de inblandade barnen. Dessutom beskrivs tillvägagångssätten för att hänvisa barnen som är i behov av stöd (både barnet som misstänks för gärningen och barnet som utsatts) till elevvårdstjänsterna. En beskrivning av samarbetet¹⁷⁵ med vårdnadshavarna och myndigheterna, inklusive förfaringssätten gällande anmälningsskyldigheten till socialvården och/eller polisen, är en del av planen.

Krisplan (plan för kriser, hot och faror)

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan ska en krisplan för agerandet vid plötsliga kriser och hotfulla eller farliga situationer ingå. I planen beskrivs hur man förebygger och förbereder sig på samt agerar i krissituationer och hur man övar beredskapen att agera. I planen beskrivs dessutom principerna för ledningen av helheten, samarbetet samt arbets- och ansvarsfördelningen. I planen beskrivs principerna för den interna och externa kommunikationen samt informationsgången mellan utbildningsanordnaren och förskoleenheten. Planen ska beredas i samarbete med myndigheterna i välfärdsområdet och övriga nödvändiga myndigheter med beaktande av övriga anvisningar angående kriser och hotfulla eller farliga situationer samt principerna för anordnandet av psykosocialt stöd.

6.1.1. Vandas preciseringar för elevvården

6.1.2. Vandas preciseringar för elevvård i förskoleundervisningen i Vanda

I Vanda preciseras ärenden som gäller elevvård i utbildningsanordnarens elevvårdsplan för förskoleundervisning och grundläggande utbildning. Vanda handbok för elevvård stöder förskolepersonalen i genomförandet av elevvården.

¹⁷³ Lag om grundläggande utbildning 29 §

¹⁷⁴ Lag om grundläggande utbildning 29 §

¹⁷⁵ Lag om grundläggande utbildning 40 §, lag om elev- och studerandevård 23 §, barnskyddslag 25 § (88/2010) och socialvårdslag (1301/2014) 35 §

7. Förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip

Statsrådet kan bevilja en registrerad sammanslutning eller stiftelse tillstånd att ordna förskoleundervisning¹⁷⁶. I tillståndet kan utbildningsanordnaren beviljas en särskild utbildningsuppgift som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.

I förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip bör verksamheten, fostran och undervisningen följa de allmänna mål som fastställts för förskoleundervisningen samt de gemensamma mål som fastställts för förverkligandet av lärområden. Förskoleundervisningen ska följa föreliggande grunder för förskoleundervisningens läroplan utan att binda barnen vid något värde- eller fostringsfilosofiskt system som ligger bakom en speciell världsåskådning eller pedagogisk princip. Om avvikelser och prioriteringar bestäms i tillståndet att ordna förskoleundervisning och i statsrådets förordning¹⁷⁷.

7.1. Frågor som avgörs på lokal nivå

Den lokala läroplanen för förskoleundervisningen kan vara gemensam för anordnarens samtliga förskoleenheter, specifik för varje enhet eller verksamhetsställe, eller en kombination av dessa i enlighet med anordnarens beslut. En lokal läroplan för förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip kan ha en speciell utformning inom ramen för tillståndet att ordna undervisning och statsrådets förordning¹⁷⁸. Den lokala läroplanen kan inte stå i konflikt med lagstiftning gällande förskoleundervisning eller med grunderna för förskoleundervisningens läroplan.

Utöver det som tidigare fastställs i läroplansgrunderna ska utbildningsanordnaren i sin läroplan fastställa och beskriva

- vilka är de aspekter som bygger på en viss världsåskådning som kompletterar förskoleundervisningens värdegrund och hur syns de i förskolans verksamhetskultur, i arbetssätten och i prioriteringar av innehållet i lärområdena
- vilka är de pedagogiska principer och lösningar som bygger på en viss pedagogik och hur syns de i förskolans verksamhetskultur, i arbetssätten och i prioriteringar av innehållet i lärområdena.

---

¹⁷⁶ Lag om grundläggande utbildning 7 §

¹⁷⁷ Statsrådets förordning (422/2012) 3 § och 10 §

¹⁷⁸ Statsrådets förordning (422/2012) 3 § och 10 §

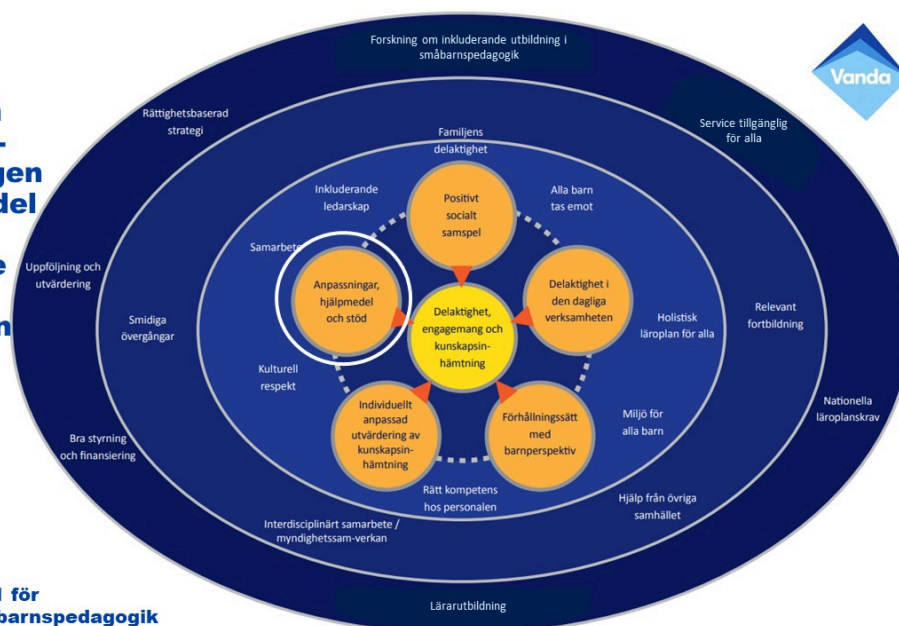
8. Vandas preciseringar gällande barnets stöd i förskoleundervisningen

Vid ordnande av stöd i förskoleundervisningen följs inkluderande värden och principer. Målsättningen med inkluderingen är att varje barn lär sig, känner delaktighet och engagemang. Att ordna stöd är för oss ett sätt att försäkra oss om att målsättningen med inkluderingen förverkligas.

Stöd i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen är en viktig del av den inkluderande småbarnspedagogiken

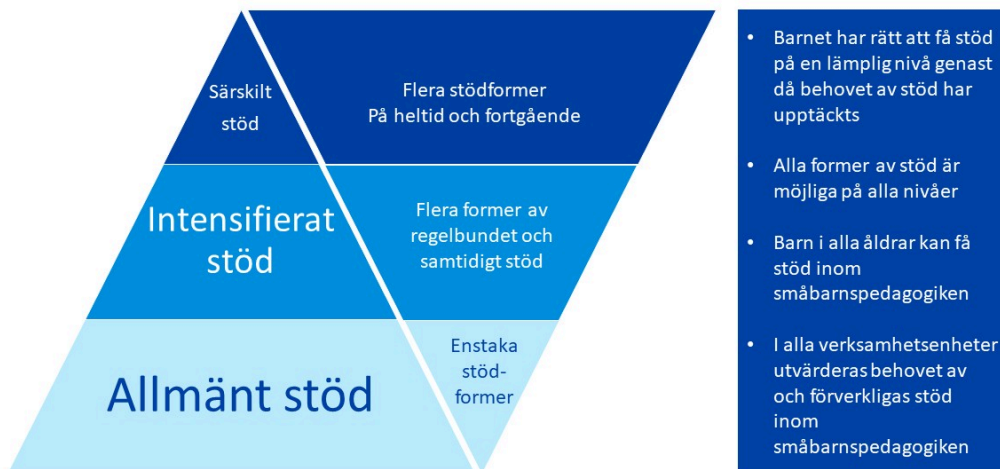
Ekosystemmodell för inkluderande småbarnspedagogik

Ekosystemmodell för inkluderande förskoleundervisning och småbarnspedagogik

Barnet får stöd i alla enheter. Utgångspunkten för ordnandet av stöd är barnets behov av stöd i förskoleundervisningen, och hur man kan svara på behovet genom pedagogisk verksamhet. Vi planerar barnets stöd som en del av gruppens verksamhet, och i barngruppens verksamhetsplan beaktar vi också det enskilda barnets behov av stöd. I Vandas förskoleundervisning definieras allmänt, intensifierat och särskilt stöd på samma sätt som i småbarnspedagogiken. På detta sätt bildar utvärderingen av stödbehovet en kontinuerlig helhet.

Barnets stöd i förskoleundervisningen småbarnspedagogiken

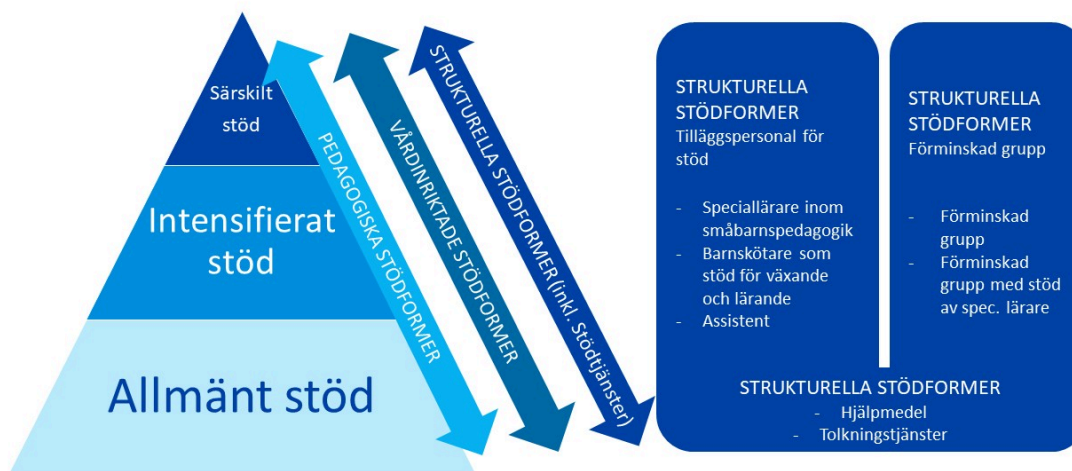

Barnets stöd i förskoleundervisningen

Det allmänna stödet inleds då en uppskattning av behovet av enskilda stödåtgärder eller -former antecknas i barnets läroplan. Dessa stödåtgärder och -former är sådana som inte annars skulle förverkligas i gruppens grundpedagogik. Intensifierat stöd inleds om behovet av regelbundet och samtidigt stöd som består av flera stödformer har konstaterats i en pedagogisk bedömning och den pedagogiska bedömningen har behandlats tillsammans med elevvården. Om allmänt stöd och intensifierat stöd görs inte ett förvaltningsbeslut.

Vi använder samma stödformer på alla åldersnivåer. Både pedagogiska, strukturella, och vårdinriktade stödformer är möjliga på alla stödnivåer, och till exempel specialundervisning på deltid är möjligt både som allmänt, intensifierat och särskilt stöd. Vi riktar strukturella stödformer till gruppen om de pedagogiska och/ eller vårdinriktade stödformerna inte annars kan förverkligas. Vi riktande av strukturella stödformer beaktas både barnets och gruppens helhetssituation.

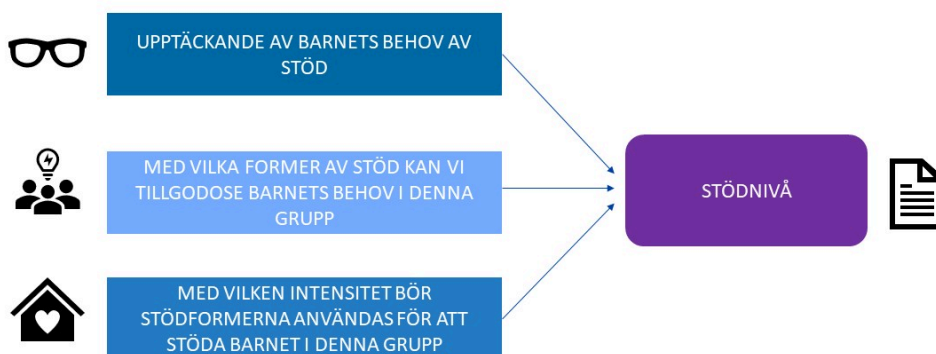
Stödet för barnet kan omfatta pedagogiska, strukturella och vårdinriktade stödformer

Stödformer i förskoleundervisningen kan vara pedagogiska, strukturella och vårdinriktade.

Utvärdering av behovet av stöd sker i första hand av personalen i förskoleundervisningen och i förskolemiljön. För att få stöd på någon stödnivå i Vanda förutsätter ingen medicinsk diagnos eller andra utlåtanden av sakkunniga inom hälsovården eller socialvården. Vid bedömning av behovet av stöd bedömer vi inte behovet av stödnivå, utan behovet av individuellt planerade stödformer – stödnivån bestäms utifrån dessa planer.

Bedömning av stödnivå? Genom bedömning av behovet av stöd och planering av vilka stödformer som behövs

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

I Vandas läroplan för förskoleundervisning beskrivs stödprocesser och praxis på en allmän nivå, noggrannare beskrivningar finns i handboken för stöd.

Utgångspunkter för att organisera stöd

- Hela personalen deltar i genomförandet av barnets stöd med pedagogisk handledning av läraren eller specialläraren inom småbarnspedagogik.
- Daghemsföreståndaren ser till att barnet får det stöd hen behöver och att stödet riktas rätt

Bedömning av behovet av stöd

- Läraren inom småbarnspedagogik observerar, dokumenterar och tar till tals, i vilka situationer barnet behöver mer personligt stöd, och hur stort stöd barnet kan ha nytta av. Som stöd för observationerna kan man använda blanketten; Observation av barn i förskoleåldern. Med hjälp av blanketten för pedagogisk bedömning utvärderas barnets behov av intensifierat stöd och med hjälp av pedagogisk utredning utvärderas behovet av särskilt stöd.
- I samband med diskussionen om barnets plan diskuteras med vårdnadshavarna hur man i förskoleundervisningen kan svara på barnets behov av stöd
- Specialläraren inom småbarnspedagogik stöder gruppens personal i bedömning av stödet. I samband med bedömningen av stödet planeras alltid hur stödet genomförs.
- Läraren och specialläraren inom småbarnspedagogik utnyttjar paletten för pedagogiskt stöd som stöd vid planeringen och utvärderingen av stödet på alla nivåer av stöd.
- Den koordinerande specialläraren inom småbarnspedagogik ansvarar för bedömning av behovet av stöd då barnet skall börja i förskoleundervisningen, och det i samband med

anmälningen framkommer att barnet har ett regelbundet eller heltids behov av stöd. Speciellt i dessa situationer utnyttjas social- och hälsovårdens sakkunskap för att bedöma behovet av stöd.

- Elevvårdens psykolog och kuratorer deltar vid behov i utvärderingen av barnets behov av stöd. Om barnet bedöms vara i behov av intensifierat eller särskilt stöd, struktureras behovet av stöd med hjälp av pedagogisk bedömning eller utredning. Den pedagogiska bedömningen eller utredningen behandlas mångprofessionellt tillsammans med elevvårdspersonalen. Även ändrande av stödnivån behandlas tillsammans med elevvårdspersonalen.
- Mer detaljerad praxis och ansvarsfördelning kring utvärdering av stödbehov finns i handboken för stöd.

Praxis för genomförandet av stöd

- Läraren inom småbarnspedagogik utvärderar och justerar barnets läroplan för förskoleundervisning vid behov, och säkerställer på så sätt att man i gruppens pedagogiska verksamhet beaktar och svara på barnets förändrade behov av stöd.
- Specialläraren inom småbarnspedagogik deltar vid behov i bedömningen av barnets behov av stöd på alla nivåer, i planeringen och utvärderingen av stödet vid behov.
- Läraren och specialläraren inom småbarnspedagogik har ett nära samarbete med vårdnadshavarna då barnets behov av stöd bedöms samt då stödet planeras och utvärderas. Om vårdnadshavarna vägrar en bedömning av barnets behov av stöd och att stöd ges kan anordnaren av småbarnspedagogik ändå ge stöd, om stödet är nödvändigt för barnets bästa.
- Läraren eller specialläraren inom småbarnspedagogik kallar vid behov även elevvårdens och social- och hälsovårdens personal att delta i uppgörande i barnets individuella plan. Som en del av planeringen och utvärderingen kommer man överens om samarbete och ansvarsfördelning så att barnets, och eventuellt familjens, stöd bildar en kompletterande helhet.
- Vid ordnade av specialundervisning på deltid utnyttjas alltid kunnandet hos specialläraren inom småbarnspedagogik.
- Mer detaljerad praxis och ansvarsfördelning kring förverkligande av stöd finns i handboken för stöd.

Riktande av strukturellt stöd

- I Vanda används strukturella stödformer både för att förminska gruppstorleken och för att tilldela tilläggspersonal för att svara på barnens behov av stöd.
- Om barnets stöd förutsätter strukturella stödformer, skall läraren inom småbarnspedagogik och daghemsföreståndaren utreda om man kan svara på behovet med de tilläggsresurser som redan finns i verksamhetsenheten.
- Daghemsföreståndaren leder fördelning av tilläggsresurser i verksamhetsenheten, så att de på bästa sätt möter behoven i grupperna.
- Daghemsföreståndaren och den koordinerande specialläraren inom småbarnspedagogik gör en framställning om tilldelning av tilläggsresurser för strukturellt stöd till verksamhetsenheten.
- Utvecklingschefen gör beslut om tilldelning av tilläggsresurser om det är nödvändigt för att kunna genomföra pedagogiska eller vårdinriktade stödformer.
- I förvaltningsbeslutet för särskilt stöd antecknas de strukturella stödformer gällande tolknings- och biträdestjänster, hjälpmedel som är nödvändiga för deltagande i förskoleundervisningen och/eller andra tjänster som barnet behöver.
- För kompletterande småbarnspedagogik kan vid behov göras ett förvaltningsbeslut för intensifierat eller särskilt stöd eller för stödtjänster i allmänt stöd och i detta beslut antecknas alla strukturella stödformer man kommit överens om på verksamhetsenhetens och/eller serviceenhetsnivå.

Förvaltningsbeslut om särskilt stöd

- Läraren och specialläraren inom småbarnspedagogik hör vårdnadshavarna innan förvaltningsbeslutet fattas. Vid behov deltar daghemsföreståndaren i hörandet. Hörandet av vårdnadshavarna är kopplat till den pedagogisk.
- Läraren och/eller specialläraren inom småbarnspedagogik gör upp den pedagogiska bedömningen som behandlas mångprofessionellt tillsammans med elevvårdspersonalen om barnet har haft särskilt stöd redan i småbarnspedagogiken. Om barnet inte har haft särskilt stöd i småbarnspedagogiken kan ett beslut om särskilt stöd tas även utgående från ett läkar- eller psykologutlåtande. Ett beslut om särskilt stöd görs då barnets behov av stöd innefattar flera stödformer fortgående och på heltid.
- Den pedagogiska bedömningen används som grund för ett förvaltningsbeslut om särskilt stöd.
- Specialläraren inom småbarnspedagogik handleder i beredningen av förvaltningsbeslutet och kontrollerar uppgifterna före beslutsfattningen.
- Utvecklingschefen gör alla förvaltningsbeslut gällande stöd.
- Beslutsinformationen antecknas i VaSa.

Förvaltningsbeslut gällande förlängd läroplikt

- Ett beslut om förlängd läroplikt grundar sig alltid på ett utlåtande av en sakkunnig.
- Förlängd läroplikt förverkligas i förskoleundervisningen och förskoleundervisningens längd beror på när den förlängda läroplikten inleds och på barnets individuella behov.
- I Vanda bereds beslutet om förlängd läroplikt i samarbete mellan småbarnspedagogiken och grundläggande utbildningen.
- Läraren och/eller specialläraren inom småbarnspedagogik hör vårdnadshavarna före förvaltningsbeslutet, när en rekommendation om förlängd läroplikt kommit. Daghemsföreståndaren deltar vid behov i hörandet. I samband med hörande gällande förlängd läroplikt görs alltid ett hörande för särskilt stöd.
- Specialläraren inom småbarnspedagogik handleder i beredningen av förvaltningsbeslutet och kontrollerar uppgifterna före beslutsfattningen.
- Förvaltningsbeslutet om förlängd läroplikt fattas av direktören för det svenskspråkiga serviceområdet.
- Beslutsinformationen antecknas i VaSa

Stödets kontinuitet till den grundläggande utbildningen

- Läraren eller specialläraren inom småbarnspedagogik utvärderar vilka barn kan behöva särskilt stöd i den grundläggande utbildningen eller inleda skolgången ett år senare och gör ett mångprofessionellt samarbete med elevvårdspersonalen och skolans speciallärare.
- Specialläraren inom småbarnspedagogik ansvarar för överförande av information till den grundläggande utbildningen.
- Vårdnadshavarna får bekanta sig med all information gällande barnets stöd (Barnets plan för lärande/ individuella plan och pedagogisk utredning) före informationen förs vidare. Om vårdnadshavarna motsätter sig informationsöverföringen från förskolan till skolan kan ändå sådan information som är nödvändig för ordnandet av undervisning ändå överföras (lag om grundläggande utbildning 40§). Nödvändig information är framför allt barnets behov av stöd och de åtgärder som behövs för att stödet kan organiseras. Specialläraren inom småbarnspedagogik ansvarar för överföringen av information. Läraren eller specialläraren inom småbarnspedagogik informerar vårdnadshavarna om vilken informationen som överförs och varför. Om vårdnadshavaren fortfarande motsätter sig informationsöverföring, kontaktar daghemsföreståndaren utvecklingschefen och stadens jurist. Läraren överför informationen efter att ha konsulterat juristen.
- Den koordinerande specialläraren inom småbarnspedagogik handleder lärare inom småbarnspedagogik, speciallärare i enheten och daghemsföreståndare i Från förskolan till ettan-processen.
- Daghemsföreståndaren leder Från förskolan till ettan- processen i sin verksamhetsenhet och ansvarar för informationsöverföringen.
- Mera information om praxis och ansvarsfördelning finns i Från förskolan till ettan-instruktionerna.

Verktysback – De här verktygen använder vi i Vanda

- Barnets läroplan för förskoleundervisning (LEOPS) och Individuell plan för hur undervisningen ordnas (IP)
- Pedagogisk bedömning och pedagogisk utredning
- Paletten för pedagogiskt stöd
- Handboken för stöd